

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă editată de Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria"

* Fondată în 1919 sub numele "Cultul Eroilor Noștri" *

Nr. 1 (52)
Anul XIX - 2016
Serie nouă

Centenarul Marelui Război

p. 12

Din
sumarul
acestui
număr:

Eroi,
monumente,
victime...

p. 3

Premiile
DRAGALINA
pe anul 2016

p. 8

Eroii Aripilor
românești

p. 22

Amintirile
mamei din
război

p. 50

Suținătorii revistei România Eroică, 2016

Suținerea revistei constă în depunerea a cel puțin 100 de lei la sediul central al asociației noastre (Bulevardul Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203), pe bază de chitanțier sau mandat poștal sau în Contul Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria":

RO45RNCB0082004534620001, BCR, Sucursala Unirea, București

Toți susținătorii vor primi câte un exemplar din fiecare număr apărut în 2015, iar la sfârșitul anului, conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" va acorda fiecărui susținător o Diplomă de Excelență.

Vă mulțumim!

Până la 1 iunie 2016, au răspuns acțiunii noastre:

1. Opritsa Dragalina Popa, SUA = 200 \$
2. Mariana și Vasile Papadopol, SUA = 200 \$
3. Acad. prof. Nichita Adăniloae, București = 400 lei
4. Col. (r) ing. Marin Alniței, București = 200 lei
5. Col.(r) dr. ing. Constantin Avădanei, Alba Iulia = 200 lei
6. Col. (r) Nicolae Dragu, Călărași = 250 lei
7. Comandor (r) dr. Aurel Pentelescu, București = 200 lei
8. Col. (r) Dumitru Stratanov, Brașov = 200 lei
9. Gl. bg. (r) Mihai Radu, București = 150 lei
10. Colonel (r) Constantin Bostan, București = 150 lei
11. Col. (r) Gheorghe Mateescu, București = 100 lei
12. Col. (r) Vasile S. Popa, București = 100 lei
13. Colonel Mihai = 100 lei
14. Gl. bg. (r) Dan Radu Șerban, București = 100 lei
15. Contraamiral de flotilă (r) dr. ing. Constantin Rusu, București = 100 lei
16. Cdor. (r) Marius Popescu, București = 100
17. Col. (r) ing. Cristian Crâmpîță, București = 100 lei
18. Georgeta Bălan, Brăila = 100 lei
19. Prof. Florica Roman, Brăila = 100 lei
20. Prof. Rodica Fercana, = 100 lei
21. Floarea Dimian, Buzău = 100 lei
22. Col. (r) Constantin Chiper, Ploiești = 200 lei
23. Com. șef Maluselu Sebastian, Brașov = 100 lei
24. Gheorghe Ungureanu, Băicoi = 100 lei
25. Col. (r) Doina Mihai, Rm. Sărat = 100 lei
26. Colonel (r) Virgil Curea, Mehedinți = 100 lei
27. Relu Neșu, Comănești = 100 lei
28. Colonel (r) Dumitru Roman, București = 200 lei

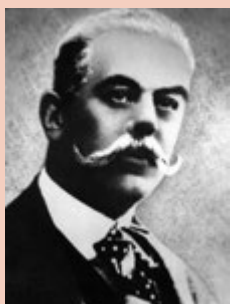
WWW.ARCES.RO

Revistă apărută cu sprijinul:

Asociației Române Pentru Cultură, Educație și Sport

contact@arces.ro ♦ www.arces.ro

17 DOSAR ROMÂNIA EROICĂ

**Delicata misiune
a lui Nicolae
Filipescu în Rusia**
de Radu Petrescu-Muscel

48 MEMENTO 2016

**Centenarul
unui erou.
Generalul
Ioan
Dragalina**
de Take Ionescu

57 EROUL DIN FAMILIA MEA

**Trei ani de lagăr
la ruși**
*de colonel în retragere
Constantin Bostan*

Coperta 1. Centenarul Marelui Război

Coperta 2. Susținătorii revistei - 2016

Coperta 3. Afis în onoarea Reginei Maria, patroana
Societății Crucea Roșie Română în
ajutorarea orfanilor și văduvelor de
război.

Coperta 4. Patria recunoscătoare! Diplomă
acordată Eroilor pentru reîntregirea
Neamului românesc.

**Rugăm pe toți cei care au fotografii ale celor căzuți pe front
sau în prizonierat, în cele două războaie mondiale, să se
adreseze redacției!**

ROMÂNIA EROICĂ

**Revistă de cultură și educație
patriotică, de cinstire a eroilor neamului**

**Fondată în anul 1919 sub înalta ocrotire a Majestății Sale Regina Maria
și a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române PF Miron Cristea.
Serie nouă. Anul XVIII. Fondator: Gl. Bg. (r) Petre Stoica.**

EDITORIAL

Eroi, monumente, victime...

de general maior (r) prof. univ dr. Visarion Neagoe. 3

EVENIMENT

Gala Premiilor "Comandor Virgil Alexandru Dragalina"

pe anul 2015 6

Premiile DRAGALINA ale Asociației Naționale Cultul Eroilor

"Regina Maria" pe anul 2016 8

Filiala județului Călărași a ANCERM are un nou sediu! 9

DOSAR "România eroică"

Centenarul Marelui Război

Glonțul din trupul Europei

de general de brigadă (r) Grigore Buciu 12

Neutralitatea României

de colonel (r) dr. ing. Constantin Avădanei 14

Eroii Aripilor românești

de comandor (r) prof. Dorin Ionescu 22

Secolul Artileriei Antiaeriene

de general maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe 30

Ordine, cruci și medalii românești acordate

în Primul Război Mondial
de Nicu Iorga 36

MEMENTO 2016

75 de ani de parașutism militar

de colonel dr. Mircea Tănase 40

România Eroică

Director: General maior (r)
prof. univ. dr. Visarion Neagoe

Consiliul științific

acad. Dan Berindei, prof. univ. dr. Ioan Scurtu,
prof. univ. dr. Nichita Adăniloaiei, colonel (rtg.)
prof. univ. dr. Petre Otu, comandor dr. Marian
Moșneagu, general de brigadă (rtg.) Grigore
Buciu, colonel dr. Mircea Tănase.

Redacția

Redactor șef: col. (rtg.) Dumitru Roman;

Redactor șef-adjunct: col. (rtg.) Constantin
Chiper;

Redactori colaboratori: Valeria Bălescu, Carla
Duță, Teodora Manole.

Art director: S. Angheloiu

Fotoreporteri: plutonier adjutant Adrian
Robu, Cătălin Ovreiu, Petrică Mihalache,
Eugen Mihai

Adresa redacției: Bulevardul Ion Mihalache
nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal:
011203, Tel: 021.2242651-3, interior 0158,
0159;
Fax: 021.2242647

E-mail: romaniaeroica@gmail.com

Site: www.ancerm.ro

Cont Bancar: RO 45RNCB0082004534620001
BCR, Sucursala Unirea, București
Cod Fiscal: 4505235

Tipar: CICERO GRUP. Editură și tipografie

Răspunderea pentru conținutul articolelor
aparține în exclusivitate autorului, conform
art. 206 din Codul Penal

I.S.S.N 1453-9659

Copyright: este autorizată orice
reproducere fără a se percepe taxe
suplimentare, indicând sursa (revista România
Eroică), cu excepția textelor și fotografiilor a
căror proveniență este specificată expres.

**Acest număr a apărut în 2000 de
exemplare.**

Condiții de colaborare: cititorii din țară
și din străinătate pot trimite pe adresa
redacției texte și fotografii care se încadrează
în tematica revistei. Manuscrisele nu se
înapoiază.

În Polonia, pe urmele unor eroi români

de general în retragere Iosif Rus 45

EROUL DIN FAMILIA MEA

Amintirile mamei din război

de prof. Constantin Cerchez 50

Veteranul de pe strada mea

de Grigore Buciu 59

STROFE 61

VITRINA CU CĂRȚI..... 62

În căutarea celor dispăruți în războaie 64

În atenția colaboratorilor

România Eroică primește pentru publicare articole, evocări, portrete, note, documente, recenzii, știri despre activitatea filialelor ANCERM, fotografii inedite. Materialele propuse redacției vor fi prezentate pe suport electronic (CD, dischetă), însoțite de fotografiile originale sau scanate în format JPEG, cu o rezoluție de cel puțin 300 dpi. În cazuri speciale, vor fi acceptate și texte dactilografiate. Fotografiile vor fi însoțite de explicații corespunzătoare și de numele autorului lor (acolo unde este cazul).

De la caz la caz, redacția poate accepta preluarea unor articole apărute în alte publicații, dacă prezintă un interes deosebit pentru tematica **României Eroice**; în această situație, persoana care propune articolul respectiv are obligația să obțină acordul publicației în care a apărut.

Redacția își rezervă dreptul de a publica materialele în funcție de necesități și, desigur, de a nu le reține pe acelea care nu se înscriu în tematica revistei. De asemenea, își rezervă dreptul de a face, pe textele acceptate pentru tipar, îndreptările socotite necesare, atât în ceea ce privește forma cât și conținutul, firește după consultarea sau avizarea autorilor. ■

Eroi, monumente, victime...

General maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE

Din anul 2013, de când am fost ales președinte al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, am avut ocazia să meditez mai mult decât până atunci la sensul cuvântului „erou”. Aș putea spune că acești trei ani, în care m-am dedicat, de bună voie și nesilit de nimeni, slujirii Cultului Eroilor, au însemnat pentru mine un proces de conștiință și de suflet, în egală măsură.

În accepțiunea generală, menționată în mai toate dicționarele, erou este acela care se distinge prin vitejie și curaj excepțional în războaie, cel mai adesea este vorba despre un ostaș căzut pe câmpul de luptă.

Recunoștința și respectul pentru cei căzuți în luptă au existat din cele mai vechi timpuri. Ele s-au manifestat în forme diverse, de la popor la popor, sintetizate, în zilele noastre, în sintagma „cultul eroilor”. Pământul este împânzit de impresionante, prin măreție și simbolică, opere comemorative de război (mausolee, biserici, statui, obeliscuri, cimitire ale eroilor, toate ridicate în onoarea celor care au murit pentru o cauză). Ele fac parte din istorie, din istoria eroică a popoarelor.

Desigur, cele mai multe opere comemorative de război au fost închinare învingătorilor. Cei învinși n-au avut parte nici măcar de pământescul mormânt și de sfânta cruce. Străvechiul „Vae victis!” a fost aplicat în toate epocile.

Nici noi, românii, n-am făcut excepție de la acest dicton latin. Așezați în calea marilor imperii ale istoriei, ne-am apărat ființa națională cu mari jertfe umane și materiale. Și totuși, monumentele ridicate pentru slăvirea celor morți pentru glia strămoșească sunt, comparându-ne cu alte nații, inexplicabil de puține. Trist este faptul că unele au fost distruse sau lăsate în paragină de autoritățile române sau străine. Explicabil sau nu, în vreme de război, dar și în vreme de pace, cel mai mult au avut de suferit mormintele eroilor și monumentele aflate pe teritoriul statelor vecine.

Este cazul monumentelor ridicate de statul român pe teritoriul Bulgariei, într-o cinstirea și

eternizarea bravurii ostașilor români căzuți în războiul din 1877-1878, război care a consfințit Independența României.

În timpul războaielor balcanice și în Primul Război Mondial, când populația din țara vecină era ostilă românilor, mausoleele de la Plevna și Grivița, monumentele de la Vidin și Rahova au fost grav avariate. O soartă tristă a avut și Monumentul de la Tulcea, distrus în întregime de trupele bulgare care au ocupat vremelnice Dobrogea în Primul Război Mondial.

În perioada lui Carol I (1866-1914), pe teritoriul României de atunci, au fost ridicate 31 de monumente pentru cinstirea memoriei eroilor Războiului de Independență. Merită amintite pentru măreția și valoarea lor artistică: Monumentul Vânătorilor, din Ploiești, operă a sculptorului George Vasilescu; Monumentul Independenței, din Tulcea, creație a aceluiași sculptor; Monumentul Independenței, din Craiova, realizare a sculptorului Dumitru Pavelescu-Dino, distrus în anul 1948 din motive de... „dosar politic”.

Fără îndoială, perioada cu adevărat fastă în dezvoltarea patrimoniului eroic național a început imediat după Primul Război Mondial, odată cu înființarea Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, sub patronajul Reginei Maria. În acești ani, Cultul Eroilor a fost adus la standardele țărilor occidentale. Era și cazul. România plătită un greu tribut de sânge în Marele Război: peste 800 000 de morți.

Al Doilea Război Mondial ne-a provocat din nou pierderi umane și materiale uriașe. Deși a terminat războiul în tabăra victorioasă, România a fost tratată ca țară învinsă, suportând consecințele dictonului amintit mai înainte. Dar, acest lucru nu a fost de ajuns. Din motive ideologice, a apărut și o disociere a noțiunii de erou. Așa că eroi erau doar cei care au luptat pe frontul de Vest!? Cei care au luptat pe frontul din Est au fost supuși uitării și denigrării, unii au fost condamnați la ani grei de închisoare. Mai mult, veterani de război erau recunoscuți doar cei care au luptat după 23 august 1944...

Abia după decembrie 1989 statutul acestor eroi și veterani de război s-a schimbat. S-a făcut dreptate. Din păcate, pentru mulți, foarte mulți luptători, dreptatea a venit prea târziu!

Astăzi, toți cei care au luptat pe front sunt veteranii noștri!

Și totuși, nu este chiar așa! Să nu uităm că această așa-zisă epocă a globalizării are efecte negative pentru țările mici și mijlocii. Însăși integrarea în prealăudata Uniune Europeană s-a făcut în defavoarea celor mici. România, după cum bine se știe, a fost nevoită, de-a lungul istoriei, să plătească un preț pentru apărarea intereselor sale naționale. Am plătit turcilor, am plătit austro-ungarilor, am plătit rușilor, am plătit sovieticilor... Acum, „au venit americanii!” să ne apere, dar tot noi, românii, suntem cei chemați să plătim. Plătim cu distrugerea țării, plătim cu sânge.

Încă din anii '90, Armata Română a trebuit – potrivit înțelegerilor internaționale și obligațiilor asumate odată cu intrarea în NATO – să participe la diferite misiuni. În mod obișnuit și, așa zice, fățarnic, li se spune „misiuni de menținere a păcii”. Dar, militarii români care au îndeplinit misiuni în „teatrele de operații” din Irak și Afganistan au înțeles bine, pe propria lor piele, că în aceste teritorii nu se joacă numai piese de teatru „de menținere a păcii”, că de multe ori „piesele de teatru” sunt și de război. Scena este mereu în fierbere, iar actorii trebuie să se aștepte la orice, în orice clipă. În această parte a lumii a fost, este și va fi - nu se știe până când - război. În fiecare zi mor oameni și de-o parte și de cealaltă. Unii sunt eroi, alții victime... Depinde din ce parte a scenei privești lucrurile.

Oricum, deviza căpeteniei galilor, Brendus, funcționează la fel de bine ca și acum 2500 de ani în urmă. Din care se vede că, de când lumea, soarta celui învins este în mâna învingătorului!

România a plătit și ea tributul de sânge în teatrele de operații: circa 30 de morți și peste 100 de răniți. Paradoxal, ca să nu spun aberant, legislația românească în vigoare categorisește aceste sacrificii drept „accidente de muncă”?! În această viziune, familiile celor căzuți în teatrele de operații internaționale au parte de aceleași drepturi ca și familiile celor decedați în stupide accidente de muncă. Atât! Militarii care au murit într-o misiune sub drapel, pentru România, sunt declarați eroi mai mult de ochii lumii, fără a exista o legislație clară în acest sens. Juridic,

statutul lor nu este recunoscut în documente oficiale. La acest moment, eroii care au căzut în teatrele de operații au doar un statut moral. Dacă sunt înmormântați în cimitire ale eroilor sau se ridică un monument în onoarea lor, asta ține de bunăvoința și înțelegerea administrațiilor locale. Numai că, de multe ori, „bunăvoința și înțelegerea” sunt înlocuite cu „bunul plac”.

Dar umilința condiției de erou nu se oprește aici. Unii – dintre numeroșii profitori ai tranziției postdecembriste – își permit să-i compare pe militarii români aflați în teatrele de operații cu ... căpșunarii, români și ei, care din lipsa locurilor de muncă în propria lor țară au fost nevoiți să ia calea străinătății, ca să câștige un ban și să-și întrețină familiile. Vezi, Doamne, și cei care au plecat în Irak, în Afganistan sau în alte zone fierbinți au plecat după bani!? Alte „voci înalte” susțin că militarii care participă la aceste misiuni nu ar avea dreptul să fie declarați veterani de război, că ar fi o diferență între cei care au luptat în ultima conflagrație mondială și cei care luptă, acum, sub steagul NATO, în teatrele de război din Irak, Afganistan etc.

Să observăm că toate aceste atitudini disprețuitoare față de eroi pleacă, înainte de toate, de la lacunele sau bâlbele legislației în vigoare. De pildă, potrivit *Legii nr. 44/1994 privind veteranii de război precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război*, o persoană care a fost pe front – în primul sau în al doilea război mondial –, indiferent de durată (o zi, o săptămână sau mai mult) și a fost rănită, este considerată veteran de război. Or, cu totul altfel stau lucrurile în cazul celor care au luptat în teatrele de operații internaționale. Ca să fii declarat veteran de război, trebuie să fi fost în Irak sau în Afganistan un an, șase luni sau patru luni... Așadar, pentru titlul de veteran de război se operează cu unități de măsură diferite. Cu alte cuvinte, unii sunt „mai veterani de război” decât alții...???

Ca ofițer al Armatei Române, am fost în teatrele de operații din Irak, am îndeplinit zeci de misiuni în fruntea contingentelor românești sau alături de militarii altor armate. Cu toții ne-am riscat viața. Cei mai mulți dintre noi ne-am întors cu bine acasă. Alții, din nenorocire, au fost aduși în sicrie acoperite cu drapelul național. În calitate de comandant sau de locțiitor la Comandamentul Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu” – structură națională care a condus contingentele românești din diferite teatre de operații – am trăit două momente tragice, care m-au făcut să meditez asupra condiției eroului român din zilele noastre. În prima mea misiune în Afganistan, în noiembrie 2003, am condus activitatea de repatriere a corpului neînsuflăit al sublocotenentului post-mortem Mihai Anton Samoilă, din Batalionul 151 Infanterie „Războieni”; ultima mea misiune s-a încheiat, în primăvara anului 2010, cu organizarea ceremonialului de repatriere a trupului neînsuflăit al sublocotenentului post-mortem Florin Bădiceanu, din Batalionul 33 Manevră. În drumul spre țară, orele de zbor lângă sicriile celor doi eroi și mai cu seamă întâlnirile cu familiile îndoliate m-au marcat pentru totdeauna.

Amintindu-mi de acele clipe dureroase pentru noi, militarii, nu pot decât să-mi exprim dezamăgirea pentru modul în care privește societatea românească misiunile și jertfele contingentelor românești în teatrele de operații.

„Patria recunoscătoare!”. Altădată, rostită cu respect și prețuire, această deviză a ajuns, astăzi, o vorbă goală! Oare de ce?

Am fost în câteva rânduri foarte aproape de a ajunge eu însumi... erou. Dar, Îngerul meu Păzitor nu m-a lăsat să fiu adus în țară pe un afet de tun! Am fost mai norocos decât alții. De aceea îmi permit acum să vorbesc în numele lor. De aceea, îmi permit acum să le spun, tranșant, celor care continuă să susțină că militarii români s-au dus în acele misiuni „pentru bani”: domnilor, mergeți și voi, dacă vă dă mâna sau dacă sunteți în stare, dacă aveți curajul, să câștigați bani în teatrele de operații! Și, înainte de a-i blama pe militari, nu uitați că ei au ajuns acolo, în teatrele de operații NATO, pentru că așa au jurat! Au depus un Jurământ pentru Țară! În numele acestui Jurământ se află acolo, departe de Țară! În numele acestui Jurământ își riscă viața! În Țară și oriunde Țara le-o cere!

Sunt vorbe mari? Da! Dar numai pentru cei care n-au avut și nu vor avea niciodată o legătură de sânge cu această Țară și cu oamenii acestui pământ românesc!

Gala Premiilor „Comandor Virgil Alexandru Dragalina” pe anul 2015

Joi, 10 martie 2016, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” a decernat Premiile „Comandor Virgil Alexandru Dragalina”, pe anul 2015, pentru cele mai bune lucrări privind participarea Armatei române la cele două războaie mondiale. În holul de onoare al Muzeului Militar Național „Ferdinand I”, din București, unde s-a desfășurat festivitatea de premiere, au fost prezenți reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale cu care ANCERM are protocoale de colaborare, dar și cercetători și tineri pasionați de istorie. Din partea sponsorilor a participat doamna Rodica Voiculescu.

Inițiativa Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” de a acorda, anual, două premii în valoare totală de 1500 de dolari SUA s-a bucurat de un real interes încă de la prima ediție, lansată în anul 2014. Această recompensă financiară presupune un efort deosebit din partea Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, efort care, să recunoaștem, nu este la îndemâna oricui. În fond, câte ONG-uri își pot permite să finanțeze și să stimuleze excelența în cercetarea istorică?

Fără îndoială că evenimentul cultural promovat de ANCE „Regina Maria” n-ar fi fost posibil fără sprijinul unor sponsori

generoși, care trăiesc de ani buni departe de țară, în Statele Unite și în Franța, dar care sunt mereu cu gândul acasă. Este vorba de Opritsa Dragalina Popa; dr. Cornel și Nina Dumitriu; Ioana Dragalina-Tudoriu; dr. Doina Tănăsescu; Andrea Popa-Appell, dr. Dan Teculescu. Le mulțumim pentru generozitatea cu care au înțeles să se alăture acțiunilor asociației noastre de cinstire a memoriei eroilor și de cunoaștere a trecutului de luptă al românilor.

După cum se știe, Premiul „Comandor Virgil Alexandru Dragalina” pe anul 2014 a revenit volumului *Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente 1941-1956*, realizat de un colectiv de cercetători format din istoricii Laurențiu Constantiniu, Ilie Schipor, Vitalie Văratie (coordonator), Vladimir Ivanovici Korotaev, Vladimir Nikolaevici Kuzelenkov.

La ediția a II-a, din anul 2015, tema concursului a fost extinsă, ea vizând participarea armatei române la cele două conflagrații mondiale (soarta prizonierilor de război; militari dispăruți pe front; biografii ale unor personalități militare; analize ale unor bătălii;

În prim-plan, de la dreapta la stânga: general maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, prof. univ. dr. Ioan Scurtu, Vasile Buruiiană, autorul lucrării premiate.

memorialistică de război etc.).

În urma evaluării celor 10 lucrări propuse, juriul - format din general maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" și președintele juriului, prof. univ. dr. Ioan Scurtu, prof. univ. dr. Petre Otu, colonel dr. Florin Șperlea și general de brigadă (r) Grigore Buciu - a decis, în unanimitate, să acorde doar un singur premiu. Este vorba de Premiul special, în valoare de 500 \$, care a revenit lucrării *Pe urmele eroilor. Cimitire militare și monumente din Basarabia, vol. I*, ediție selectată și îngrijită de Vasile Buruiană și Ion Negrei, apărută în anul 2015 la editura "Armonii Culturale", din Adj. Jud.

Premiul "Comandor Virgil Alexandru Dragalina", în valoare de 1000\$, nu s-a acordat.

Referindu-se la volumul premiat, profesorul univ. dr. Ioan Scurtu a apreciat că "volumul *Pe*

General maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, președintele juriului, și Vasile Buruiană, câștigătorul premiului special "Comandor Virgil Alexandru Dragalina" pe anul 2015.

urmele eroilor. Cimitire militare și monumente din Basarabia are un caracter enciclopedic, bazându-se pe lucrările și studiile publicate, pe contribuțiile unor istorici și veterani de război, precum și pe cercetări de teren, privind situația actuală a cimitirelor militare și monumentelor din Basarabia."

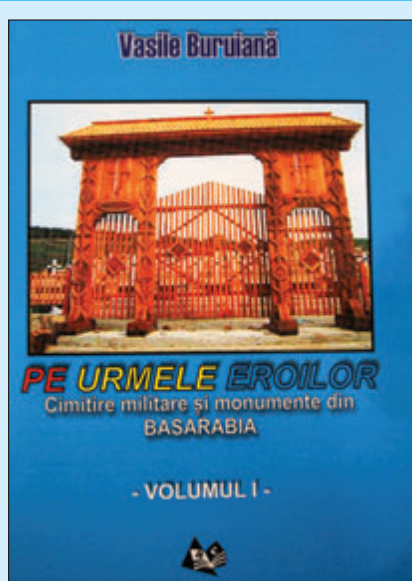
În opinia membrilor juriului, premierea acestei lucrări vine să răsplătească un efort meritoriu al autorilor și în același timp se constituie într-o încurajare de continuare a investigațiilor în domeniul atât de delicat al memoriei istorice."

Și în acest an, Gala Premiilor Dragalina a fost ...prelungită, ca să spunem așa, de momente ieșite din tiparele obișnuite ale unor asemenea evenimente. O surpriză plăcută pentru organizatori a fost „provocată” de domnul general (r) dr. Ioan Hurdubaie, care, în numele Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrăgare din Ministerul Afacerilor Interne,

al cărei președinte este, a acordat câte o Diplomă de Recunoștință domnilor generali (r) Visarion Neagoe și Grigore Buciu și colonelului (r) Dumitru Roman, în semn de, citez, „gratitudine pentru cooperarea prietenească, sinceră și dezinteresată în atingerea obiectivelor care vizează apărarea drepturilor și intereselor legitime ale membrilor asociațiilor noastre”. O altă surpriză plăcută a venit din partea domnului colonel (r) dr. Dumitru Dobre, care, în numele Asociației Veteranilor de Război din Ministerul Afacerilor de Interne, a înmănat o Diplomă de Onoare sponsorilor Premiilor Dragalina.

ANCE "Regina Maria" dorește ca Premiul Dragalina, prin valorile pe care își propune să le cultive în edițiile sale, să devină un reper cultural în societatea românească și o veritabilă instituție de stimulare a excelenței în cercetarea istorică.

Dumitru ROMAN

Premiul special a fost acordat lucrării *Pe urmele eroilor. Cimitire militare și monumente din Basarabia, vol. I*, ediție selectată și îngrijită de Vasile Buruiană și Ion Negrei.

Premiile DRAGALINA ale Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" pe anul 2016

În anul în care se împlinește un secol de la intrarea României în Războiul pentru întregirea neamului românesc, se lansează ediția a III-a a Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria". Ca și la edițiile anterioare, se acordă două premii în valoare totală de 1500\$.

Premiul "Comandor Virgil Alexandru Dragalina", în valoare de 1000\$, va reveni celei mai valoroase lucrări apărute în anul 2016, având ca domeniu de cercetare participarea armatei române la cele două conflagrații mondiale (soarta prizonierilor de război; militari dispăruți pe front; biografii ale unor personalități militare; analize ale unor bătălii; memorialistică de război etc.).

Pentru aceeași tematică, juriul va mai acorda un *premiu special*, în valoare de 500\$.

Condiții de premiere. Sunt considerate eligibile pentru a fi premiate lucrările în limba română editate în anul 2016. Nu vor fi luate în considerație lucrările reeditate sau cele de ficțiune.

Lucrarea câștigătoare a premiului va fi stabilită de un juriu a cărui componență va fi aprobată prin decizia Biroului Executiv Central al Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria". În cazul în care vor fi mai multe lucrări cu același număr de puncte, departajarea se va face în funcție de punctajul obținut la criteriul: valoare științifică.

Și în anul 2016, cele două premii sunt susținute prin contribuția financiară a unor familii de români din Statele Unite și din Franța. Este vorba despre familiile:

dr. Valentin și Opritsa Popa Dragalina (SUA); dr. Cornel și Nina Dumitriu (SUA); Ioana Dragalina-Tudoriu (SUA); dr. Doina Tănăsescu (SUA); Andrea Popa-Appell (SUA), dr. Dan Teculescu (Franța). Le mulțumim și pe această cale pentru generozitatea cu care au înțeles să se alăture acțiunilor asociației noastre de cinstire a memoriei eroilor și de cunoaștere a trecutului de luptă al românilor.

Anul acesta, Premiul „Comandor Virgil Alexandru Dragalina” are o semnificație aparte. Urmașii familiei generalului Ioan Dragalina, ale cărei rădăcini istorice sunt în Banat, la Borlova, comemorează împlinirea unui secol de la moartea celui care a fost numit „Eroul de la Jiu”. Rănit în toamna anului 1916, generalul Ioan Dragalina a murit la 24 octombrie 1916, la București. Cei doi feciori ai generalului, generalul Corneliu Dragalina și comandorul Virgil Alexandru Dragalina, au avut un trecut de luptă demn de cel al tatălui lor.

Autorii care doresc să participe la concurs sunt rugați să trimită lucrările pe adresa: **Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria", Bd. Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București. Cod Poștal: 011203.**

Termenul limită de depunere a lucrărilor (cărților): **30 noiembrie 2016.**

Premiul va fi înmănat la începutul anului 2017. ■

**Biroul Executiv Central
al Asociației Naționale Cultul Eroilor
"Regina Maria"**

*Familia Dragalina,
una din marile familii militare
ale României. În imagini:
generalul Ioan Dragalina și
cei 2 fi, generalul Corneliu
Dragalina și comandorul Virgil
Alexandru Dragalina.*

Filiala județului Călărași a ANCERM are un nou sediu!

Consiliul Județean Călărași a hotărât trecerea unui imobil aflat în proprietatea privată a județului din administrarea sa în folosință gratuită a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”. Astfel, începând din anul 2016, Filiala Călărași a ANCERM își va desfășura activitatea în fosta Casă Memorială „S.M. Vasilescu” pe o perioadă de 25 de ani.

La 13 aprilie 2016, în cadrul unei scurte ceremonii, președintele Consiliului Județean Călărași, domnul Răducu George Filipescu, și președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, domnul general maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe,

au semnat Contractul de Transmitere în folosință gratuită a imobilului din Strada București nr. 235.

Evenimentul s-a desfășurat la sediul Consiliului Județean, în prezența domnului Nicolae Dragu, președintele Filialei județului Călărași a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Nicolae Dragu

Actualul președinte al Filialei județului Călărași a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, colonelul (r) Nicolae Dragu, a fost, trei mandate consecutiv, primarul municipiului Călărași. Cunoaște ca nimeni altul orașul cu monumentele sale și, bineînțeles, cu operele comemorative de război. Nu știu exact când s-a decis să candideze la funcția de președinte al filialei județene a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”. Dar ceea ce vă pot spune cu certitudine este că domnul Nicolae Dragu este un om al faptei, un om dornic să facă ceva pentru orașul său, pentru județul său.

Aș spune și eu, ca mulți dintre călărășenii care îl cunosc mai bine decât mine, că domnul Dragu a promovat, îndeosebi în cele trei mandate de primar, dar și după aceea, opera de mecenat. A fi un Mecena, astăzi, este ca și cum ai vorbi de un extraterestru. Românul bagă cu greu mâna în propria-i pungă. Dacă e și politician, apăsăi nici să nu-ți treacă prin cap că își va cheltui paralele – fie ele și furate de la stat – pe opere de artă, pe cultură, pe literatură sau pe monumente care să cinstească memoria eroilor.

Marele istoric Nicolae Iorga spunea că „Neamul este etern prin cultul eroilor!” Această propoziție atât de frumoasă – pe care și-a ales-o ca deviză Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” – pare a fi și deviza de viață a domnului Nicolae

Dragu. Iată câteva argumente. Statuile domnitorilor și regilor României, din parcul orașului Călărași, au fost ridicate la inițiativa și cu susținerea directă a primarului Nicolae Dragu; statuia ecvestră a Regelui Carol I a fost ridicată tot datorită domnului Dragu. În sala de consiliu a ANCERM, din București, se află un bust, din gips, al Reginei Maria. Este una din donațiile pe care actualul președinte al filialei județului Călărași le-a făcut în ultimii ani.

Din câte știu, domnia sa a sprijinit publicarea unor lucrări de cunoaștere a istoriei municipiului Călărași, a eroilor din această parte a țării. Este ctitor de biserici și mănăstiri. Altfel spus, este un om cu credință în Dumnezeu și în oameni. Și mai cu seamă cu credința că nimic nu este prea mult când vine vorba despre jertfele pe care românii le-au făcut pentru a-și apăra glia strămoșească.

Sub conducerea sa, Filiala județeană a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” și-a revigorat activitatea atât în municipiu, cât și în celelalte localități din județ.

La toate reușitele sale se adaugă, iată, încă una deosebit de importantă: obținerea unui sediu în care membrii filialei județene să-și poată desfășura activitatea în condiții cât mai bune. Este mare lucru să ai un spațiu corespunzător. Și membrii Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” merită acest lucru. La urma urmei, este și un semn de respect pentru tot ceea ce fac ei pentru cinstirea memoriei eroilor.

D. Roman

Centenarul Marelui Război

28 iulie 1914 - 11 noiembrie 1918. Între aceste două date s-a consumat sângeroasa conflagrație care avea să rămână în istorie sub numele de Primul Război Mondial. Cei peste patru ani de lupte crâncene au provocat omenirii circa 10 milioane de morți și pagube materiale uriașe. Războiul a dus la destrămarea a patru imperii (rus, german, otoman, austro-ungar) și a dat o nouă configurație hărții lumii.

România a intrat în Marele Război la 14 august 1916, după doi ani de neutralitate. Se împlinesc 100 de ani...

Glonțul din trupul Europei

Acum mai bine de o sută de ani, un tânăr frumos și romantic a vrut să fie liber în țara lui balcanică. Era de origine sârbă, dar poate că era și cetățean al Bosniei ocupate de Imperiul Habsburgic.

Avea doar 19 ani și, împreună cu alți puști și mai tineri decât el, se credea revoluționar. A apăsător pe trăgaci cu fanatismul caracteristic oricărui terorist, cum am spune astăzi, ținându-l pe moștenitorul împăratului care făcuse din Bosnia o provincie imperială, cu intenția probabilă de a proceda la fel și cu Serbia vecină.

Glonțul lui Princip n-a trecut doar prin trupul arhiducelui Franz Ferdinand, ci și prin cel al bătrânei și anchilozatei Europe, declanșând cea mai sângeroasă și de neimaginat tragedie. Prima victimă colaterală a fost Sophia, soția moștenitorului tronului imperial. Ea a fost vârful aurit sub care s-a zidit piramida morții, însumând zeci de milioane de morți, dar și distrugerii fără precedent.

Atentatorul de la Sarajevo n-a intenționat nimic din toate acestea, n-a fost declicul montat într-o mașinărie infernală, cum ar putea crede amatorii de conspirații universale. Dimpotrivă, pe Sophia a regretat-o și i-a plâns moartea neintenționată până când drumul său s-a sfârșit sub ștreang.

În general, credem că împărații, regii și președinții care adoptă aroganța autoritaristă a unșilor lui Dumnezeu sunt făcuți dintr-o substanță deosebită față

de restul omenirii și că deciziile lor sunt dictate de argumente infailibile. În definitiv, ei au hotărât cum să se facă istoria.

În 1914 toți cei trei împărați ai bătrânului continent au luat hotărâri greșite, fiecare dintre ei comportându-se ca niște copii întârziți, ce nu-și pot depăși clasicile șarje de soldaței de plumb. Nu s-au gândit nicio clipă la efecte, n-au făcut simulări mentale ori pe hârtie ale posibilelor dezastre, ale efectelor iremediabile, în primul rând pentru imperiile lor.

Cel de la Viena a reacționat sentimental, ca un bătrânel ce vrea să-l pedepsească exemplar pe copilul vecinului care i-a dat cu piatra în geam. Serbia nu avea nicio legătură cu atentatul de la Sarajevo, dar i s-a impus un ultimatum imposibil, a cărui îndeplinire însemna anihilarea sârbilor ca națiune și mai ales ștergerea din mentalul lor a patriotismului tradițional ce izvora din Câmpia Mierlei. Împăratul nici nu s-a gândit că vor opune rezistență, și nici că țarul le-ar putea sări în ajutor, în virtutea unui tratat de alianță și a mai vechilor idealuri de a pune piciorul în Balcani.

Kaizerul Wilhelm al II-lea, marcat psihic de handicapul fizic cu care se născuse și care îi afecta imaginea de perfecțiune

impusă de tradiție, își crease o flotă și o armată cu ajutorul cărora putea să-i arate vârului său de la Londra ce poate să facă, dacă vrea, cu jucăriile lui. Din păcate, uniformecele acelea nu erau umplute cu plumb, ci cu oameni. Cererea vârului de la Viena de a-l sprijini, după primele lovituri sârbe primite în orgoliul imperial, n-a fost pentru Kaizer decât "minunatul" prilej de a intra în jocul de-a războiul, atacând Franța pentru o mai veche dispută pe Ardeni, și Rusia ca ajutor prusac direct. Pe acolo erau Herța și Bucovina noastră de nord, și Basarabia, ținuturi care au fost nevoite să-și trimită soldații români să lupte împotriva armatelor în care erau înrolați ceilalți soldați români.

Țarul de la Sankt Petersburg se mișca prin pulberea socială de-acasă ce sta să ia foc, oscilând nedumerit între un moștenitor bolnav și nesigur și călugărul Rasputin, vizionar și escroc deopotrivă, ce ajunsese să dicteze țarinei schimbările de miniștri.

Popoarele Europei au fost trimise la luptă de aceste capete încoronate ajunse la gradul lor maxim de epuizare ca resursă, prin decizii eronate. Iar popoarele au refuzat să moară degeaba. Pe nemăsurata jertfă și bună credință a acestora,

imperiile s-au destrămat și harta Europei s-a modificat radical. Lumea s-a transformat din rădăcini. Națiunile au răsărit din adormire și au ieșit la suprafața istoriei, stabilindu-și hotare etnice firești. Românii au fost printre ele. Romantici, activi, ajutați de destin și de marea lor dorință de unitate, de imensul spirit de jertfă ce seamănă atât de mult cu sacrificiul mielului din care ia ființă Învierea. După o mie sau două mii de ani (nu mai știu bine, de când învăț după manualele noastre școlare) de relativă despărțire, românitatea a reușit să se adune la un loc, să formeze un stat unitar, național și suveran.

Știm cu toții că acesta a fost argumentul suprem pentru intrarea în război, după doi ani de neutralitate. Încă nu se întrezărea soarta războiului, cum s-a întezărit la 23 august 1944, când s-au întors armele. Am intrat în luptă în mijlocul lui, trecând Carpații cu încredere și speranță, bazați mai mult pe soartă și credința în Dumnezeu, decât pe aprecierea privind mașinăria de război germană. Dar nu se putea altfel. A fost clipa astrală a istoriei noastre și nu se putea altfel.

Drumul retragerii, restrângerea statului în Moldova, cu revoluția bolșevică în coastă, a fost prețul ce trebuia plătit. sacrificiul suprem pentru renașterea națională.

Din nefericire, după 20 de ani de țară întreagă și firească, nebunia altor doi kaizeri țariști ce doreau să "corecteze" harta Europei stabilită după Marele

Război, avea să ne ciopârțească dureros. Am pierdut Cadrilaterul pentru totdeauna, Herța și Bucovina de Nord, probabil tot așa, Basarabia nu se știe. După scurtarea războiului cu șase luni, benefică în primul rând pentru Europa, am recuperat Transilvania de nord-vest, plătind un preț de sânge imens, ca și cum am fi cedat-o de bunăvoie. România, care a înnotat în marea de sânge spre est și spre vest, cu aceeași speranță în suflet și încredere în destinul ei, a ieșit amputată și încă nu e sigură de viitorul care o așteaptă sau mai exact pe care nu prea știe să și-l construiască.

După 1990, la mai bine de 70 de ani de la desenarea hărții europene a națiunilor, glonțul sârbului Princip tras la Sarajevo a continuat să străbată trupul Europei. Însă acum a fost uns cu miere și învelit în

catifea. Iugoslavia nu mai este. Popoarele ei, după o zbatere ucigătoare, s-au despărțit, stabilindu-și hotare între ele nu tocmai aducătoare de liniște. Răzbunarea post-mortem a împăratului vienez s-a împlinit. Cehoslovacia s-a frânt și ea, țările baltice s-au desprins de Rusia și sunt independente, dar mereu cu răsuflarea crivățului în ceafă.

Ne apără NATO. Europa e apărată de NATO, ceea ce ne dă siguranță și încredere. Doar Ucraina, europeană și ea, se destramă, infiltrată pe sub talpa casei de puterea rusă.

La o sută de ani de la intrarea României în războiul de reîntregire, pe care o marcăm în acest an, românitatea este destul de dezorientată pe măsură ce i se întărește convingerea că țara se comportă ca o colonie.

**General de brigadă (r)
Grigore BUCIU**

Cimitirul din Silistra. 19 eroi în morminte individuale. 132 eroi în osuare.

Pentru România, intrarea în Marele Război era o problemă cu două soluții: aveam revendicări naționale și peste Carpați, și peste Prut. Cele dintâi ne duceau în conflict cu Austro-Ungaria, iar în planul celălalt, cu Rusia.

Trebuia aleasă o soluție, ținând cont de capacitatea de luptă a țării, de probabilitatea de izbândă, cât și de considerații de ordin moral în legătură cu anumite obligații ce decurgeau din tratatele semnate anterior.

Hotărând războiul împotriva Serbiei, Austro-Ungaria ținea să-și asigure atitudinea binevoitoare a României. De aceea, în același timp când ultimatumul austriac era predat Serbiei, contele Czernin se prezintă regelui Carol I spre a-i comunica o copie de pe textul acestui ultimatum. Regele Carol I, prin vocea primului ministru Brătianu, transmite un ultim apel Austriei la conciliere și moderație. Și diplomația rusă și franceză procedează la fel, dar vântul nebuniei pornise și glasul înțelepciunii nu mai putea fi auzit.

Regele Carol I se angajează să păstreze neutralitatea României în conflictul cu Serbia, precizând că, în cazul unui război cu Rusia, va fi greu ca Austro-Ungaria să conteze pe ajutorul militar al românilor.

La începutul lunii august 1914, odată cu declarația de război a Germaniei către Rusia, se fac presiuni puternice asupra Regelui Carol I de a trece de o parte sau de alta a celor două puteri europene.

Pentru Carol I era lucru stabilit că simpla obligație a unui tratat secret nu poate abate România de la dreptul ei de a cumpăni situația și de a hotărî în conformitate cu porunca intereselor țării și a conștiinței naționale.

Pentru a fixa atitudinea României față de Marele Război, Carol I convoacă la 3 august 1914 Consiliul de Coroană, în sala de muzică a

Tripla Alianță, întemeindu-și discursul pe un tratat secret, încheiat de el pentru întâia oară în 1883 și contrasemnat de Ion C. Brătianu-tatăl, apoi reînnoit la fiecare 5 ani sub guvernele miniștrilor Catargiu, Sturza și Maiorescu. De asemenea, acesta arăta că politica românească era de 30 de ani îndreptată spre Tripla Alianță și este o chestiune de onoare pentru întreaga țară să-și respecte cuvântul dat. O

Neutralitatea României

Castelului Peleş. Au participat principele Ferdinand, întregul guvern în frunte cu Ion I.C. Brătianu, președinții corpurilor legiuitoare, foștii prim-miniștri și șefii partidelor politice.

Acest Consiliu nu era un organ constituțional. El corespundea însă tradiției: în vremuri de grea cumpănă domnitorul țării cerea sfatul tuturor bătrânilor și înțelepților țării. Totodată, convocarea Consiliului corespundea și sentimentului public, care a primit cu satisfacție știrea că reprezentanții fruntași ai tuturor curentelor politice au fost chemați la această importantă consfătuire, care avea să hotărască asupra existenței și viitorului țării.

Regele Carol I și-a exprimat opinia ca România să adere la

țară care rămâne neutră în acest război riscă să fie lăsată în planul al doilea la tratatele de pace viitoare și să fie expusă la o serie de umilințe.

La încheierea discursului, regele a precizat că, la sfârșitul domniei și a vieții sale, mai avea o singură dorință: să asigure României un viitor strălucit, care se putea realiza doar alături de marile puteri.

Expunerea acestuia, cu toată autoritatea și venerația de care se bucura, nu a avut darul să convingă sfatul; aceasta cu atât mai mult cu cât ea apărea în contradicție cu atitudinea fermă, împotriva politicii austro-ungare, pe care regele o manifestase în timpul din urmă.

Singurul care s-a alăturat demersului Regelui Carol I a fost Petre Carp.

Majoritatea vorbitorilor – Marghiloman, T. Rosetti, I. Lahovary, Take Ionescu, I. C. Grădișteanu, Costinescu – s-au pronunțat împotriva, motivând considerente de ordin moral și juridic. Alința României cu Tripla Alianță era de natură defensivă. În cazul de față însă, puterile Triplei erau agresoarele: ele provocaseră și declaraseră războiul. România nu fusese nici consultată, nici măcar prevenită asupra ultimatumului trimis de guvernul austro-ungar la Belgrad, care avea să provoace conflagrația și s-o târască într-un război ofensiv. Pe lângă acestea, desfășurarea evenimentelor din urmă făceau imposibil moralmente să mergem mână în mână cu Austro-Ungaria, spre a ajuta la triumful maghiarismului la nord și, pe cât se putea prevedea, al bulgarismului la sud. Ar fi fost sinuciderea noastră politică.

Primul ministru Brătianu a vorbit în același sens, arătând că România a intrat în alianță pe picior de egalitate și nu ni se poate impune târârea în război, iar sentimentul public nu poate fi neglijat într-o acțiune politică de așa gravitate.

Pe timpul Consiliului de Coroană, tocmai a sosit o telegramă, pe care primul ministru Brătianu a citit-o în plen, prin care Italia își anunța neutralitatea, refuzând să intre în război alături de Germania și Austro-Ungaria.

La sfârșitul ședinței toți membrii Consiliului au votat pentru neutralitatea României, în afară de Rege și Petre Carp,

și s-au stabilit măsurile pentru întărirea apărării frontierelor.

Hotărârea Consiliului de Coroană era de importanță capitală: ea însemna înmormântarea tratatului de alianță cu Tripla Alianță. Era un tratat secret, încheiat fără participarea reprezentanților legali ai țării, fără știrea și consimțământul ei. Legătura de vasalitate căzuse, România era de acum stăpână pe soarta ei.

Neutralitatea proclamată de România nu putea fi o soluție definitivă. Era practic o temporizare. La adăpostul timpului câștigat, România trebuia să-și facă toate pregătirile politice și militare, pentru ca la momentul potrivit să intre în luptă cu maximum de putere și de șansă de izbândă.

Argumentele erau puternice și impresionante pentru a intra în război alături de Germania. O eventuală victorie în război a Rusiei, însemna o stăpânire a strâmților Bosfor și Dardanele, ceea ce însemna robia noastră economică, prin controlul total asupra comerțului pe Marea Neagră și în Mediterana. România, din punct de vedere al geografiei economice, respira prin Dunăre, Marea Neagră și Strâmțori.

De partea cealaltă, o alipire de Germania în război înțarea, pe de o parte politica tradițională, dar, pe de altă parte, o victorie în război a Austro-Ungariei ar fi însemnat o consolidare a dușmanilor noștri naturali, ungurii.

Mai presus de argumentele logice, se ridica însă instinctul

maselor. El se manifestă cu acea putere elementară care aduce marile izbânzi, în cazul de față lozinca era „Eliberarea Ardealului”, și această țintă se identificase cu idealul național român. Întreaga noastră educație din ultimele decenii se făcuse în această direcție; sufletele tinerelor generații se frământaseră și se formaseră cu această idee.

Chestiunea priorității revendicărilor noastre era deci determinată și de durabilitatea Unirii așteptate cu Transilvania.

Realitatea era că Austro-Ungaria se afla într-o profundă criză structurală și România avea șansa de a grăbi producerea catastrofei imperiului, prin alăturarea la țările Antantei.

Desfășurarea acțiunii politice și militare a războiului mondial aducea elemente noi în cumpăna judecății și hotărârilor conducerii din România.

Cum marile tragedii sunt întotdeauna bogate în victime, în tragedia neamului românesc, care începea să-și desfășoare scenele ei pline de durere și măreție, cea dintâi victimă, doborâtă de lovitura nemiloasei soarte, a fost Regele Carol I.

A murit cu gândul că și-a făcut datoria față de poporul pe care l-a condus, vreme de aproape o jumătate de secol, spre modernizare și civilizare. Neutralitatea în război a avut la bază datoria față de țară și poporul său, care erau mai presus de convingerile și sentimentele personale.

Noul rege al României, Ferdinand I, se urcă pe scaunul

domniei în împrejurări neasemuit de grele. Încingându-și fruntea cu coroana regală, Regele Ferdinand a dat de la primii pași și de la primele cuvinte dovada că avea o inimă caldă și că gândirea și simțirea lui, formate alături de poporul peste care avea să domnească, îl călăuzeau pe calea cea bună, care se identifica cu aceea a poporului său. Sprijinit de soția sa, Regina Maria, și de sfetnicul său, Brătianu, Regele Ferdinand își însușise aspirațiile neamului românesc, a căror realizare o va urmări cu chibzuiala și discreția impuse de împrejurări, dar cu hotărâre și tenacitate.

Pe fondul unei situații complicate pe teatrele de război și al unei puternice diplomații a țărilor Antantei, la 4/17 august

1916 Ion Brătianu, ca șef al guvernului român, încheia cu reprezentanții Rusiei (Poklevski), Franței (Saint-Aulaire), Angliei (Barklay) și Italiei (Fasciotti), tratatele prin care România se obliga ca, cel mai târziu la 15/28 august 1916, să declare război și să atace Austro-Ungaria.

Erau două tratate – unul politic și o convenție militară – care garantau României integritatea teritorială în toată întinderea frontierelor sale și dreptul de a se uni cu teritoriile românești de sub monarhia austro-ungară.

În dimineața zilei de 14/27 august 1916 s-a ținut, la Palatul Cotroceni, al doilea Consiliu de Coroană, convocat de Regele Ferdinand I, cu scopul de a cere fruntașilor țării aprobarea

pentru intrarea în acțiune a țării, hotărâtă de guvernul Brătianu, precum și sprijinul lor.

În același moment (14/27 august 1916), când declarația de război era înmănată la Viena (la orele 21,00), de-a lungul Munților Carpați, prin toate trecătorile și de prin toate plaiurile, soldații României, eliberați de lanțurile greoaie ale unei neutralități ce ținuse doi ani, își luau avântul, îndreptându-se spre Câmpia Ardealului, ca să ducă fraților lor, în vârful baionetelor, cuvântul scump al libertății.

România începuse sfântul război pentru eliberarea fraților subjugăți și pentru întregirea neamului.

**Colonel (r) dr. ing.
Constantin AVĂDANEI**

Cimitirul din Grozești-Oituz. 61 eroi în morminte individuale. 2175 eroi în osuare.

Tot ce am văzut între așteptările mele. N. Filipescu

Un episod aproape necunoscut din viața zbuciumată a fostului ministru de război Nicolae Filipescu (1862-1916) îl reprezintă misiunea exploratorie în Rusia ce precede intrarea României în Marele Război. Cele mai credibile mărturii despre această acțiune diplomatică ni le oferă doi memorialiști, diplomatul francez Maurice Paléologue (1859-1944) și omul politic Constantin Argetoianu (1871-1955).

Misiunea secretă încredințată de Ion I. C. Brătianu constituie un episod interesant al vieții sale. Era prima vizită la Petrograd a unui important politician român, senator și președinte al Partidului Conservator după marginalizarea aripei Marghiloman-Carp-Maiorescu. Din acest motiv, presa română și cea străină, din ambele tabere beligerante, i-au acordat o atenție sporită. Filipescu era de fapt singurul politician român cu expertiză în problemele rusești. Încă din 1907, după potolirea „*manu militari*” a răscoalelor țărănești, își atenționase partidul asupra cerinței soluționării corecte și rapide a chestiunii țărănești, citându-l masiv pe Alexei Sergheevici Ermolov (1847-1917), autorul unei cărți de referință despre chestiunea agrară în Rusia.

N-a avut mereu o atitudine favorabilă față de Rusia.

Odinioară aderase la teoriile federaliste ale unor Aurel C. Popovici și Alexandru Vaida-Voevod, românii din cercul intim al lui Franz Ferdinand, adepți ai „Austriei Mari”, care urma să includă și vechiul Regat pentru diluarea influenței Ungariei în Transilvania. În februarie 1914, înghețarea tratatelor dintre Contele Tisza și comisia celor 10 delegați de conducerea

ce pășise tatăl său când României lui Carol I, deși își câștigase independența printr-un război sângeros, în alianță cu Rusia, se trezise la tratativele de la Berlin cu pierderea județelor din sudul Basarabiei, compensată parțial cu o Dobroge pustie, dar refuzând preluarea unui Cadrilater plin de pericole. Curtat de ambele tabere beligerante, care-și întinseseră tentaculele,

Delicata misiune a lui Nicolae Filipescu în Rusia

Partidului Național Român l-a lămurit. Realitatea era sumbră: politica externă a imperiului bicefal nu o făcea Viena, ci Budapesta. Asasinarea lui Franz Ferdinand, pretextul Puterilor Centrale pentru declanșarea războiului, l-a făcut inclusiv pe Popovici, emigrat în Elveția, să-și revizuiască opiniile. Unica soluție a salvării celor 3 milioane de români „minoritari” rămânea disoluția Imperiului Austro-Ungar.

Pentru aceasta, România trebuia să se alăture Antantei. Chiar și fără obținerea de garanții solide, cum credea Filipescu. Problema obținerii de garanții solide l-a împiedicat mult timp pe Filipescu să-l înțeleagă pe Ionel Brătianu. Acesta nu uitase

corupându-ne politicieni, militari și ziarști, Brătianu a mers pe sârmă timp de doi ani printr-o „neutralitate armată” (1914-1916). Avea nevoie ca de aer de garanții solide, în condițiile în care succesele Puterilor Centrale, în Est, dar și în Vest, conturau perspective sumbre. Sleite de puteri, cele două tabere simțeau nevoia multiplicării fronturilor prin atragerea de noi „aliați” cărora le promiteau „marea cu sarea”, uneori prin sacrificarea intereselor partenerilor. O mare reușită în epocă a fost atragerea Bulgariei în tabăra Puterilor Centrale, datorată deputatului german Matthias Erzberger, în 1915. Acesta n-a reușit, însă, „momirea” Italiei și României, care n-au fost tentate de

„mărunțișurile” oferite pe seama Vienei. De exemplu, României i se promisese sudul Bucovinei, mandate în plus în Dieta de la Budapesta și învățatură în limba română, inclusiv o universitate. La Berlin, Viena și Praga, reprezentanții Partidului Național Român, în frunte cu Iuliu Maniu, acceptaseră. S-a opus Conte Tisza, convingând Viena că „minorele” concesii duc la sfârșitul Imperiului.

Tabăra germanofilă din țară era puternică. Nu includea doar pe Carp, Marghiloman și Maiorescu, ori ziariști corupți precum Bogdan-Pitești (zis „Ciupești”), ci și pe Slavici și D. D. Pătrășcanu. Dar și pe Stere, rectorul Universității și șeful liberalilor ieșeni. În prima lună de război, „excursionistul” Stere bătuse Ardealul în automobilul oficial oferit de prietenul său, fostul socialist-democrat Morțun, ministru de interne, ca să-i convingă pe ardeleni că trebuie să lupte alături de unguri și de Puterile Centrale împotriva Rusiei care-i oprima pe basarabeni. Cine-l trimisese? Cei ce-l ajutaseră odinioară să „stingă” conflictul dintre „tinerii oțeliți” de la gazeta arădeană „Tribuna”, conduși de Goga, și P.N.R.-ul pe care-l considerau anchilozat. Atunci reușise, închisese „Tribuna”. Avea șanse acum? O parte a conducerii P.N.R., câțiva deputați (Teodor Mihali, Vaida-Voevod), dar și capii ambelor biserici, dăduseră, la comanda lui Tisza, declarații de fidelitate Budapestei și Vienei. 600.000 de ardeleni luptau pe toate fronturile, inclusiv contra basarabenilor mobilizați de ruși.

Transilvania devenise pustie, locuită fiind doar de bătrâni, copii și schilozi. Femeile fuseseră recrutate la săparea tranșeelor și transportul muniției. Iar tribunalele militare ungurești și austriece spânzurau pe capete. Sub guvernatorul Meran și colonelul Fischer, Bucovina se transforma într-un mare cimitir.

Nicolae Filipescu, unul din marii politicieni ai României lui Carol I.

De cealaltă parte, tabăra pro-antantistă devenea tot mai puternică. „Liga Culturală”, „Acțiunea Națională”, „Federația Unionistă”, peste tot îl regăsim pe Nicolae Filipescu. Trăia o a doua tinerețe. Visa unirea tuturor românilor oprimați, în primul rând a celor din Imperiul Austro-Ungar. „Ardealul, Ardealul ...!”, aveau să fie ultimele cuvinte ale muribundului din octombrie 1916, cu inima împietrită după catastrofa și neapșteptata înfrângere de la Turtucaia și cu veșnica-i nedumerire privind motivul acceptării de către Brătianu ca rușii să trimită doar

50.000 de oameni în Dobrogea, în locul celor 250.000 oferiți inițial lui Filipescu.

„Liga Culturală”, înființată în decembrie 1890 de studenți și de conservatori, dar și de liberali inimoși precum Grigore T. Brătianu, devenise rampa de lansare a unor inițiative mai mult sau mai puțin favorabile guvernelor. Temându-se de o acțiune în forță a Puterilor Centrale, poate chiar și o ocupație brutală, Brătianu se aliase, discret, cu germanofilul Virgil Arion, președintele „Ligii” la declanșarea războiului. Majoritatea antantofilă din teritoriu a debarcat rapid conducerea germanofilă la congresul din 14 decembrie 1914. I-au luat locul, printre alții, exilații Octavian Goga și preotul Vasile Lucaciu (ambii condamnați la moarte pentru trădare, cu averile confiscate), Delavrancea, Iorga, Take Ionescu și Nicolae Filipescu. Este cel mai combativ și cel mai prestigios comitet central care a condus vreodată „Liga”.

Opozantul Filipescu era un adversar corect, loial și discret. Era firesc să accepte – după ce l-au tatonat Ionel Brătianu, I. G. Duca, generalul Dumitru Ilescu și dr. Emil Costinescu, ministrul desemnat să trateze cu opoziția – „inofensiva” invitație, primită în ianuarie 1916 din partea Marelui Stat Major rus (Stavka), să viziteze fronturile. Un fel de reciprocitate. Cu puțin timp înainte, vizitase Berlinul. Regele Ferdinand îl primește în audiență, însoțit fiind de Take Ionescu. Știrea este dezmințită de presă. A doua audiență, la Regina Maria, nu este dezmințită. Urma să transmită un

mesaj rudelor acesteia.

O deplasare într-o țară în care se petrecuseră de curând schimbări politice majore. Bătrânul prim-ministru Goremkin (87 de ani) fusese înlocuit cu "necunoscutul" Stürmer (67 de ani), care preluase și interimatul Internelor. Camarila vâna și scaunul lui Sazonov, cel care nu depindea decât de Țar, cu care Brătianu discutasese îndelung, în 1914, la Constanța (vizita de 12 ore a Țarului), dar și în timpul excursiei făcute în comun, cu automobilul, de la Sinaia la Brașov, în Transilvania.

În plină iarnă, deși bolnav, Filipescu se încumetă să plece la Petrograd, însoțit doar de secretarul său, publicistul Raul Șerban. Ambițios, plecase pe banii săi, fără diurnă! La Ungheni îl aștepta trenul oficial rusesc, care l-a transportat la Petrograd.

Presa Puterilor Centrale a acordat o mare atenție vizitei, arătând respectul gazdelor, fiind primit de ministrul de externe Sazonov, de ministrul de război Polivanov și de Marea Ducesă Kiril, participând la mai multe banchete, inclusiv unul acordat de colonia română.

În realitate, banchete n-au prea fost, dar la Petrograd a fost invitat la prânz de Țarul Nicolae al II-lea la cartierul său general, la un dejun oferit de ambasadorul Diamandy la legație, la un dineu la Yacht-Club oferit de Marele Duce Nicolae Mihailovici (cel care adusese Regelui Carol I bastonul de mareșal al armatelor rusești), la un dejun oferit de ministrul de externe Sazonov, dar și la Marea Ducesă Maria Pavlovna, soacra Marii Ducese Kiril, sora Reginei

Maria.

A luat parte și la o ședință a Dumei de Stat, fiind însoțit de basarabeanul Pavel Krupenski, liderul deputaților naționaliști.

Poate că cel mai important contact politic pe care l-a avut a fost cel cu Maurice Paléologue, ambasadorul Franței. O Franță care punea presiune pe Rusia, fiind vital interesată în intrarea rapidă în luptă a României pentru

În jurnalul său, diplomatul Maurice Paléologue acordă o mare atenție vizitei lui Nicolae Filipescu la Petrograd.

degarnisirea de cât mai multe divizii germane a frontului de la Verdun, unde se purtau lupte grele. Era apogeul noii ofensive germane, Aliații erau sleiți de puteri.

Ajunsese la Petrograd odată cu telegrama adresată Țarului de primul-ministru Poincaré, în care acesta arăta necesitatea intrării **imediate** a României de partea Antantei. Țarul a răspuns ambiguu, arătând că Tatarinov, atașatul militar rus la București ce-l înlocuise pe Semenov, avea puteri depline să încheie o convenție militară, dar Brătianu

tergiversează.

În jurnalul său, Paléologue acordă o mare atenție vizitei lui Filipescu la Petrograd, arătând primirea caldă pe care i-au făcut-o atât Țarul, cât și Sazonov, care i-a indicat românului că Marele Stat Major rus este pregătit să semneze o convenție militară.

La 4 martie 1916, Paléologue inițiază discuțiile cu Filipescu la sediul Legației României, în prezența lui Diamandy. Filipescu îi confirmă că Franța este, pentru el, a doua patrie. Își dorea enorm ca România să intre în luptă. Nu era târziu, deși s-au pierdut ocazii precum victoria rușilor la Lemberg, în 1914. Deși în opoziție, îi dă dreptate lui Brătianu. Încă nu puteam interveni, nu erau întrunite condițiile necesare: o ofensivă generală a Aliaților și pregătirea trupelor rusești care să intre în Dobrogea. După întrunirea lor, armata română va intra în Transilvania. Paléologue îl „aburește”, declarându-i că Stavka n-are niciun motiv să nu trimită „o armată” în Dobrogea, indiferent dacă va fi sprijinită sau nu de un contingent român. Astfel de lucruri urmau să fie cuprinse în planul de campanie. Rusia este un aliat loial, nu se va purta cu „mănuși” cu Bulgaria, va fi „fără milă”, ca și armata anglo-franceză de la Salonic.

Paléologue află de la el și de ce Brătianu se lăsa atât de greu convins. Încearcă să obțină cele mai bune condiții, deși tergiversarea întârea presiunea Centralilor („Întârziind decizia în favoarea căreia insistă România, el ne transformă în vasalii

Germaniei!"). Ambasadorul îi arată că tratativele militare vor dura minimum 2-3 săptămâni, apoi vin pregătirile pe linie de aprovizionare, depozite și adaptarea căilor ferate. Ar trebui semnată o convenție militară **fără fixarea datei intrării în război**, care să intre în vigoare după ratificarea de către guverne. Convins, Filipescu răspunde că va trebui să se întoarcă mai repede la București.

Doar după o zi, îi repetă aceleași lucruri și lui Sazonov, care, prevenit, confirmă prompt spusele ambasadorului Franței.

La 11 martie, e rândul unui Filipescu mai înzdrăvenit să-l viziteze pe Paléologue. Îl anunță că pleacă a doua zi cu trenul la Stavka. Poziția identică asumată de Sazonov și Paléologue îl determină pe român să-i mulțumească pentru „franchețe” și să-i mărturisească bucuria de a pleca cu impresii „atât de favorabile”. Când va ajunge la București, îl va „presa” pe Brătianu în sensul ideilor lui Paléologue, pe care le împărtășea. La Stavka discută cu generalul Alexeev, aflând că – în baza celei convenite recent cu Alianții la Paris – Rusia va declanșa în curând o mare ofensivă condusă de generalul Brusilov.

De la Stavka, Filipescu merge pe frontul de sud-vest, în sectorul Corpului de Armată condus de Conte Fiodor Arturovici Keller (1857-1918), general de cavalerie, un uriaș de doi metri. Asistă la manevre și discută pe larg asupra ofensivei planificate în sectorul acestuia.

Cu un tren special, se reîntoarce în țară pe la Noua

Sulița, unde îl așteaptă un automobil trimis de la Dorohoi. Doarme la Dorohoi și revine la București cu trenul, unde este așteptat de partizanii săi. Aici este primit discret de Rege, de Regină și de Ionel Brătianu.

Într-adevăr, o mare ofensivă rusă este declanșată la sfârșitul lunii mai, iar în sectorul generalului Keller se petrece

Constantin Argetoianu, politicianul care, vorbind despre misiunea lui N.Filipescu în Rusia, avea să spună: „Au fost ultimele lui zile bune!”

„incidentul de la Mamornița”.

O brigadă de cavalerie, însoțită de artilerie, pătrunde din „greșeală” în nordul țării și atacă din flanc sectorul apărut de austrieci. Neputând sparge frontal defensivă, Keller apelase la manevră ca să poată cuceri rapid Cernăuțiul. Austriecii bombardează Mamornița, iar România trebuie să rezolve rapid incidentul care ne putea atrage în război. Generalul Pătrașcu, comandantul Diviziei 8 Infanterie, vine din Botoșani și tratează cu Keller. Rușii își recunosc „greșeala” și se retrag după două zile.

Simultan, românii suplimentează cu patrulă simbolice trupele ce acoperă frontiera, potolind protestele Berlinului și Vienei, care ne somau să intrăm în război de partea lor.

În iunie, tot în Bucovina, la Câmpulung-Moldovenesc, Keller este rănit grav la picior. După intrarea României în război, pe frontul din Moldova va lupta și finlandezul Mannerheim, tot general de cavalerie, ambii având, în general, păreri bune, despre capacitatea combativă a românilor. După prăbușirea imperiului țarist, monarhistul Keller refuză să colaboreze cu guvernul provizoriu, fiind solicitat ulterior de Hatmanul Pavel Skoropadski să conducă armata ucrainiană, împreună cu Ragoza, general țarist care a luptat pe frontul româno-rus. Încercând o dicatură militară, Keller este abandonat de Skoropadski, fiind executat de „haidamacii” naționalistului Petliura, care preia, pentru scurt timp, conducerea Ucrainei.

Constantin Argetoianu avea să devoaleze în memoriile sale semnificația acestei **misiuni diplomatice**, arătând cum a reușit să câștige timp Ionel Brătianu prin intermediul lui Nicolae Filipescu, mizând pe patriotismul, dar și pe naivitatea acestuia: „Ca să fiu exact, trebuie să consemnez aci că a fost și Filipescu amestecat într-o afacere serioasă: la începutul anului 1916 a fost trimis de Brătianu la Petrograd să negocieze o chestiune importantă – și a reușit să o rezolve în favoarea noastră ... **pe hârtie!** Brătianu nu trata cu Filipescu problemele de politică internă și cu

atât mai puțin pe cele de politică externă, dar ca să-i mai tempereze pornirile și ca să-l mai țină în frâu, "îi trimitea vorbă" din când în când. Agenții lui de legătură cu pornitul din strada Scaune erau Alecu Constantinescu, generalul Iliescu, dar mai ales Jean Duca. [...] La începutul lui 1916, Filipescu, otrăvit de boală și ieșit din alegerile Goga-Lucaciu în culmea excitații nervoase, devenise mai violent ca oricând, iar lumea exasperată de atâta așteptare era gată să izbucnească. **Lui Brătianu îi mai trebuiau câteva luni și, ca să aibă pace, a trimis pe Iliescu la Filipescu ca să-i propună o misiune delicată la Petrograd.**

Cu rușii aveam discuții de două soiuri: politice și militare. Nu ajunseserăm să ne înțelegem în Bucovina asupra Cernăuțiului, pe care Petrogradul îl revendica – și nu ajunseserăm, pe de altă parte, să fixăm concursul militar rusec în Dobrogea, împotriva unui eventual atac al bulgarilor. Prin Iliescu, **Brătianu a propus lui Filipescu să meargă la Petrograd și să pledeze cauza României care nu putea să intre în război până ce granița ei meridională nu era asigurată împotriva unui atac bruscat.** Și cum, după planul strategiilor noștri, toată armata noastră urma să pornească la nord și să cucerească Ardealul, **rușii trebuiau să ne dea diviziile necesare ca să putem rezista bulgarilor peste Dunăre.** Brătianu, cerând ajutorul rușilor dincolo de Dunăre, urmarea planul machiavelic de a pune în prima linie în fața bulgarilor trupe de ale pravoslavnicului Împărat, pe care prăzării eliberați în 1877 nu vor îndrăzni niciodată să le înfrunte. O

a doua iluzie pe care desfășurarea evenimentelor s-a însărcinat să o spulbere.

Filipescu, convins că va putea să contribuie pe această cale la accelerarea intrării României în război, a primit însărcinarea cu atât mai mult entuziasm, cu cât **nu fusese niciodată în Rusia și era foarte curios să vadă cum stau lucrurile pe acolo...** Dar Filipescu era tot Filipescu. N-a vrut să dea ochi cu Brătianu înainte de plecare și s-a mărginit la o lungă întrevedere cu Constantinescu. A refuzat orice indemnitate de călătorie și a primit numai să i se pună la dispoziție mijloacele oficiale de transport.

Filipescu s-a înapoiat din Rusia – unde cu toate deplasările **a petrecut aproape toată luna februarie (obs: calendarul vechi)** – foarte mulțumit. Armata rusească îi făcuse o excelentă impresie (!), fusese primit cu deosebită atenție, până sus, de Împăratul – și obținuse trimiterea a 250.000 de oameni în Dobrogea, îndată ce vom intra în Război... Bineînțeles, cum nu avea nici o împuternicire oficială, n-a semnat nimic, și făgăduiala întărită cu cuvântul Împăratului n-a fost decât o făgăduială verbală. Am putut vedea câteva luni mai târziu cum s-au ținut rușii de vorbă.

Dar în martie 1916 nu ne puteam îndoi de cuvântul rusec, și Nicu Filipescu își uitase de fericire și boala! Au fost ultimele lui zile bune...

Am fost tot atât de puțin amestecat în îndeplinirea acestei **acțiuni diplomatice** a lui Nicu Filipescu, ca în acțiunea lui patriotică pentru împingerea României în Război. [...]”

Misiunea lui Filipescu și-a atins scopul. A demonstrat forurilor conducătoare din Rusia poziția unită a guvernului și principalelor forțe din opoziție în sensul că România este pregătită să treacă de partea Antantei, cu condiția semnării unor documente oficiale care să ne ofere suficiente garanții. Discuțiile pe care le-a purtat cu specialiști militari precum generalii Alexeev și Keller, dar și impresiile la fața locului, l-au determinat pe Filipescu să afirme, inclusiv în interviuri acordate presei străine, că Rusia dispune de forțe materiale și umane suficiente ca să poată lansa noi ofensive și să continue războiul până la victoria finală împotriva Puterilor Centrale. Se baza și pe declarațiile generalului francez Pau, care vizitase Rusia înaintea lui.

Filipescu nu avea cum să știe că rușii, precum făcuse odinioară Potemkin pentru Caterina cea Mare, își puteau demonstra „tăria” chiar și în condițiile în care, de exemplu, fostul ministru de război Suhomlimov era anchetat și urma să fie judecat pentru măslirea adevărului privind lipsa munițiilor. Slăbiciunile lor se vor vedea cu prisosință în vara anului 1917, când o nouă ofensivă a aceluiași general Brusilov, de această dată sub Kerenski, avea să eșueze lamentabil, provocând și oprirea ofensivei armatei române la Mărăști, pe frontul generalului Averescu. Între timp, își făcea efectul microbul bolșevic, afectând grav potențialul combativ al rușilor.

Radu PETRESCU - MUSCEL

Eroii Aripilor românești, anii 1911-1920

PRIMII PILOȚI BREVETAȚI

Fenomenul aeronautic care s-a dezvoltat în România în primul deceniu al secolului XX a determinat Ministerul de Război să trimită ofițeri din diverse arme la Școala de Pilotaj, pentru a învăța tehnica pilotajului în vederea brevetării lor ca piloți militari. La început s-a apelat la voluntari. Primii care s-au prezentat pe aerodromul Școlii de Pilotaj de la Chitila, în aprilie 1911, au fost: maiorul Ion Macri (ca șef al grupului de elevi-piloți, a devenit primul comandant al noii arme); căpitanul Fotache Ionescu; locotenentul Stelian Boiangiu; sublocotenentii Nicolae Druțu, Ștefan Protopopescu, Gheorghe Negrescu. Elevii-piloți au învățat

tehnica pilotajului pe un avion „Farman III” construit chiar de ei, cu sprijinul specialiștilor de la Chitila, și au învățat singuri să zboare, întrucât pilotul-instructor francez Charles Viallard s-a accidentat în timpul unui zbor.

La 20 iunie 1911, sublocotenentul Protopopescu Ștefan a obținut Brevetul nr. 1, iar la 17 iulie 1911, sublocotenentul Negrescu Gheorghe, Brevetul nr. 2.

Sublocotenentii Protopopescu Ștefan și Negrescu Gheorghe și-au continuat pregătirea și, la sfârșitul lunii iulie 1911, au zburat cu primele două avioane fabricate la Chitila din cele patru aparate comandate de Ministerul de Război. Astfel,

terenul de zbor de la Cotroceni a devenit primul aerodrom militar al țării.

Prințul căpitan aviator **George Valentin Bibescu**, posesorul brevetului de pilot internațional nr. 20 din 6 ianuarie 1910, eliberat de Aeroclubul Franței, a înființat, în iunie 1911, cea de a doua Școală de pilotaj, la Cotroceni, folosind pista de zbor a aerodromului militar. Scopul școlii era acela de a pregăti piloții militari de care avea nevoie Ministerul de Război. Școala de zbor avea în dotare un avion „Bleriot XI” - „La Manche” și un „Voisin Canard”, căruia i s-au adăugat flotoare după un proiect al prințului George Valentin Bibescu, aparatul devenind, practic, un hidroplan.

Ministerul de Război a detașat la noua Școală de pilotaj doi ofițeri-elevi: sublocotenentul de cavalerie Nicolae Capșa și sublocotenentul de marină Ion Istrati, care urmau să fie brevetați. Locotenentul de cavalerie Mircea Zorileanu a fost numit pilot-instructor; acesta urmasse o școală de pilotaj în Franța, dar nu-i fusese trimis, în țară, brevetul de pilot. Așadar,

În timpul Primului Război Mondial (28.07.1914-11.11.1918) au fost brevetați 127 de piloți militari, astfel: 11 (1914); 38 (1915); 36 (1916); 8 (1917); 34 (1918).

Până în august 1916, au fost brevetați 97 de piloți, din care 57 erau în activitate la data de 15 august 1916.

Pe timpul participării României la Primul Război Mondial au fost brevetați 56 de piloți militari, astfel: în 1916 = 14; 1917 = 8; 1918 = 34 piloți.

Pe timpul războiului României cu Ungaria (aprilie/iulie 1919-martie 1920) au fost brevetați 62 piloți militari, astfel: în 1919 = 58 și 1920 = 4 piloți.

Ordinea de zbor a primilor piloți militari care au zburat în țară a fost: Vlaicu, Protopopescu, Negrescu, Zorileanu, Capșa, dar conform D.M. 877/25.09.1930 s-a rectificat vechimea în Aeronautică a celor care au primit brevetele de pilot și în străinătate, fiind omologate de ministrul de război român. Tabelul nominal a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 43, din 20 octombrie 1930. Astfel, locotenentul Negrescu a fost trecut la numărul de brevet 3, locotenentului Zorileanu acordându-i-se nr. 2, deși obținuse brevetul internațional de pilot nr. 587/22.08.1911, eliberat de Aeroclubul Franței. Corect ar fi fost să fie trecut în tabel la nr. 5 locotenentul Zorileanu, Capșa fiind brevetat în țară, la data de 18 august 1911.

a fost numit pilot-instructor fără să prezinte un brevet de pilot, ceea ce n-a contat în pregătirea celor doi elevi-piloți; instructorul lor era un adevărat cavaler al manșei, cunoscând bine tehnica pilotajului pentru avioane de tip „Bleriot”, monoplan.

A existat o adevărată competiție între cele două școli de pilotaj din București, acesta fiind totuși un fapt pozitiv. În ziua de 23 iulie (04 august) 1911, sublocotenentul Nicolae

Capșa a obținut brevetul militar de pilot nr. 4.

Din cauza dificultăților financiare, Școala de pilotaj a prințului George Valentin Bibescu și-a întrerupt activitatea, reușind să breveteze doar un singur pilot. Cele trei avioane (două „Bleriot” și un „Voisin Canard”), cortul și hangarul au fost vândute Ministerului de Război.

PRIMELE JERTFE

În Marele Război, aviatorii români au îndeplinit următoarele misiuni: recunoașteri și fotografieri aeriene în dispozitivul inamicului, reglajul tirului artileriei terestre, sprijinul acțiunilor infanteriei, zboruri de vânătoare liberă, bombardament de zi și de noapte, transport și legătură, încercări de aeronave ș.a.

În vara anului 1917, în luptele de la Mărăști, Mărășești și Oituz, aviația română, împreună cu piloții Misiunii franceze, a executat: 8160 ore de zbor, cu 703 reglaje de artilerie și 185 recunoașteri

Potrivit istoricului Valeriu Avram (vezi L'aviation roumaine 1910-1916, în „Avions”(Franța), nr. 2/1993), primii șase piloți ai României au fost: 1. George Valentin Bibescu; 2. Ing. Aurel Vlaicu; 3. Locotenent Ștefan Protopopescu; 4. Locotenent Gheorghe Negrescu; 5. Locotenent Nicolae Capșa; 6. Locotenent Mircea Zorileanu. Aceștia au zburat pe aeroplanel „Vlaicu I”, „Bleriot”(motoare de 28 și 50 CP), „Voisin Canard” și „Farman III”(1909).

Căpitan
Aviator
Gheorghe
Gheorghiu

Căpitan
Aviator Vasile
Craiu

Căpitan
Aviator Paul
Mumianu

Locotenent
Aviator
Gheorghe
Caranda

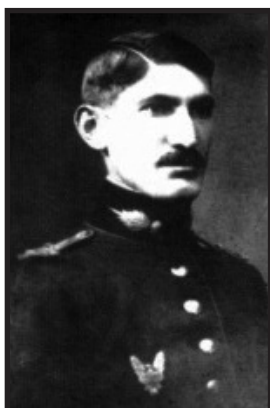

Locotenent
aviator ing.
Ștefan Proto-
pescu

Locotenent
Aviator Ioan
Mărășescu

Locotenent
Aviator Petre
A. Crețu

Locotenent
Gheorghe
Negrescu

aeriene; lansarea a cca. 23871 kg de bombe; 406 lupte aeriene în care au fost doborâte 14 aeronave ale inamicului.

Prima jertfă a aeronauticii românești este locotenentul aviator pilot Gheorghe Caranda (11.04.1884-20.04.1912). În timpul zborului de brevetare, cu un aeroplan „Farman”, se prăbușește pe câmpul de zbor de la Cotroceni, București. Este decorat post-mortem cu Ordinul „*Virtutea Militară*”.

Pilotul Peker (sau Pecker) moare în catastrofa de aviație din 2 iulie 1912, la Mourmelon, Franța.

Inginerul pilot Aurel Vlaicu (19.11.1882-13.09.1913). În după-amiaza zilei de 13 septembrie a plecat de la București, în zbor, spre Ploiești, unde a aterizat și a alimentat cu carburanți. Și-a continuat zborul spre Valea Prahovei, dar la Bănești, lângă Câmpina, s-a prăbușit de la 100 m înălțime, izbindu-se de sol.

Sublocotenentul aviator pilot Gheorghe Negel (02.06.1888-28.09.1913). Obține brevetul de pilot nr. 14, la 25 septembrie 1913. Moare la 28 septembrie 1913, la aterizarea pe câmpul de exerciții al Școlii Militare de Cavalerie, Târgoviște.

Sublocotenentul observator Nicolae Găină. Moare în catastrofa de aviație la 06.03.1915.

Sublocotenentul pilot Mihail Berceanu. Moare în catastrofa de aviație la 16.07.1915.

Căpitanul aviator pilot Cantemir Cămpineanu. Moare în catastrofă de aviație la 15.05.1916.

Prima jertfă a Aeronauticii românești în Primul Război Mondial este plutonierul aviator pilot Aurel Banu (1894-21.08.1916). La 21 august 1916, în timp ce se pregătea pentru o misiune de bombardament, moare în urma exploziei unei bombe.

Locotenentul aviator pilot Petre A. Crețu (30.06.1891-16(29).09.1916), din Escadrila 2 „Farman”, Grupul 1 Aeronautic, aflat în sprijinul Armatei 1 române, pe aerodromul de rezervă Râureni. A fost doborât de artileria antiaeriană germană a aerodromului Tâlmăciu în timpul unui zbor de recunoaștere a situației trupelor din zona Tâlmăciu-Sibiu. Moare la 16(29).09.1916 la Tâlmăciu.

Locotenentul aviator pilot Ioan Mărășescu (01.02.1892-16(29).09.1916). Pilot în Escadrila Farman din Grupul 1 Aeronautic, aflat în sprijinul Armatei 1 române. Avionul său a fost lovit la 14(27) septembrie 1916, pe timpul zborului de recunoaștere a aerodromului din Tâlmăciu, de artileria antiaeriană germană. Aparatul este grav avariat. Mărășescu și locotenentul observator Angelian Petre reușesc să aterizeze forțat pe malul Cibinului. Sunt luați prizonieri și internați în lagărul de la Stralsund, Germania. Mărășescu moare la 16(29).09.1916, în urma rănilor

și tratamentului inuman la care a fost supus în lagăr.

Plutonierul-major aviator pilot Constantin Obretcovici

(05.11.1889-10.10.1916).

A făcut parte din Grupul 3 Aeronautic, Ciulnița, aflat în sprijinul Armatei de Dunăre. A fost doborât la Hârșova de artileria antiaeriană proprie, în ziua de 11(24) octombrie 1916, împreună cu **sublocotenentul observator Horia Chiriac** (10.01.1893-10.10.1916), la ordinul unui general, aflat pe vasul „Brâncoveanu”, care naviga în aval pe Dunăre, care a crezut că „Maurice Farman”-ul nr. 8 este un avion inamic venit să bombardeze podul de la Hârșova.

Sublocotenentul aviator observator Iulius Tetrat

(14.08.1896-13.10.1916).

Observator în Grupul 2 aeronautic, Băicoi. A fost rănit mortal de focul unei rafale trase de un avion de vânătoare inamic, de tip Fokker E.III, în prima sa misiune de zbor cu un Farman F.40, către Câmpulung Muscel, județul Argeș, în echipaj cu comandantul grupului, locotenentul pilot Negrescu Gheorghe. La a doua rafală, Farmanul a fost grav avariat, pilotul aterizând forțat în apropierea satului Voinești, pe malul Dâmboviței.

Plutonierul aviator pilot Ioan Botoșeneanu

(1893-17.10.1916). Moare la 17.10.1916 (Pipera, București), într-un accident, a fost tăiat de elicea avionului în graba pornirii motoarelor avioanelor ce urmau

să decoleze în misiunea de apărare a Bucureștiului.

Sublocotenentul aviator pilot Alexandru Pașcanu (?-11.1916). Moare în catastrofă de aviație în noiembrie 1916, împreună cu observatorul, **locotenentul aviator Leonida Cociu**.

Sergentul av. instructor pilot Dumitru I. Greavu. Moare la manșa unui Farman, doborât de artileria antiaeriană austriacă, la 14.11.1916, la Mărășești.

Plutonierul aviator pilot Petre Dodescu. Moare în catastrofă de aviație, la 14.11.1916.

Locotenentul aviator observator Eugen N. Iorgulescu (24.01.1881-19.11(01.12).1916). La bordul unui Maurice Farman XI, în echipaj cu locotenentul aviator pilot De Maille, este lovit de apărarea antiaeriană germană de pe muntele Vitoșa, care apăra capitala Bulgariei. Avariat grav, avionul a aterizat forțat, piloții fiind făcuți prizonieri și internați în lagărul de la Haskovo. Neprimind îngrijirile corespunzătoare, locotenentul Iorgulescu a decedat la 19 noiembrie(01 decembrie) 1916, fiind îngropat într-o groapă comună, probabil la Sofia.

Căpitanul aviator pilot Paul Mumuianu (06.08.1888-21.12.1916). Comandantul Escadrilei 4 vânătoare, Bârlad. Moare în catastrofă de aviație, la 21.12.1916. Din cauza unor defecțiuni tehnice, avionul a luat foc și s-a prăbușit.

Sergentul aviator pilot

Locotenent
Nicolae
Capșa

Locotenent
Aviator
Eugen N.
Iorgulescu

Major
Aviator Ioan
Peneș

Major
Aviator
Mircea
Zorileanu

Maistru
Marin Popa

Maistru
Aviator
Dumitru
Rosetti

Plutonier
Aviator
Theodor
(Leu) Iliescu

Plutonier-
Major
Aviator
Constantin
Obretcovici

Gheorghe Antonie. Moare în catastrofă de aviație la 16.01.1917.

Sublocotenentul T.F.F.

Cordonnier Pierre. Moare în catastrofă de aviație la 27.04.1917.

Maiorul aviator pilot Ioan Peneș (10.06.1892-05.02.1935).

Primul pilot român care a trecut în zbor Carpații, în 1916. Este încadrat în Escadrila „Farman 2”, din Grupul 1 aeronautic, având ca observator pe **sublocotenentul Adrian Dumitriu**, împreună cu care a fost doborât de artileria antiaeriană a inamicului, la 30 aprilie 1917 (în urma loviturilor a rămas invalid). După refacere își va relua zborurile. Decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a, „Crucea de Război” franceză cu mențiunea „pentru bravură în luptele aeriene”.

Maistrul de marină pilot Marin Popa (1893-17.05.1917), din Escadrila de recunoaștere Farman-F.2, dislocată la Onești, la Grupul 1 Aeronautic, Bacău. Aflat în misiune de recunoaștere, aparatul său este lovit, la 17 mai 1917, de artileria antiaeriană inamică. În drumul spre aerodrom, la înălțimea de 50 m, avionul s-a înclinat brusc și pilotul a căzut din carlingă. Avionul s-a prăbușit cu **observatorul locotenent Șerban Petrescu** (08.03.1883-17.05.1917). Au fost decorați, post mortem, cu medalia „Bărbăție și credință”, cu spade, clasa a II-a, respectiv, Ordinul „Coroana României”, cu spade, clasa a II-a.

Locotenentul aviator pilot Tudose C. Ionescu (08.01.1893-01.07.1917), din Escadrila Farman-4, Grupul 1 aeronautic. Moare în catastrofă de aviație la revenirea din misiune, în 01.06.1917, la Călmățui, județul Galați. Cu aeroplanul avariat, a intrat în vrie, prăbușindu-se la marginea aerodromului. Decorat potrivit I.D. nr. 204/07.02.1918.

Caporal mecanic Romulus Gogonea. Moare în catastrofă de aviație, la 01.06.1917.

Locotenentul pilot Ioan Dumitrescu. Moare în catastrofă de aviație, la 02.06.1917, împreună cu **locotenentul observator Emil Procopiu.**

Adjutantul aviator pilot Texier James. Moare în catastrofă de aviație, la 03.07.1917.

Sublocotenentul de marină observator Constantin C. Pavelescu (14.06.1895-30.08(12.09).1917). Pe timpul operațiunilor din iulie 1917 la Mărășești, în echipaj cu pilotul plutonier Ioan Sava-Câmpineanu, într-o misiune de reglare a tirului unor baterii grele, „Farman-ul 40” a fost lovit de artileria antiaeriană și incendiat, la 30.08(12.09).1917, la Pufești, Vrancea). Pavelescu a fost lovit mortal de o schijă.

Adjutantul aviator pilot Chondon V. Moare în catastrofă de aviație, la 26.10.1917.

Plutonierul de marină aviator pilot Ioan Munteanu (1894-10.11.1917), din Escadrila Nieuport N. 11 „Bébé”

(comandant: căpitan aviator pilot ing. Ștefan Protopopescu), din Grupul II aeronautic. A participat la Bătălia de la Mărășești. La 12 octombrie 1917 a doborât în lupte aeriene două avioane inamice într-o singură ieșire. Într-o luptă aeriană inegală, singur împotriva a trei Rolland-uri germane, este doborât la 10(23) noiembrie 1917[13.00], la 4000 m deasupra podului de la Cosmești. Rănit grav încearcă să aducă Nieuport-ul la aerodromul de la Tecuci, dar deasupra câmpului de aterizare (50m) se prăbușește brusc, sfărâmându-se de sol. A fost decorat p.m. cu medalia „*Virtutea Militară*” cu spade, clasa a II-a, prin Înaltul Decret Regal nr. 1327 din 11(24) noiembrie 1917.

Căpitanul aviator pilot Vasile Ștefanopol. Moare în catastrofă de aviație, la 12.11.1917.

Căpitanul pilot Gheorghe Papazolu. Moare în catastrofă de aviație, la 13.11.1917.

Plutonierul pilot Ioan C. Guță. Moare în catastrofă de aviație la 13.11.1917.

Căpitanul aviator pilot Paul G. Urechescu (11.08.1911-06.12.1917), din Grupul 3 aeronautic. Moare la 06.12.1917, în catastrofă de aviație, în apropiere de Botoșani.

Plutonierul aviator pilot Ioan Georgescu. Moare în catastrofă de aviație din 20.12.1917.

Căpitanul aviator pilot Gheorghe Roguski. Moare la 21.02.1918 în catastrofă de

aviație.

Locotenentul aviator pilot August Vasilescu. Moare în primăvara anului 1918, în Franța, într-o luptă aeriană inegală.

Locotenentul aviator pilot Dumitru Teodorescu. Moare într-o catastrofă de aviație la Salonic, în 21.04.1918.

Plutonierul aviator pilot Micu Hondrosan. Moare în catastrofa de aviație din 03.05.1918.

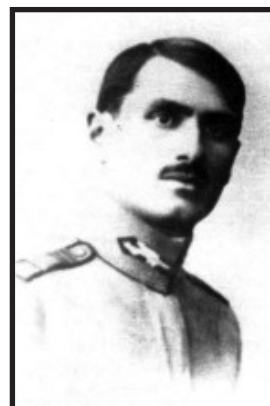
Căpitanul de marină aviator pilot Gheorghe Gheorghiu. Decorat cu Ordinul „*Steaua României*” cu spade în gradul de Cavaler și panglică de „*Virtute Militară*”(1917). Rănit într-o luptă aeriană în ziua de 10(23) septembrie 1917. Moare în catastrofa de aviație din 30.05.1918, într-un zbor de antrenament.

Maiorul aviator pilot Nicolae Capșa (17.10.1883-27.07.1918). Deține Brevetul de pilot militar nr. 4. Participă la Manevrele Regale din 1911, fiind decorat cu Medalia „*Virtutea Militară*” de aur, de pace. Participă la Campania din 1913. Comandantul Grupului 3 aeronautic, Galați (1917). Decorat cu „*Steaua României*”. Șef al Școlii de pilotaj, Tecuci. Moare în catastrofă de aviație, în timpul zborului de antrenament cu un „Bébé-Nieuport” (27.07.1918, Tecuci).

Căpitanul aviator pilot Vasile Craiu (31.12.1885-24.07.1918). Comandantul Escadrilei 10 Nieuport, obține, la 18 martie 1917, prima victorie

Sublocotenent Bucur Stan

Sublocotenent Horia Chiriac

Sublocotenent Aviator Carol Pauckert

Sublocotenent Constantin C. Pavelescu

aeriană asupra unui Fokker, la Baldovinești (Galați). La 15 iunie este rănit, într-o misiune de însoțire, de un avion inamic (de tip Fokker). La 10 noiembrie 1917 obține o nouă victorie în luptă aeriană. Este decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” cl. a III-a, Ordinul „Steaua României” cu spade în grad de Ofițer, medalia „Croix de Guerre”. Moare în catastrofă de aviație, într-un zbor acrobatic la mică înălțime, lângă Bârlad, la 24.08.1918.

Plutonierul aviator pilot Ștefan Iliescu și caporalul mecanic Alexandru Ioniță. Morți în catastrofa de aviație din 08.09.1918.

Caporalul aviator pilot Ioan Romanescu (1895-01.11.1918). Încadrat în Aviația franceză. Moare în catastrofă de aviație, la 01.11.1918 (Franța), fiind lovit de artileria antiaeriană la cel de-al șaselea atac asupra trupelor germane.

Sublocotenentul aviator pilot Laurențiu (Puiu) Teodoreanu (07.03.1899-01.11.1918). Încadrat în Aviația franceză. Moare eroic într-o luptă aeriană la 01.11.1918, Franța. (Fratele lui, Ionel Teodoreanu, i-a dedicat cartea „Ulița copilăriei”).

Caporal mecanic Iosif Botea. Moare într-o catastrofă de aviație, la 12.01.1919.

Maiorul aviator pilot Mircea Constantin Zorileanu (14.10.1883-10(14).02.1919). A fost comandantul Escadrilei Farman-2, din Grupul 1 aeronautic, apoi a făcut parte din Escadrila Farman-2, Răcăciuni. Comandant de

Escadrilă la Onești, Bacău. Grav bolnav, în urma accidentului de aviație din 19 ianuarie 1919, de la Bârlad, pleacă la tratament în Elveția, apoi în Italia. Moare într-un spital din Nervi, la 10(14) februarie 1919. Decorat cu „Virtutea militară de aur de pace” și Ordinul „Steaua României” cu spade în grad de Cavaler.

Maistrul de marină aviator pilot Dumitru Rosetti (23.08.1894-08.04.1919). Pilot în Escadrila de recunoaștere și bombardament ușor Farman F. 2, Răcăciuni. În ziua de 17(30) octombrie 1917, echipajul aeroplanului F.46 nr. 3533, submaistrul de marină pilot Dumitru Rosetti și maiorul observator Cristescu Constantin, execută o misiune de lansare de manifeste și scrisori către familiile acestora deasupra Bucureștiului. Pe timpul zborului de întoarcere, tirul apărării antiaeriene germane din Focșani, a lovit aeroplanul, care a aterizat forțat la 100 m de liniile românești. Luați prizonieri au fost eliberați după încheierea păcii de la Buftea(București). Pilot de front, în organigrama Grupului 1 Aviație, a decedat într-o catastrofă de aviație la data de 08 aprilie 1919.

Sublocotenentul aviator pilot Ioan Barzon (1898-17.05.1919). Moare în catastrofă de aviație, la 17.04.1919, împreună cu **mecanicul Ionescu Mihail**, în timp ce încercau în zbor un avion ieșit din reparații.

Sublocotenentul pilot STAN BUCUR. a fost încadrat în

Escadrila Bréguet, din Grupul 2 escadrile. Apoi a fost transferat la Escadrila de recunoaștere și bombardament ușor „Farman” F. 2, Grupul 1 Aeronautic, Bacău. Aflat la bordul unui avion de recunoaștere de captură tip U.C.I. nr. 161.156, este doborât într-o luptă aeriană, în data de 12.06.1919, fiind atacat de două avioane de vânătoare Fokker D.VII ale aviației ungare, deasupra localității Miskolc, pe Frontul din Ungaria. Avionul, fiind grav avariat, cu foc la bord, s-a prăbușit în liniile inamice, în apropiere de râul Sajo, după ce locotenentul Hurmuzescu a doborât un adversar. La contactul cu solul avionul a explodat, piloții pierzându-și viața(Colonel Corneliu P. Vasii, *Eroilor aerului*, Ed. Militară, București, 1983, p. 98. A.M.R., Fond M.C.G., Dosar 3070, f. 60).

Locotenentul de marină HURMUZESCU MIHAIL, pe funcția de observator, în echipaj cu sublocotenentul BUCUR STAN, au fost doborâți de aviația ungară într-o luptă aeriană pe Frontul din Ungaria. Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul” clasa a III-a(Colonel Corneliu P. Vasii, *Eroilor aerului*, Ed. Militară, București, 1983, p. 98).

Sublocotenentul aviator pilot PAUCKERT CAROL(1896-22.08.1919) a fost încadrat în Escadrila de vânătoare-bombardament N.10, din Grupul 3 Aeronautic, Galați. A decedat în catastrofa de aviație din 22.08.1919.

Sergentul pilot PÖRSCH VICENȚIU și caporalul

mecanic BEHR MIHAIL. Morți în catastrofă de aviație, la 10.10.1919.

Sublocotenentul av. pilot Haralambie Gagea. Moare la 22.12.1919, într-o catastrofă de aviație, într-un zbor de acrobație la joasă înălțime.

Sublocotenentul pilot Rudolf Phleps și sergentul mecanic Stere Stoica. Morți în catastrofa de aviație din 03.03.1920.

Plutonierul aviator Theodor Iliescu-Leu (1896-16.04.1920). Încadrat pe funcția de pilot în Escadrila Voisin, Grupul 1 Aeronautic, în sprijinul Armatei 1 române, apoi în Escadrila Farman-4. Decorat cu Ordinul „Virtutea Militară” cl. A II-a, „Bărbăție și credință” cl. I, „Croix de la guerre” cu frunze. Grupul 3 Vânătoare, Galați. Moare în catastrofa de aviație din 16.04.1920, la Galați, imediat în decolare oprindu-se motorul, a aterizat forțat, însă avionul a capotat, a luat foc, pilotul fiind complet carbonizat.

Sergentul pilot Enuță Marinică. Moare în catastrofă de aviație, la 22.04.1920.

Locotenentii aerostieri Ștefan Ionescu și Gheorghe Dobrescu. Morți în catastrofa de aviație din 14.07.1920.

Locotenentul aviator pilot Dumitru Batâr și caporalul mecanic Petre Manole. Morți într-o catastrofă de aviație, la 25.08.1920.

Căpitanul pilot Nicolae Drosu. Moare la 23.09.1920 într-o catastrofă de aviație.

Locotenentul pilot Boris

Ciuhudaru. Moare în catastrofă de aviație la 27.09. 1920.

Sublocotenentul pilot

August Ghițescu. Moare în catastrofă de aviație la 13.10.1920. (Data corectă: 12.10.1920; vezi: anul 1920, Sectorul stării civile, Iași).

Sergentul pilot Voicu Georgescu. Moare în catastrofa de aviație din 08.12.1920.

Locotenentul Ștefan N. Petrescu, brevetat la 13.05.1914, **soldatii Ioan Gruia și Răducanu Văscea,** brevețați la 05.06.1915, respectiv la data de 15.08.1915. Morți în catastrofe de aviație.

Plutonierul Micu Hondrosen. Încadrat în Aviația franceză. Moare într-o catastrofă de aviație, în Franța.

Pe timpul participării României la Primul Război Mondial - Războiul de Întregire Națională au căzut la datorie 34 de aviatori militari, piloți, observatori aerieni, mecanici, aerostieri, astfel: în 1916 = 13; 1917 = 17; 1918 = 4; 26 de piloți, din care, în operații militare au pierit 14 aviatori militari, iar în catastrofe aeriene un număr de 19.

Iar, pe timpul Războiului româno-maghiar (aprilie/iulie 1919-martie 1920) Aeronautica a pierdut 11 aviatori, astfel: 2 în operații militare, 9 în catastrofe aeriene.

„Cei mai mulți dintre acești eroi n-au morminte. Poate au avut atunci, când au căzut în luptă, ulterior urmele acestor morminte s-au șters.

Societatea românească n-a avut grijă să păstreze aceste simboluri ale vitejei zburătorilor noștri” (Valeriu Avram, Aviatori eroi din Primul Război Mondial, fără mormânt, articol net).

Poate că o vină o are și Societatea înființată, la 12 septembrie 1919, „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, desființată de regimul comunist în 1948. Nici „Comitetul Național pentru Restaurarea și Îngrijirea Monumentelor și Cimitirelor Eroilor”, înființat în 1991 și care, prin hotărâri judecătorești succesive a devenit „Asociația Națională Cultul Eroilor «Regina Maria»”, nu a realizat prea multe în acest sens. Este, în schimb, de datoria „Oficiului Național pentru Cultul Eroilor”, înființat în 2004, de a cerceta și identifica mormintele acestor eroi, cu cei 17 specialiști încadrați, fiind organul de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Apărării Naționale.

Cât, despre eroii care au căzut în liniile inamicului, statul român nu a fost preocupat, în nicio epocă sau regim, să știe dacă adversarii de atunci i-au înmormântat așa cum se cuvenea eroilor. Nimeni nu mai știe unde se odihnesc acești aviatori-eroi, de care ar trebui să ne amintim cu mult respect, pentru că, prin sacrificiul lor suprem, au contribuit la făurirea României întregite, în anul 1918.

Comandor (r) prof. Dorin IONESCU

Secolul Artileriei Antiaeriene

Certificatul de naștere al Artileriei Antiaeriene Române este Ordinul de mobilizare nr. I.D. 2784, transmis către toată armata în seara zilei de 14 august 1916, inclusiv ordinul de înființare la mobilizare, care cuprindea și Corpul Apărării Antiaeriene, cu ordinea de bătaie și structura organizatorică prevăzute în plan.

Corpul Apărării Antiaeriene avea în componență 6 baterii de tunuri de 75 mm, o secție de mitraliere, 8 secții de proiectoare (6 de 60 cm și 2 de 90 cm) și 22 posturi de observare. Majoritatea forțelor și mijloacelor erau dispuse în apărarea antiaeriană a Capitalei. În plan erau prevăzute 113 tunuri pregătite pentru a executa trageri antiaeriene. Numărul pieselor era detaliat astfel:

a) 4 tunuri antiaeriene 75 mm Deport - Italia; 4 tunuri antiaeriene 75 mm Franța; 40 tunuri 57 mm cu afet, sistem Negrei; 4 tunuri 57 mm cu pivot, sistem Burileanu;

b) 45 tunuri 75 mm Md.1880, din care: 2 pentru Cernavodă; 20 pentru București; 13 pentru stabilimente din teritoriu.

Noua structură avea tot ceea ce-i trebuia pentru a-și îndeplini misiunea: punct de comandă, secții de tunuri, proiectoare, posturi de

observare și rețele teritoriale de înștiințare, toate constituind de fapt elementele de dispozitiv. Potrivit prevederilor planului de mobilizare, la capitolul „Înființări”, Corpul Apărării Antiaeriene figura cu o compunere mult mai dezvoltată decât cea realizată în dimineața zilei de 15 august 1916, dar care era în curs de completare, în raport cu asigurarea tehnică și a pregătirii efectivelor. În documentele vremii au fost folosite, o perioadă scurtă, atât denumirea de „Serviciul antiaerian”, cât și cea de „Corpul Apărării Antiaeriene”, uneori chiar în conținutul aceluiași document.

Așadar, unitatea de artilerie antiaeriană, atestată documentar în ziua de 15 august 1916 ca fiind în funcțiune, consfințește apariția în structura armatei române a unei noi arme, *artileria antiaeriană*. **Faptul că apariția ei a coincis cu intrarea României în Războiul de întregire a neamului românesc constituie o favoare acordată de istorie artileriștilor antiaerieni.**

Înființarea acestei arme a răspuns nevoilor de apărare ale României. Chiar înaintea intrării țării noastre în război de partea Antantei, comandamentul german, prevăzând această eventualitate, dislocase câteva

dirijabile Zeppelin și o escadrilă de aviație în Bulgaria, la Razgrad (între Ruse și Turtucaia), unde a organizat o bază de atacuri aeriene asupra României.

În zonele operative, forțele și mijloacele apărării antiaeriene au primit următoarele misiuni: să împiedice cercetarea din aer a trupelor; să împiedice reglarea tirului artileriei; să protejeze artileria proprie; să împiedice cercetarea în adâncime; să protejeze raioanele de îmbarcare-debarcare și depozitele militare; să protejeze coloanele în marș, în munți, pe calea ferată și în punctele obligatorii de trecere; să apere centrele de concentrare, punctele de comandă, centrele de transmisiuni, Marele Cartier General etc.

În ceea ce privește misiunile apărării antiaeriene în zona interioară, acestea au fost definite astfel: apărarea antiaeriană a Capitalei, a stabilimentelor militare, a pulberăriilor, a depozitelor teritoriale etc.; protejarea podurilor și nodurilor de cale ferată împotriva loviturilor din aer; apărarea aprovizionărilor teritoriale; apărarea rețelelor de apă, electrice etc.; apărarea punctelor sensibile (gări, porturi).

O analiză a atacurilor aeriene executate de aviația inamică în prima lună de război arată că, în intervalul 15 august-17 septembrie 1916, marea majoritate a acțiunilor a vizat obiective de teritoriu și mai puțin trupele. Astfel, din comunicatul nr. 235 al Marelui Cartier General român rezultă că asupra Capitalei au fost 10 atacuri iar asupra localităților Constanța, Piatra Neamț, Ploiești, Bechet, Turnu-Severin, Alexandria, Padeșul (jud. Mehedinți), Budești, Cernavodă și satele din jurul Bucureștiului au fost 20 de atacuri, care s-au soldat cu morți, răniți și pagube materiale.

Prima victorie a artileriei antiaeriene, materializată în lovirea unei aeronave inamice, s-a înregistrat la mai puțin de o lună de la intrarea țării în război. În noaptea de 13/14 septembrie 1916, Zeppelinul cu nr. 181 a survolat Bucureștii pe traiectul Calea Dorobanților, Atheneu, Cișmigiu, Cheiul Dîmboviței. Artileria antiaeriană română a lovit aeronava, care numai după ce a abandonat peste bord tot ceea ce putea arunca a reușit să ajungă la baza din sudul Dunării, fiind apoi scoasă din serviciu. Avarierea zeppelinului a fost consemnată în jurnalul de bord: „La dreapta și la stînga navei aeriene apar reflectoare, care nu ne mai slăbesc nici o clipă. Ca la o comandă, intră artileria antiaeriană în acțiune.... Nu încapе îndoială, am fost loviți. Nici nu e de mirare la canonada nebunească a românilor”.

Primul aparat de zbor inamic, un avion german, a fost doborât de bateria de artilerie antiaeriană

înzestrată cu tunuri italiene Deport, repartizate la 16 august 1916, pe timpul executării manevrei de la Flămânda, la 19 septembrie 1916. Aeronava a ars, iar scheletul său a fost adus la București. Urmare a acestui succes al tunurilor antiaeriene în confruntarea cu inamicul aerian, ziua de 19 septembrie a fost considerată, multă vreme, ca patron al artileriei antiaeriene. Un succes asemănător a obținut și sergentul Ion Vintilescu împreună cu tunarii săi, care, în septembrie 1916, au distrus cu două proiectile un avion german care zbura deasupra Olteniței.

Experiența de război a celor două luni de confruntare cu inamicul aerian a impus unele măsuri generale de apărare antiaeriană obligatorii pentru unitățile și subunitățile de toate armele. În acest sens, au fost ordonate următoarele:

- a) instalarea posturilor de observare pe cote, turnuri, clopotnițe;
- b) santinelele au primit și misiuni de observare aeriană;
- c) la semnalul „aviația inamică”, populația și trupele erau obligate să se adăpostească;
- d) pe timpul staționării, trupele și mijloacele de transport trebuia să aplice măsuri de

mascare.

O contribuție importată la îmbunătățirea apărării antiaeriene a fost adusă de ofițerii din Misiunea militară franceză, prin executarea următoarelor îmbunătățiri la tunuri:

- a) pentru tunurile de 75mm, Md.1880, cele de 57mm tip Burileanu și cele de 75mm T.R.Deport, s-au făcut tabelele de tragere reale;
- b) au fost montate aparate de ochire și de măsură speciale pentru tirul antiaerian;
- c) s-au realizat îmbunătățiri tehnice la platforme;
- d) a sosit din Franța material antiaerian de 75mm (posturi semifixe); după instalarea unei piese de 75mm, nici un Zeppelin n-a mai zburat deasupra Bucureștiului;
- e) s-a format Școala specială de tragere antiaeriană pentru ofițeri și trupă.

Concomitent cu desfășurarea operațiilor de apărare de către Armata română și pe măsura ocupării vremelnice a Olteniei și Munteniei de către trupele germane, la ordinul Marelui Cartier General român, subunitățile de artilerie antiaeriană au început regruparea spre Moldova, o dată

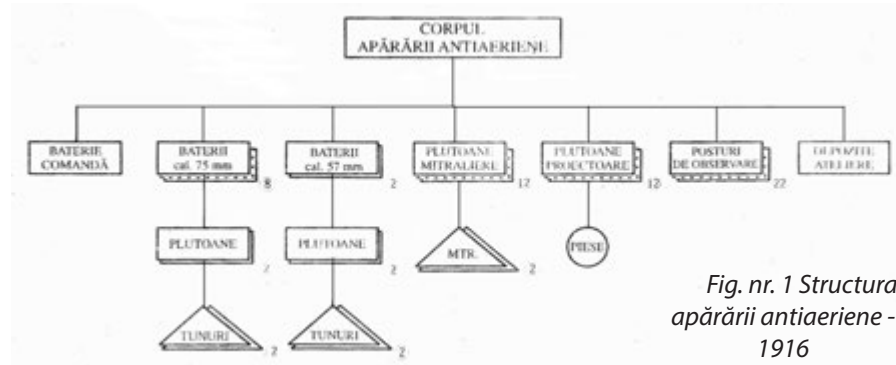

Fig. nr. 1 Structura apărării antiaeriene - 1916

cu celelalte trupe române.

La 13 octombrie 1916, forțele și mijloacele dispuse în apărarea antiaeriană a obiectivelor Teiș-Lăculețe s-au deplasat la Brăila, iar cele de la Cernavodă, parte la Brăila, pentru apărarea orașului și parte la podurile din Ghecet.

Treptat, întreaga artilerie antiaeriană fixă s-a regrupat în Moldova, cu eșaloane separate, iar cea mobilă s-a deplasat o dată cu trupele apărare antiaeriană. Toate aceste deplasări s-au executat în condițiile în care incursiunile aviației inamice asupra obiectivelor de teritoriu și trupelor au fost mai dese, iar eficiența tragerilor antiaeriene sensibil diminuată, datorită mobilității reduse și duratei mari de pregătire pentru luptă a tehnicii din înzestrare.

Deplasarea eșaloanelor din compunerea artileriei antiaeriene fixe s-a executat, începând cu 12 noiembrie 1916, în baza ordinului nr. 7077/12.11.1916 al Marelui Cartier General, prin care s-a stabilit că forțele și mijloacele din Comandamentul Cetății București, inclusiv Corpul Apărării Antiaeriene să execute marșul prin Rîmnicu-Sărat spre Moldova, potrivit concepției de dislocare a unităților în Moldova elaborată de M.C.G.

O mică parte din secțiile și posturile de artilerie antiaeriană au fost întrebuințate pentru apărarea punctului sensibil Iași, care devenise reședința familiei regale și a guvernului român, iar majoritatea – concentrate pentru pregătire și verificare în raionul Pazcan-Stolniceni.

Evacuarea și instalarea

artileriei antiaeriene pe poziții au durat până la 1 februarie 1917.

Primele acțiuni antiaeriene desfășurate de artileria antiaeriană română în această primă parte a războiului au oferit un set de concluzii importante, ce aveau să fie valorificate în teoria și practica militară. Astfel, între explicațiile relativ slabei eficacități a apărării antiaeriene cu mijloace terestre au fost următoarele: lipsa armamentului antiaerian din înzestrarea armatei române (exemplu: tunul de 75mm românesc nu avea decât o cadență de tragere de 1-2 lovituri pe minut); transformarea tunurilor de cetate în tunuri antiaeriene s-a executat din mers, prin tatonări succesive, care au necesitat un timp îndelungat; arsenalele existente în armata română nu erau pregătite nici teoretic și nici tehnologic pentru realizarea tehnicii de apărare antiaeriană; personalul din rezervă a fost pregătit în pripă, într-un timp scurt, insuficient pentru însușirea unor cunoștințe cu totul noi și pentru formarea unor deprinderi care necesitau condiții specifice, apropiate de realitatea confruntării cu inamicul necunoscut, care își elabora la rândul-i procedeele de atac și propria tactică de acțiune; prevederile din statele de organizare la război, în general măsurile din planurile de mobilizare, nu au corespuns cu situația reală oferită de stadiul atins de evoluția războiului; importul de tehnică de artilerie antiaeriană avea să fie în mod firesc paralizat de declanșarea războiului mondial, încă din

anul 1916; raportul dintre cadrele active și cele în rezervă a fost cu totul nesatisfăcător, cu implicațiile corespunzătoare asupra constituirii și închegării subunităților de tragere antiaeriană.

S-a desprins cu claritate concluzia că, dacă organizarea și realizarea apărării antiaeriene ar fi stat din vreme în atenția factorilor diriguitori din domeniul militar, efectele acțiunilor din aer ale aviației inamicului ar fi fost cu mult diminuate.

În contextul politico-militar de la cumpăna anilor 1916-1917 și din prima parte a anului 1917, problema reorganizării sau a "refacerii" Armatei române a dobândit o importanță capitală nu numai pentru frontul românesc, ci și pentru situația strategică de pe frontul de Est. Reorganizarea Armatei române a constituit principalul eveniment militar de pe frontul român în această perioadă. Ea a fost declanșată încă din a doua parte a lunii decembrie 1916 și s-a terminat, în linii generale, la începutul lunii iulie 1917.

În această perioadă se înscrie și reorganizarea artileriei antiaeriene, care s-a desfășurat concomitent cu îndeplinirea misiunilor de luptă la punctele sensibile și, respectiv, grupările de trupe în apărarea cărora a fost dislocată după regruparea Armatei române în Moldova.

Corpului Apărării Antiaeriene a rămas în subordinea Marelui Cartier General până în februarie 1917, după care a fost trecut în subordinea Inspectoratului General al Artileriei, în structura

căruia artileria antiaeriană va rămâne până în anul 1923.

Urmărindu-se respectarea unor principii generale pentru organizarea armatei, au fost avute în vedere și elemente de specificitate proprii artileriei antiaeriene. Una dintre direcțiile principale de efort a fost pregătirea personalului. Un accent aparte s-a pus pe cunoașterea tehnicii din înzestrare și pe însușirea regulilor de tragere cu materialul antiaerian. În acest scop, s-au luat măsuri de asigurare cu manuale, instrucțiuni și regulamente. Pregătirea a fost organizată și s-a desfășurat în școli de trageri antiaeriene, care au funcționat la Stolnici-Pășcani (în perioada 01.04-22.11.1917, pentru materialul românesc de 57 mm) și la Ciornei-Iași (în perioada 22.11.1917-01.07.1918, pentru materialul francez de 75 mm).

Școala de la Iași avea să numere, printre profesorii-instructori, pe maiorul Gheorghe I. Popescu și pe căpitani francezi Giborz, Marie, Vincent și pe sublocotenentul Bartolome. Prin această școală aveau să treacă, urmând cursurile de pregătire organizate în această perioadă, toți ofițerii și comandanții de posturi din artileria antiaeriană. În anul 1917 s-a înființat Școala specială de tragere antiaeriană a ofițerilor, al cărei comandant era maiorul francez Humbert. La aceste școli au fost profesori atât ofițeri români, cât și francezi.

Încadrarea bateriilor fiind deficitară, efectivele acestora au fost completate cu ofițeri de rezervă buni tehnicieni,

îndeosebi ingineri nemobilizați. Beneficiind de o selecționare atentă a personalului care urma să încadreze bateriile și secțiile de artilerie antiaeriană, aceste școli au pus un accent deosebit pe pregătirea teoretică, dar mai ales practică a cursanților. Insistându-se pe însușirea atribuțiilor funcțiilor pe care urmau să fie repartizați, s-a procedat și la organizarea la sfârșitul perioadei de școlarizare a unor aplicații ce vizau formarea deprinderilor de întrebuintare în luptă a subunităților și posturilor de artilerie antiaeriană.

Concomitent cu asigurarea aparaturii de observare, calcul și conducere a tragerilor, au fost întocmite table de tragere pentru tunurile de 75 mm Md. 1880, 75 mm Deport și 57 mm Burileanu.

Intensificarea acțiunilor aeriene inamice pe frontul românesc a determinat Marele Cartier General să ia măsuri pentru înzestrarea armatei cu cât mai mult material antiaerian. Amenajarea acestui material s-a executat la Pășcani, sub conducerea maiorului Gheorghe Popescu, ajutat de ofițeri francezi.

Una dintre soluții a constituit-o creșterea mobilității artileriei antiaeriene prin asigurarea unor mijloace de transport adecvate. În acest sens, este de consemnat organizarea, în anul 1917, a două trenuri antiaeriene: unul cu tunuri calibru 57 mm și altul cu tunuri calibru 75 mm.

Astfel, înaintea campaniilor militare din vara anului 1917, armata română conta pe

următoarele forțe și mijloace de artilerie antiaeriană: 8 baterii de 75 mm Md.1890, 4 baterii de 57 mm sistem Negrei, o baterie de 75 mm Deport, 12 posturi semifixe de tunuri franceze, 9 posturi semifixe de tunuri românești, 5 posturi mobile și 36 proiectoare.

Analiza acțiunilor desfășurate pe linia apărării antiaeriene în anul 1916 a condus, printre alte concluzii, și la constatarea că organizarea unei cooperări strânse între artileria antiaeriană și aviația de vânătoare era indispensabilă. După ce, începând cu ianuarie 1917, se trecuse la întrebuintarea aviației de vânătoare în misiuni de apărare antiaeriană prin procedeul de *"serviciu în aer prin patrulare"*, măsură la care s-a renunțat repede datorită consumurilor mari de materiale și solicitărilor extreme la care erau supuși piloții, s-a optat, în continuare, pentru utilizarea procedeului de *"acțiune în zonă comună"*. Pentru această situație s-a stabilit că, în cazul acțiunilor aviației proprii pe timp de noapte, artileria antiaeriană să înceteze tragerile, explicația acestei reguli constând în imposibilitatea recunoașterii avioanelor datorită întunericului. Curând, însă, avea să se renunțe și la această interdicție impusă artileriei antiaeriene, deoarece s-a dovedit că, noaptea, acțiunile aviației de vânătoare erau ineficace. S-a decis ca artileria antiaeriană să acționeze nestânjenit în zona sa de foc, iar aviația de vânătoare să intervină atunci când artileria antiaeriană era insuficientă în anumite zone.

Un alt principiu avut în vedere în procesul reorganizării artileriei antiaeriene l-a constituit dimensionarea subunităților de tragere în raport cu tipul tehnicii de înzestrare. Având în vedere această cerință, subunitățile de artilerie antiaeriană au fost organizate în raport cu specificul misiunilor pe care urmau să le îndeplinească: în apărarea antiaeriană a zonei interioare și, respectiv, în cea a trupelor din zona frontului. Urmare a aplicării concepției de întrebuințare a artileriei antiaeriene, în funcție de situația operativ-strategică existentă în aprilie 1917, cea mai mare parte a subunităților de artilerie antiaeriană au fost dispuse la punctele sensibile de pe teritoriul Moldovei, iar celelalte la armatele de operații.

Din analiza dispunerii forțelor și mijloacelor de artilerie antiaeriană în perioada premergătoare marilor confruntări militare de la Mărăști, Mărășești și Oituz, repartitia artileriei antiaeriene între zona de operații și zona interioară era aproximativ egală: 47,5% - pentru zona interioară și 52,5 % - pentru cea operativă.

O dată cu declanșarea confruntărilor, la 12 iunie, un avion german a fost doborât de focul postului semifix nr.11, instalat lângă gara Cosmești și comandat de plutonierul T.R. Georgescu. Era doar începutul unor succese care au dat satisfacție atât artileriștilor noștri antiaerieni, cât și maiorului Humbert, secondat de căpitanul Emil Gibory, ofițeri francezi atașați nu numai profesional, ci și cu sufletul de acțiunile tunarilor

antiaerieni români.

Necesitățile operative au făcut ca posturile de tragere antiaeriană să-și schimbe des pozițiile de tragere, astfel încât în perioada iulie-septembrie 1917, acțiunile duse de artileria antiaeriană au cunoscut o arie spațială și temporală relativ întinsă, victoriile dobândite în combaterea inamicului aerian în această perioadă au consfințit locul și rolul artileriei antiaeriene între celelalte arme ale armatei române.

La 21 august, postul fix nr.7, comandat de locotenentul francez Henry Montezi, a doborât un avion pe linia Bacău-Piatra. După ce a dat foc aparatului, pilotul a fost făcut prizonier. Pentru acest merit, ofițerul francez a fost decorat cu ordinul „Steaua României” în grad de cavaler, iar de către guvernul Franței cu „Legiunea de onoare”.

În aceeași zi, o secție de 57mm, comandată de sergentul Grigore Surdu, a doborât la Piatra Neamț un avion inamic, care a căzut în flăcări lângă Roznov. Sergentul a fost distins cu medalia „Bărbăție și Credință” clasa a II-a.

În ziua de 1 septembrie, postul fix nr. 7, prin focul executat asupra a două avioane ce veneau din direcția Târgu-Ocna, a doborât un aparat la Gligoveni (20 km sud Bacău); pilotul și observatorul au incendiat avionul, dar au fost făcuți prizonieri.

La 27 septembrie, postul fix nr.11, comandat de sublocotenentul (r) Dumitru Barbu, a deschis focul asupra

unui avion pe direcția Ciușlea (pe Siret) și, lovindu-l, l-a obligat să aterizeze între liniile inamice.

În aceeași zi, postul mobil nr.1 (o secție de 57mm „Brileanu” și o secție de 75mm) a lovit un avion, care a căzut între Comănești și Mărășești. Comandantul postului, locotenentul Ion Georgescu, a fost decorat cu Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler, iar plutonierul Costin Simionescu a primit medalia „Bărbăție și Credință” clasa a II-a.

Aceste succese ale artileriei antiaeriene au fost remarcabile, dacă se ține seama de calitatea și cantitatea materialului întrebuințat pentru executarea tragerilor, care, în septembrie 1917, consta în 70 de tunuri de 75mm, 76 tunuri de 57mm, 23 mitraliere antiaeriene și 12 proiectoare.

Odată cu încheierea armistițiului din noiembrie 1917, Corpul Apărării Antiaeriene a fost demobilizat și a rămas ca structură organizatorică permanentă sub denumirea „Divizionul de artilerie antiaeriană”. Sub această denumire și sub comanda locotenent-colonelului Nicolae Opran, artileria antiaeriană a continuat, în cursul anului 1918, organizarea și înzestrarea cu material, precum și instruirea personalului în garnizoana Iași.

În toamna anului 1918, din materialul capturat de la armata rusă s-au organizat două baterii de autotunuri de 76,2 mm, care au intrat în organica Divizionului de artilerie antiaeriană.

De la 28 octombrie 1918, data celei de-a doua mobilizări, până

la 15 aprilie 1919, Divizionul de artilerie antiaeriană a pregătit și trimis în Transilvania, la dispoziția comandamentului organizat pentru conducerea celei de-a doua părți a războiului, următoarele subunități: două baterii autotunuri de 76,2mm, o secție autotunuri de 57mm, o baterie de 75mm și una de 57mm pe calea ferată.

Dislocat, începând cu 24 decembrie 1918, în București, Divizionul de artilerie antiaeriană a coordonat permanent aceste subunități pe linia înzestrării cu tehnică, muniție și materiale și a completării cu efective.

Subunitățile de artilerie antiaeriană au participat nemijlocit la acțiunile militare pentru eliberarea Ardealului, îndeplinind, în special, misiuni de apărare antiaeriană a trupelor, dar și a unor puncte obligatorii de trecere, gări, transporturi pe calea ferată etc. Bateriile de autotunuri au fost întrebuințate atât pentru tragerile antiaeriene, cât și terestre. Datorită mobilității relativ superioare în comparație cu cea a trupelor de uscat, aceste subunități s-au dovedit a fi deosebit de utile marilor unități în cadrul cărora au acționat (Diviziile 7, 16 și 1 Infanterie, Divizia 1 Vânători de Munte, Diviziile 1 și 2 Cavalerie), ducând lupta împotriva inamicului aerian atât în apărarea antiaeriană a trupelor, cât și a punctelor sensibile din zona acțiunilor militare. Între misiunile importante îndeplinite cu succes de subunitățile de artilerie antiaeriană pot fi menționate apărarea împotriva atacurilor aeriene a podului de

pontoane de peste Tisa, la „Tisa-Bo”, pe unde au trecut primele trupe române în marșul către Budapesta, misiune îndeplinită de Bateria 4 autotunuri, sau a capătului de pod de la Solnok, rezolvată de secția de autotunuri.

Acțiuni remarcabile a dus și Bateria de artilerie antiaeriană înzestrată cu tunuri de calibru 75mm pe calea ferată, care, având piesele ușor blindate, a luptat împotriva inamicului terestru, contribuind la succesele raportate de Diviziile 1 Vânători de Munte și, respectiv, 1 Infanterie. Totodată, această subunitate a executat apărarea antiaeriană a câtorva centre

importante (depozitele de muniție de la Tîrgu - Mureș, Sas - Sebeș, Dej, Debrețin, Sibiu etc.)

Bateria de artilerie antiaeriană pe calea ferată, de 57mm, a îndeplinit misiuni de apărare antiaeriană a diferitelor transporturi și a trenurilor mai importante (cel regal, de exemplu). Două posturi de tunuri de 75mm francez semifixe, trimise de la București la 19 iulie 1919, au înlocuit două posturi mobile din Bateria de artilerie antiaeriană pe calea ferată de 57mm, care au fost deplasate în zona frontului.

**General maior (r)
Visarion NEAGOE**

Osuarul monumental din Toplița. 25 eroi în locașuri individuale. 746 eroi în osuar.

Ordine, cruci și medalii românești acordate în Primul Război Mondial

În timpul Marelui Război, sistemul ordenelor și decorațiilor a avut câteva modificări față de perioada anterioară. Deoarece existau prea puține ordine care erau desemnate militarilor pentru fapte deosebite pe câmpul de luptă, au fost instituite câteva ordine noi, iar altele și-au modificat statutul. Cele mai importante ordine nou-apărute au fost *Ordinul Mihai Viteazul* și *Crucea Reginei Maria*.

O particularitate a acestor două ordine este aceea că au doar trei clase.

Alte două ordine, cărora le-a fost modificat statutul pentru a putea fi acordate cu însemne de război, au fost *Ordinul Steaua României* și *Ordinul Coroana României*. Modificarea consta în acordarea acestora cu panglica de Virtute Militară. De asemenea, *Medalia "Bărbăție și Credință"*, care anterior era acordată jandarmilor, funcționarilor și responsabililor de ordine publică, devine medalie militară, fiindu-i adăugate însemne de război.

A fost înființat un nou model

al *Medaliei "Virtutea Militară"*, o medalie de război care avea forma unei cruci cu ramuri de laur și stejar, aceasta fiind acordată doar subofițerilor și trupei.

După încheierea războiului mai apar două medalii care au fost acordate participanților la război, anume: *Medalia Victoria*, medalie care a fost acordată de toate țările aliate, în versiune proprie; *Crucea Comemorativă 1916-1918*, care era, după caz, cu barete cu numele câmpurilor de luptă.

O ierarhie a ordenelor de război din perioada Primului Război Mondial

1. Ordinul "Mihai Viteazul" clasa a III-a
2. Medalia "Virtutea Militară" de război
3. Ordinul "Steaua României" de război, în grad de Ofițer
4. Ordinul "Steaua României" de război, în grad de Cavaler
5. Ordinul "Coroana României" de război, în grad de Ofițer
6. Ordinul "Coroana României" de război, în grad de Cavaler
7. Medalia "Virtutea Militară" de pace

8. Ordinul "Steaua României" de pace, în grad de Ofițer

9. Ordinul "Steaua României" de pace, în grad de Cavaler

10. Ordinul "Coroana României" de pace, în grad de Ofițer

11. Ordinul "Coroana României" de pace, în grad de Cavaler

12. Ordinul "Crucea Reginei Maria", clasa a II-a și a III-a

Ordinul "Mihai Viteazul"

Este cel mai important ordin de război dintre toate ordinele românești. A fost instituit în 26 septembrie 1916, la inițiativa directă a Regelui Ferdinand, pentru a recompensa ofițerii Armatei Române pentru fapte excepționale de eroism pe câmpul de luptă. Ordinul era acordat exclusiv ofițerilor. Până la instituirea acestui ordin, Crucea "Virtutea Militară" a fost acordată pentru aceleași criterii, atât ofițerilor, cât și subofițerilor și gradelor inferioare. Regele Ferdinand a proiectat personal forma acestui ordin.

Ordinul a fost alcătuit din trei clase:

- Clasa I. Este o placă în formă de cruce treflată, de 60 mm, ce se purta la piept.

- Clasa a II-a. Este o cruce treflată, de 60 mm, cu o coroană în partea superioară, sub formă de comandorie ce se purta la gât.

- Clasa a III-a. Este identică cu clasa a II-a, doar că are dimensiunea de 40 mm și se purta la piept. Nu existau, ca la celelalte ordine, gradul de Cavaler, de Comandor, de Mare Ofițer și de Mare Cruce. Spre

deosebire de sistemul ierarhic al ordenelor, chiar dacă membrii acestui ordin erau numiți "cavaleri", acest lucru era ceva similar cu un rang de noblețe. Șeful suprem al ordinului era însuși Regele Ferdinand I.

Un alt criteriu de acordare a ordinului este faptul că nu se putea acorda clasa a II-a decât dacă respectivul avea clasa a III-a. Clasa I era acordată doar după ce ofițerul era posesor al clasei a II-a.

Pe toată durata Primului Război Mondial au fost acordate:

- 2 ordine clasa I (generalii Constantin Prezan și Alexandru Averescu);

- 4 ordine clasa a II-a (generalii Constantin Prezan, Alexandru Averescu, Grigore Eremia și Gheorghe Mărdărescu);

- 314 ordine clasa a III-a.

După război, la 12 mai 1927, este promulgată Legea pentru împrăștierea ofițerilor decorați cu Ordinul Mihai Viteazul. Astfel, fiecare ofițer urma să fie împrăștiat cu 25 de iugăre de pământ în Ardeal sau 25 de hectare de pământ în restul țării. De asemenea, ofițerii urmau a primi 500 m² de teren pentru construirea unei case în municipiile și comunele de reședință.

Ordinul "Crucea Regina Maria"

Acest ordin a fost instituit la 15 martie 1917 și a fost acordat atât militarilor cât și civililor care au avut un aport deosebit în domeniul sanitar, în timpul

Primului Război Mondial.

Însemnul ordinului este o cruce gamată cu o panglică de culoare oranj. Clasa I era emailată în alb și cu o cruce roșie în centru. Crucea gamată avea 48 mm. Pe revers este reprezentat cifrul Reginei Maria. Se purta atârnată la gât, sub forma unei comandorii.

Clasele a II-a și a III-a sunt de 40 mm, neemailate, clasa a II-a este aurită, iar clasa a III-a brunată. Pe avers, acestea au cifra Reginei Maria, iar pe revers, anul 1917. Pentru aceste două clase existau două tipuri de panglici: pentru femei, sub formă de fundă; pentru bărbați, sub formă de panglică normală.

Acest ordin a fost conceput, se pare, tot de Regele Ferdinand I. Numărul membrilor ordinului este nelimitat.

Ordinul "Steaua României" (de război)

A fost instituit la 10 Mai 1877 de către Regele Carol I și a avut 5 grade: Cavaler, Ofițer, Comandor, Mare Ofițer și Mare Cruce.

Prin decretul din 9 aprilie 1918 se stabilește ca ordinul să fi acordat ofițerilor care s-au distins în lupta directă cu inamicul, cu însemnele de luptă, spade între brațele crucii, și panglică de Virtute Militară doar pentru gradele de Cavaler, Ofițer și Comandor.

Numărul membrilor a fost stipulat la 1000, de abia în 1932, când se mărește numărul de membri, se reglementează câți

Locotenent-colonel de infanterie cu Ordinul "Mihai Viteazul" clasa a III-a

Ofițer de Vânători de Munte cu Ordinul "Mihai Viteazul" clasa a III-a

Ofițer din Regimentul 9 Vânători de Gardă "Alexandru I" al Serbiei decorat cu ordinele "Mihai Viteazul", "Steaua României" cu spade și "Coroana României" cu spade.

Virtutea Militară

Ordinul Mihai Viteazul clasa I

Medalia Victoria

Crucea Regina Maria clasa I

Ordinul Mihai Viteazul clasa a II-a

Bărbăție și Credință

Crucea Regina Maria cls. a II-a

Ordinul Mihai Viteazul clasa a III-a

Crucea comemorativă 1916-1918

Crucea Regina Maria clasa a III-a

membri civili și câți militari pot avea ordinul, fiind stabilit un raport de 1 militar la 3 civili.

Ordinul "Coroana României" (de război)

Instituit la 10 mai 1881, de către Regele Carol I. A avut 5 clase. Prin decretul din 9 aprilie 1918, se aduce modificarea ca acest ordin să fie decernat cu panglica de Virtute Militară doar pentru gradele de Cavaler, Ofițer și Comandor. Acest model are spade între brațele crucii.

Numărul membrilor, pentru toate clasele, a fost stabilit, în 1906, la 2000, fără să fie stipulat numărul de civili și de militari. În 1932 se reglementează câți civili și câți militari poate avea ordinul, raportul fiind de 1 militar la 3 civili. De asemenea, s-a mărit și numărul de membri.

Medalia "Bărbăție și credință" (de război)

Instituită în 1903 de către Regele Carol I a fost destinată ofițerilor și agenților de poliție care au dat dovadă de bărbăție și credință. În urma decretului din 21 decembrie 1916, această medalie a fost modificată, adăugându-i-se două spade între cununa de lauri și medalion. A fost acordată gradelor inferioare care s-au distins pe câmpul de luptă. A avut trei clase: clasa I (aurită), clasa a II-a (argintată) și clasa a III-a (culoarea bronzului). Numărul medaliilor acordate este nedeterminat.

Medalia "Virtutea Militară" (de război)

Una dintre cele mai vechi medalii românești, a fost instituită de către Domnitorul A.I. Cuza, în anul 1864. Ulterior, statutul medaliei a fost reglementat de Regele Carol I. Medalia a avut două clase, "de aur" și "de argint". Clasa I, "de aur", era destinată inițial ofițerilor, iar clasa a II-a pentru subofițeri și trupă. Această medalie inițial a fost doar "de pace", iar forma acesteia era rotundă cu lauri deasupra medalionului. În urma decretului din 26 septembrie 1916, se stipulează că: *Medalia "Virtutea Militară" de război va fi rezervată exclusiv gradelor inferioare și va fi conferită în amandouă gradele*. Forma acesteia este de cruce, în centru cu un medalion cu chipul Regelui Carol I, cruce înconjurată de ramuri de lauri și stejar, cea argintată (clasa a II-a) fiind destinată gradelor inferioare și cea aurită (clasa I) pentru subofițeri.

Numărul medaliilor acordate este nedeterminat.

Crucea Comemorativă 1916-1918

A fost instituită la 8 iulie 1918 și a fost conferită tuturor participanților la război. Pe panglica medaliei s-au atașat, după caz, barete transversale, cu numele frontului unde a participat luptătorul. Deoarece medalia s-a acordat

și funcționarilor civili, s-au decernat și medalii fără barete. Baretele oficiale existente sunt: Ardeal; Cerna; Jiul; Carpați; Oituz; București; Turtucaia; Dobrogea; Mărăști; Mărășești; Târgul-Ocna.

Există o variantă a acestei medalii, anume "Crucea Comemorativă 1916-1919", medalie care a fost acordată cercetașilor, voluntarilor ardeleni și bucovineni. Diferența între aceasta și cealaltă fiind anii de pe reversul medaliei.

Medalia "Victoria"

Instituită la 19 iulie 1921 și acordată ofițerilor și gradelor inferioare care au fost combatanți și au luat parte activă la război. Medalia a fost instituită în toate țările care au făcut parte din Antantă. Motivul comun de pe medalie era Victoria, fiecare țară în parte optând pentru o reprezentare proprie. O altă caracteristică comună, pentru toate țările aliate, este panglica de culoarea curcubeului.

Nicu IORGA

Bibliografie

Decorații românești de război 1860-1947, Safta, Jipa, Velter, Marinescu, Ed. Universitaria, București, 1993;

Ordinul militar de război "Mihai Viteazul", col. E. Ichim, Ed. Modelism, București, 2000;

Cancelaria ordinelor, <http://canord.presidency.ro/Istoric.htm>

Ordine, cruci și medalii române, Ivănceanu, Ionescu, Sterescu, Tampeanu, Imprimeria Statului București, 1927.

75 de ani de parașutism militar

Odată ce ai încercat zborul, vei pași totdeauna pe pământ cu ochii ridicați spre cer, acolo unde ai fost și vei dori mereu să te întorci.

Leonardo da Vinci

Apariția și dezvoltarea parașutismului militar în România s-au înscris în contextul general de evoluție a acestei categorii de forțe la nivel mondial și a conferit României calitatea de a fi fost în permanență conectată la modernitate. Născută din dorința generalului Ion Antonescu de a avea o unitate de elită în armata română, capabilă să îndeplinească misiuni deosebite inaccesibile celorlalte categorii de forțe armate, în condițiile specifice celui de-al Doilea Război

Mondial, structura înființată la 10 iunie 1941 va da identitate unei noi arme - parașutismul militar – sortită să facă o frumoasă carieră în timp, deși nu lipsită de sinuozități.

Derularea operațiilor militare pe teatrele de război unde a fost angajată armata română nu a solicitat această unitate conform concepției generale de întrebuițare a trupelor aeropurtate, lipsind-o de șansa consacrării în cadrul vreunei operații de amploare. Nu înseamnă că, dacă li s-ar fi cerut, parașutiștii români ar fi fost mai prejos decât confracții lor de armă germani, englezi, americani, francezi sau sovietici, pe care cronicarii celui de-al Doilea Război Mondial i-au copleșit

cu superlative. Neșansa parașutiștilor români de a nu fi jucat într-o piesă mare a dus uneori la falsa impresie că nu au fost pregătiți pentru asemenea roluri.

În partida jucată la București în august 1944, cu o miză atât de mare în evoluția ulterioară a evenimentelor, Batalionul de Parașutiști a fost „*asul din mânecă*” al autorităților române. Rezistența trupelor române în poarta de nord a Capitalei a constituit o surpriză de proporții pentru trupele germane care, văzându-se respinse cu atâta fermitate, au avut convingerea că orașul este încercuit de forțe mult superioare numeric. Suplinindu-și puținătatea

Echipajul de parașutiști care a realizat recordul de înălțime la saltul în grup (6100m) – 20 august 1970

numerică cu îndrăzneală, făcând dovada unor adevărate acte de curaj și eroism, parașutiștii români au demonstrat că sunt acea categorie de forțe care poate fi folosită cu randament maxim în puncte dintre cele mai fierbinți, când se joacă soarta unei bătălii și, de ce nu, a unei națiuni. Cei 19 morți și 54 de răniți în luptele din august 1944, pentru apărarea nordului Bucureștilor și a aerodromului Boteni, nu sunt doar eroi parașutiștilor, sunt eroi între eroii neamului.

Vremurile care au urmat încheierii celui de-al Doilea Război Mondial nu au fost tocmai favorabile României, cu atât mai puțin oștirii sale. Parașutiștii români au fost *răsplătiți* pentru eroismul lor într-un mod cât se poate de nedrept: desființarea unității în martie 1945, într-un moment când poate ar fi fost cea mai mare nevoie de prestația lor.

Însă, pentru cei care decideau atunci soarta popoarelor și a armatelor acestora, existența acestei unități de elită devenea periculoasă, indiferent unde s-ar fi găsit: în linia întâi sau în rezerva strategică.

Parașutismul militar românesc a renăscut din propria cenușă în 1950, într-un context politico-militar nou, prin înființarea la Tecuci, la Centrul de Instrucție al Aviației, a Batalionului de Parașutiști. Dislocată în 1951 la Buzău, această unitate s-a înscris pe o traiectorie permanent ascendentă, cu convingerea că reprezintă o forță de elită a armatei române. Transformările sale ulterioare n-au afectat nucleul solid al unei structuri capabile în orice moment să răspundă unor exigențe din ce în ce mai mari. *Școala curajului de la Buzău* s-a impus repede ca un blazon de mare cinste, purtat cu mândrie și respect de

multe generații de bărbați care au servit patria sub drapelul de luptă al parașutiștilor. Constituirea celorlalte trei regimente în 1980, la Caracal, Boteni și Câmpia Turzii, și creșterea spectaculoasă a trupelor de parașutiști după anul 1990 – poate și ca urmare a confirmării potențialului acestora în sângerosul Decembrie 1989 – au dat încă o dată măsura valorii acestor luptători.

Proaspăt integrată în structurile de securitate euroatlantice, căutând să răspundă nevoii de modernitate, într-o perioadă când spațiul geopolitic european și mondial suferă transformări considerabile, Armata României a fost nevoită să-și redimensioneze propriile structuri de forțe, iar trupele de parașutiști au fost puse în fața unui nou examen, extrem de dificil. Redimensionarea

acestora, sub imperativul restructurării forțelor armate, s-ar fi putut face, desigur, într-o altă manieră, care ar fi răspuns atât dezideratului acestei restructurări, cât și nevoii de a prezerva și transfera noilor structuri un potențial apreciabil, având în vedere că elitele, atât de mult invocate de orice armată, nu apar peste noapte.

Preocupările unor state de a constitui, menține și întrebuința structurile de parașutiști atât pentru îndeplinirea unor misiuni din gama operațiunilor speciale, cât și pentru cele specifice trupelor aerportate, în adâncimea dispozitivului inamic sau al trupelor proprii, pentru materializarea manevrei pe verticală, reclamă reconsiderarea poziției față de necesitatea unor astfel de structuri și în organica armatei noastre. Experiența armatelor moderne, care au în organică structuri puternice de parașutiști (infanterie-parașutiști, artilerie-parașutiști etc., de nivel batalion, regiment, brigadă sau chiar divizie), poate fi un argument suficient pentru a susține acest

Avionul AN – 2 gata pentru lansarea parașutiștilor

punct de vedere. Ultimele confruntări militare, unele dintre ele în derulare, au adus din nou în atenție parașutiștii, ca forță de intervenție rapidă în punctele fierbinți.

Tocmai de aceea, factorii de decizie, în deplin acord cu cei din Alianța Nord-Atlantică, vor trebui să acorde pe viitor o atenție sporită trupelor de parașutiști și celorlalte structuri care au în organică această categorie de luptători, căutând soluțiile optime de ridicare, menținere și valorificare a potențialului acestora în îndeplinirea unor misiuni pentru care celelalte categorii de forțe nu au capacitățile necesare.

* *
*

De fiecare dată când sărbătorim Ziua parașutiștilor militari, nu putem să nu ne amintim de Normandia și de *Operația Overlord*, considerată drept cea mai mare operație de debarcare din istorie și în care uvertura a fost interpretată de parașutiști și de infanteria transportată cu planoarele. Nu trebuie să minimalizăm rolul celorlalte categorii de forțe – și așa aminti infanteria, trupele blindate, geniștii, dar mai ales aviația, atât cea de bombardament, cât și cea de transport, precum și forțele navale, care au transportat trupele terestre peste Canalul Mânecii și au susținut debarcarea cu artileria de pe nave. Într-un alt registru, inserat însă în același efort general, putem aminti și rolul deosebit al Inteligence-ului Alianților, care a marcat câteva succese de prestigiu și care se predau astăzi în școlile de profil.

De ce să ne amintim de Normandia? Tocmai pentru

Îmbarcarea unei subunități de parașutiști în avionul C-130 Hercules

a ne reaminti că această confruntare militară, una dintre cele mai mari din cel de-al Doilea Război Mondial, care avea să deschidă cel de-al doilea front în Vestul Europei, a început în noaptea de 5/6 iunie și s-a finalizat, după cum spun unii istorici, la 19 august 1944, când Aliații au traversat Sena, sau, după alții, la 25 august 1944, când a fost eliberat Parisul. Să subliniem însă că, aproximativ în aceeași perioadă, începând cu 23 august 1944, parașutiștii români au fost, de asemenea, vioara întâi în luptele din nordul Bucureștiului, acțiuni militare prin care, de fapt, România și-a impus propria schimbare de front și de politică și s-a alăturat Națiunilor Unite.

Cum este văzută astăzi această operație, în care s-au confruntat militar cele două mari coalitii ale celui de-al Doilea Război Mondial și care s-a soldat, dincolo de victoria Aliaților și scurtarea drumului spre capitularea celui de-al Treilea Reich, cu peste 10.000 de victime (morți, răniți, dispăruți)? Desigur, la fel de importantă. Și nu putem să nu remarcăm că, la aniversarea din 2004, pe țărmul Normandiei și-au strâns mâna, într-o întâlnire istorică, 17 șefi de stat și de guverne. Au fost invitate atunci și Rusia, "ca un omagiu adus rolului jucat pe frontul de est de URSS în lupta împotriva nazismului", dar și Germania, în semn de

Îmbarcarea parașutiștilor în avionul AN-26

reconciliere. A fost pentru prima dată când țara învinsă a fost invitată să participe la aceste festivități.

De altfel, această întâlnire și reconciliere istorică a fost și pentru noi, cei care ne-am zbatut în același an 2004 să decorăm Batalionul 60 Parașutiști "Băneasa Otopeni" – continuatorul tradițiilor batalionului de parașutiști care a luptat în august 1944 – un argument prin care am susținut, în fața factorilor de decizie, că recunoașterea meritelor luptătorilor români în confruntarea cu un inamic care astăzi ne este aliat în NATO nu este nicidecum un gest de frondă, ci de sinceră apreciere a sacrificiului pentru valorile comune ale Europei și ale umanității.

Același mesaj de apreciere a jertfei celor căzuți de o parte și de alta a baricadei – eroi și victime în același timp a neputinței liderilor politici ai vremii de a rezolva diferendele pe calea dialogului

și negocierilor pașnice –, de reconciliere și de asumare a istoriei propriilor popoare, cu părțile ei luminoase sau întunecate, au dorit să-l dea liderii politici ai lumii și zece ani mai târziu, în 2014. Alături de președintele Franței, François Hollande, i-am văzut laolaltă pe plajele din Normandia pe regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii, pe președintele american Barak Obama, pe cancelarul german Angela Merkel și chiar pe liderul de la Kremlin, Vladimir Putin. Am văzut grandioasele manifestări dedicate acestei aniversări – o sărbătoare a eliberării Europei! – pe plajele debarcării și în localitățile intrate în istorie din același motiv, toate devenite situri istorice, atât de bine puse în valoare și vizitate anual de milioane de turiști. Nu întâmplător, comunitățile locale au solicitat Ministerului Francez al Culturii, la începutul anului 2014, să ceară UNESCO includerea

plajelor *Zilei Z* în Patrimoniul comun al Umanității, ca un simbol universal al păcii și reconcilierii.

Nu pot însă să nu mă întreb ce vom reuși să facem și noi pentru parașutiștii români, pentru a marca jertfa camarazilor căzuți în august 1944, a celor secerați de gloanțe în Decembrie 1989 și, de ce nu?, a celor care și-au frânt aripile în saltul cu parașuta. Și nu pot să nu-mi pun aceeași întrebare pe care o repet de mai mult timp: pe când un monument al parașutismului românesc, pe măsura dăruirii, eroismului și sacrificiului luptătorilor știuți și neștiuți, militari și sportivi deopotrivă, care să ne justifice și să ne hrănească mândria și determinarea pentru noi împliniri? Un monument care să întrupeze spiritul de corp pe care dorim să-l transmitem generațiilor viitoare, un spirit de corp, atât de des invocat și, din păcate, uneori atât de iluzoriu, pe care, am această convingere, l-am putea trece din efemer în durabil.

Sunt puțini cei care nu privesc cu uimire amestecată cu respect, cu teamă uneori, și, din păcate, și cu invidie, spre parașutiști, acești *cavaleri ai cerului albastru*, stăpâni ai văzduhului și ai pământului pentru câteva clipe – zecile de secunde ale coborârii pe verticală! –, trudituri din umbră pentru afirmarea unei arme de elită, care se vrea respectată și valorizată, așa cum își respectă

și își pune în valoare fiecare armată aceste forțe.

Remarcabile sunt, cred, cuvintele regretatului general Sorin Ioan spuse la o sărbătoare a parașutiștilor: *“Am trăit sentimentul că aparțineți unei elite. Pregătirea dumneavoastră specială, permanenta stare de disponibilitate, capacitatea*

Salt din avionul AN-2

de a folosi spațiul aerian ca a treia dimensiune a câmpului de luptă sunt, prin tradiții, motivele care v-au asigurat solidaritatea și v-au pus în valoare semnificațiile spiritului de corp. [...] Mitul dumneavoastră se contopește cu cel al militarilor din alte structuri care execută parașutări, punctul comun fiind trapa sau ușa avionului. Dați contur dezideratului creării unor forțe înnoite, mai bine adaptate modului de acțiune, specific noilor amenințări. Astfel,

structurile care execută parașutări își vor găsi rostul lor în secolul XXI.[...] Nostalgia trecutului trebuie înlocuită cu acțiunea în prezent pentru construirea unui viitor, deoarece viitorul nu poate exclude valoarea unei arme de elită.[...] Sunteți niște învingători, iar învingătorii nu au dreptul să ostenească. Vă apreciez ca fiind creatori de artă. Fiecare salt este ca o tușă de penel pe un șevalet. După care urmează altul și altul. Până ce opera se desăvârșește.”

Parașutiștii români duc mai departe o istorie care s-a clădit în peste șapte decenii și jumătate de muncă, de bucurii și dureri, de renunțare de sine pentru ideea de înălțare a armei. Au fost ani frumoși, ani grei, presărați cu multe împliniri și, uneori, cu jertfe. Au supraviețuit capriciilor istoriei și oamenilor și au confirmat întotdeauna încrederea cu care au fost investiți. Într-o armată care se vrea a profesioniștilor de înaltă clasă, cei ce vor fi sortiți să poarte mai departe stindardul de luptă al parașutiștilor militari trebuie să fie conștienți de povara nobilă, dar grea în același timp, a unei tradiții glorioase care trebuie purtată peste valurile vremurilor ce vor veni.

La împlinirea celor 75 de ani de existență, să aducem un omagiu jertfei parașutiștilor, spiritului de corp și sentimentului de mândrie conferit de apartenența la o armă de elită. La mulți ani!

Colonel dr. Mircea TĂNASE

O delegație a Asociației Române pentru Propaganda și Istoria Aviației (ARPIA) a participat, în perioada 18-20 mai 2016, la activitățile prilejuite de împlinirea a 20 de ani de la înființarea Clubului Generalilor din Armata Poloniei. Cu acest prilej am trecut și pe la Dukla, pentru omagierea unui pilot român, și la Michalowice - pentru un alt moment omagial. Dialogul cu fiecare partener sau invitat a fost marcat de atenție și respect. Membrii delegației noastre au fost plăcut impresionați de primirea, programul, asistența și însoțirea lor în toate etapele vizitei.

Momentul aniversar la care am participat, în capitala Poloniei, ne-a oferit ocazia să întâlnim parteneri, cunoscuți și prieteni, să discutăm sincer despre omagiul și respectul pentru oameni și profesia lor, să cunoaștem mai bine scopul și obiectivele Clubului Generalilor din Armata Poloniei. Gazdele s-au bucurat de prezența noastră, a aviatorilor români, și ne-au onorat cu prezența în toate momentele varșoviene.

Se știe că, în spiritul tradiției europene, și în țara noastră Zilei Eroilor i-a fost conferit, prin lege, statutul de *sărbătoare națională*, pentru comemorarea bărbaților și femeilor care au murit în timp ce serveau armata și țara. Cu această imagine, explicată și partenerilor polonezi, ne-am integrat foarte bine în programul organizat de Clubul Generalilor.

Am fost la Muzeul și Cimitirul Militar din Dukla, unde se află mormântul pilotului Ioan Clop, la Mormântul Ostașului Necunoscut, din Varșovia, cu semnificațiile specifice istoriei Poloniei, și la Monumentul dedicat echipajului mixt, româno-polonez, de la Michalowice. Acum, la

armatele și țările noastre.

Delegația ARPIA a adresat mulțumiri președintelui Clubului Generalilor din Armata Poloniei, reprezentanților Primăriilor din Dukla și Michalowice, Asociației Aviatorilor Polonezi și colonelului Romeo Mihail Tăbîrcă, atașatul român al Apărării de la Varșovia, care au

În Polonia, pe urmele unor eroi români

Pe noua cruce, din mesteacăn, așezată la mormântul aviatorului, este scris: Sierz. Stab. Pilot IOAN CLOP 26.02.1921-11.02.1944 ZGINAL SMIERCIA LOTNIKA

împlinirea a 80 de ani de la producerea tragicului accident aviatic de la Michalowice, am reîntâlnit oameni și colaboratori deosebiți. Fiecare participant la ceremonial și-a reamintit de cei patru aviatori care au executat, cu avionul ZUBR, o misiune de verificare tehnică în zbor, de mare importanță pentru

susținut și onorat programul nostru în memoria celor dispăruți.

Este de menționat ca întâlnirile și legăturile s-au dezvoltat atât între noi, ca persoane fizice, cât și între instituții și organizații din Polonia și România. Considerăm că acestea reprezintă o

Imagine de la lucrările de scoatere a avionului și pilotului din zona localității Kroscienko Wyzne

continuare firească a bunelor raporturi româno-poloneze existente de câteva secole. Cadrul creat de bunele relații, colaborarea în diferite domenii ne-au permis o continuă apropiere. Actuala întâlnire crează o nouă punte între trecut și prezent. Un semn de necontestat de prietenie între cetățenii celor două națiuni.

Cred că este bine ca cititorii revistei să cunoască câte ceva despre locurile vizitate. Orașul Dukla. Se află pe traseul Miskolc-Kosice (E-71)-Presov (E-50) - Vysny Komarnik - Dukla (E-371) - Rzeszow, Varșovia. Am ales acest punct în itinerarul nostru pentru că aici se află mormântul aviatorului Ioan Clop, originar din satul Andrei Șaguna, județul Arad. Pilotul Ioan Clop, subofițer al Armatei României, cu gradul de sergent major, a murit într-un accident de aviație la 11.02.1944. Pilotul se afla la pregătire/specializare, împreună

cu un grup de aviatori români, pe aerodromul militar german de la Krosno, Polonia. Instruirea se făcea pe avionul Stukas Ju 87 (destinat pentru bombardament în picaj). În timpul unei misiuni de pregătire, pilotul aflat în zbor a intrat vertical într-o mlaștină din zona localității Kroscienko Wyzne. S-a încercat scoaterea avionului, dar coada acestuia s-a rupt și s-a renunțat. La fața locului s-a așezat o cruce și s-a ținut o slujbă de pomenire, la care a participat și tatăl pilotului. Într-o perioadă de peste 70 de ani, crucea s-a deteriorat și a dipărut, iar mlaștina a secat/asanat. Un medic polonez (în vârstă de 92 ani) a atras atenția specialiștilor de la Muzeul Militar de la Krosno că în mlaștină se află o «Știucă» cu pilotul acesteia. Specialiștii muzeului au localizat avionul și în trei zile au scos aparatul cu pilotul său. După spusele lor, erau «bine conservați». Rămășițele

pământești ale pilotului Ioan N. Clop au fost înhumate, la 14 noiembrie 2015, în cimitirul militar din Dukla.

Vineri, 20 mai 2016, delegația noastră a făcut o vizită la noul sediu al Primăriei Comunei Michalowice. Apoi, a avut o întâlnire de colaborare cu col. Kazimierz Pogorzelski, președintele Asociației Aviatorilor din Polonia. Ne-am bucurat de un dialog plăcut și util. Principalele teme abordate au fost despre relațiile dintre asociațiile noastre și despre Monumentul din Michalowice, situat între strada României și Aviatorilor din localitate, a fost ridicat în memoria echipajului mixt, româno-polonez, care a decedat într-un accident aviatic, în 1936, pe timpul testării unui avion de producție poloneză. Eroii accidentului sunt: lt.cdor Mihail Pantazi, cpt. ing. Roman Popescu, ing. av. Jerzy Rzewnicki și secr.tech. Jerzy Szrajer. La dialogul nostru au asistat toți cei care au depus coroane odată cu delegația ARPIA: reprezentantul Primăriei Michalowice, atașatul român al Apărării în Polonia, președintele Asociației Aviatorilor din Polonia și vicepreședintelui Clubului Senatorilor Aviatori din Varșovia (aviația civilă), domnul Roman Wozniak. Cu câțiva ani în urmă, ca semn al aprecierii eforturilor depuse de acesta în renovarea monumentului celor patru aviatori, i-a fost acordată Emblema de Onoare a SMFA.

Pentru deplasarea și documentarea noastră am

O fotografie pentru albumul istoric al ARPIA

Monumentul de la Michalowice

primit informații de la ing. Dan Antoniu, scriitor și membru fondator al ARPIA, precum și de la slt.(r) Ioan Vulpoi, șef Secția ARPIA, pentru monumente și locuri istorice.

Imaginile, peisajele, locurile și oamenii pe care i-am cunoscut în drumul nostru (România, Ungaria, Slovacia și Polonia) ne-au încântat. Dincolo de importanța lor turistică, aceste locuri au și importanță istorică, militară și, de ce nu, aeronautică. Fiecare reprezintă o tentativă și un motiv de vizitare. Amintesc doar Muzeul Tehnic Slovac din Košice, secția aviație, unde - pe lângă mulțimea de materiale, mașinării, exponate și documente - se află și un avion românesc IAR 93! Acesta a fost oferit cu titlu gratuit de Guvernul României la împlinirea a 60 ani de la eliberarea Slovaciei. De fapt, era un răspuns la cererea președintelui acestei țări, ca România să transmită un avion dintre cele care au participat, în al Doilea Război Mondial, la luptele pentru eliberarea Slovaciei. Avionul a fost expus într-o poziție ce oferă o bună vedere pentru vizitatori.

În final, se poate spune că mandatul delegației ARPIA a fost îndeplinit, că s-au creat condiții de a dezvolta colaborarea și relațiile cu organizațiile menționate, inclusiv schimbul de vizite.

General (ret) Iosif RUS, președintele ARPIA România
Foto: Prywatne Muzeum Podkarpackich Pól Bitewnych,
Col. Eugen Bucoveanu, specialist IT și consilier ARPIA

Omul de la a cărui moarte se împlinește un secol este unul dintre cei mai cunoscuți și mai îndrăgiți eroi din istoria românilor. Generalul Ioan Dragalina (1860-1916). Erou al Primului Război Mondial. A murit la 24 octombrie 1916.

La moartea lui, politicianul Take Ionescu a scris rândurile de mai jos.

Generalul Dragalina

În viață, nu-l văzusem niciodată. Până în 1915 nici după nume nu-l cunoșteam. Fără îndoială că acest om se închidea în viața lui de soldat și deși părinte al unei familii numeroase, nu solicita niciodată nimic nici pentru el, nici pentru ai lui.

L-am văzut, ieri, mort în glorie, urmat de cei doi fii ai lui, doi soldați, dintre care cel mai mare rănit, ca și tatăl, la braț, își ascundea sub un curaj stoic îndoita lui durere: suferința materială a rănei lui și ordoarea morală a despărțirii eterne.

Dragalina nu este primul general român pe care războiul ni l-a răpit. Pământul Olteniei ne-a mai răpit și pe altul. Dar Dragalina a fost rănit într-o luptă pe care a avut fericirea s-o vadă terminată printr-o victorie strălucită, înainte de a fi închis ochii pentru totdeauna.

Dragalina a gustat bucuria revanșei, el a putut urmări și conduce de pe patul său de durere cea mai frumoasă victorie ce a avut de înregistrat.

Această victorie a fost dobândită contra germanilor, contra faimoșilor bavarezi cari trec drept elita armatei teutone, și această vitorie a fost completă, indiscutabilă, însoțită de mii de prizonieri, de tunuri, mitraliere, fără a număra cei 1400 cai pe cari inamicul însuși i-a ucis.

Astfel a murit acest bărbat care, când a fost adus în fața chirurgului la Craiova l-a întrebat asemeni unui erou de-ai lui Plutarh:

- Doctore, cum aş putea fi vindecat mai repede pentru a mă întoarce la luptă? Păstrându-mi brațul sau tăindu-mi-l?

Și cum doctorul i-a spus că prin amputarea brațului,

vindecarea ar fi mai grabnică.

- Ei bine, taie-l, doctore, o să-mi ajungă și un braț.

Printr-una din acele fatalități de care Istoria atât de plină, brațul lui Dragalina a fost amputat mult mai târziu și în zadar. Dar pe tot timpul boalei sale, acest general care, totuși suferise cel mai oribil martiriu, nu se interesa decât de un singur lucru; operațiunile din valea Jiului, unde voia să se reîntoarcă cât mai repede.

Soarta n-a voit să-i îndeplinească dorința. Ce păcat pentru noi toți!

În 1915, cum spuneam, am aflat de numele lui Dragalina. Era pe buzele tuturor ofițerilor de pe valea Prahovei. Toți îmi spuneau că șeful lor, Dragalina, prețuia tot atât, dacă nu mai mult, decât toate fortificațiile lor.

La începutul războiului, Dragalina n-a comandat în Prahova, ci la Cerna. Era din Banat și stătea în fața Banatului. Stătea așa de bine încât într-o clipă luă niște puternice fortificații austriace pe cari „kaiserlicii” le credeau de neluat și se înțepeni în ele atât de bine încât ai noștri, soldații lui Dragalina, tot acolo sunt.

Cât îi va fi fost de adâncă emoția acestui mare patriot în ziua când el, român bănățean, el, care purtase ca sublocotenent haina în slujba Habsburgilor, a trecut frontiera Banatului în fruntea soldaților săi români, soldații României libere, soldații regelui Ferdinand, ai acestui rege care, ieri, ca mare român și adevărat soldat, a venit să

onoreze în persoană funeraliile eroicului său general!

În acea clipă, Dragalina trebuie să-și fi trăit o viață întreagă. Trebuie să fi simțit, în fundul sufletului, toate durerile milenare ale scumpului său popor, răzbunate într-o clipă, clipa unică în care a pus piciorul ca învingător pe pământul pe care se născuse sclav.

Fiindcă Dragalina nu era numai un mare soldat, era un

om în tot înțelesul cuvântului. Mărețul ordin de zi pe care l-a dat Armatei I în ziua când a luat comanda, proclamația sa către locuitorii Banatului, sunt documente ce vor rămâne spre mărturia marelui său suflet.

Dragalina n-a pierdut nimic, murind așa de tânăr. El a cunoscut cele două bucurii supreme pe cari atâți alții le-au așteptat zadarnic de atâtea secole. A intrat ca liberator pe

pământul pe care s-a născut și a bătut soldații kaizerului din Berlin.

Moartea lui Dragalina e pentru noi, România, pentru națiunea Românească, o pierdere ireparabilă.

Sămânță de eroi mai încolțește încă pe sfântul nostru pământ!

(Ilustrațiunea, noiembrie 1916)

Simpozionul național de istorie România în Primul Război Mondial. Campania din 1916

Un eveniment științific de mare profunzime a avut loc în această vară la mănăstirea Bistrița din județul Vâlcea. Centrul de cercetări istorice „Pr. Dumitru Bălașa” al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, Filiala Județului Vâlcea, în parteneriat cu Arhiepiscopia Râmnicului, a organizat, în perioada 17-19 iunie 2016, Simpozionul național de istorie „România în Primul Război Mondial. Campania din 1916. Centenar”.

De la bun început vreau să remarc munca de succes în conceperea și desfășurarea acestui proiect, însoțită de seriozitate și dăruire, a domnului Eugen Petrescu, președintele filialei vâlcene, care a reușit să înscrie pe lista comunicărilor 75 de participări. Desigur, nu toți cei înscriși au putut să fie prezenți pentru a-și prezenta lucrările, dar foarte probabil ele vor exista în volumul care urmează a fi publicat.

La mănăstirea Bistrița Olteană, așezământul unde, înainte de război și de abdicare, regele Carol al II-lea l-a exilat pe generalul Ion Antonescu, au fost

prezenți peste 40 de cercetători, mulți dintre ei prezentând câte două comunicări la secțiuni diferite. De remarcat este marea diversitate a participanților, de la academicianul Radu Ștefan Vergatti, profesori universitari doctori în istorie, la profesori de liceu și gimnaziu, cercetători în arhive, generali și colonei în rezervă reprezentând asociațiile județene cultul eroilor, de la arhimandritul Veniamin Micle până la preoții de mir. Toți au avut comunicări de un foarte bun nivel științific, prin care au adus – din cercetarea documentelor de arhivă, a unor memorii de război inedite, din sondarea memoriei vii a războiului – fapte de arme și figuri de eroi care vor îmbogăți istoriografia dedicată acestui eveniment cu foarte multe lucruri care n-au mai fost spuse până acum. Este lăudabil că reprezentanții cultului eroilor, nefiind specializați în istorie, nu s-au hazardat să prezinte lucrări cu date comune, ci s-au rezumat la prezentarea istoriei și semnificației unor monumente și cimitire de război, atrăgând atenția asupra necesității

conservării lor, a refacerii unde e cazul și a includerii lor în circuitul educațional și turistic.

Simpozionul a cuprins toate aspectele războiului, de la perioada premergătoare, prin analize pertinente privind motivarea neutralității, a conjuncturilor și alianțelor, a slabei finanțări a pregătirii armatei pentru luptă, ca înzestrare și instruire.

A fost pus în evidență, în majoritatea acțiunilor de luptă, modul de comportare a trupei, motivațiile care o îndemnau la sacrificiu, multele situații în care un număr imens de luptători și-au pierdut viața în marea încercare a retragerii. Au fost aduse în discuție și însemnările de la fața locului sau din perioada imediat următoare ale unor ofițeri concentrați, extrem de corecte și instructive pentru a înțelege realitatea războiului.

Ceea ce este cu totul excepțional la această întâlnire științifică este faptul că a avut puterea de a remarca și greșelile care s-au făcut la nivel strategic, la calitatea îndoielnică a unor comandanți, la dezertări și nehotărâri etc. Concluzia

generală este că, dincolo de asta, învățătorii deveniți comandanți și trupa, indiferent de condiții, s-au comportat admirabil, plătind un tribut de sânge neprețuit pentru a slăbi ocupantul.

Fără îndoială că a fost evidențiat și rolul preotului militar pe front, evoluția acestei instituții de la înființare și acceptarea ei cu greu de corpul ofițerilor, până la căderea pe front și botezarea luptătorilor ce alegeau convertirea la ortodoxie. În primul război mondial au fost preoți din toate cultele.

Cu totul inedită a fost aducerea în atenția publică a unor eroi locali, din județele

României de atunci, de către dascăli interesați de păstrarea amintirii eroilor și de cinstirea lor cum se cuvine. Au fost prezenți și doi primari de comune, care au făcut lucruri deosebite pentru cultul eroilor.

S-au prezentat cărți și monografii, lucrări extrem de utile, care arată că, dincolo de suprafața bătoasă a intelectualității românești, dascălimea și preoțimea și-au dat mâna pentru a emancipa România uitată.

Simpozionul a debutat cu o slujbă de pomenire a eroilor în biserica mănăstirii Bistrița și s-a încheiat cu un pelerinaj pe muntele Arnota, la vreo cinci

kilometri deasupra mănăstirii lui Matei Basarab, unde între drapelele tricolor și al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, s-a oficiat pomenirea a trei frați căzuți în Primul Război Mondial la troița lor, recuperată, recondiționată și pusă în valoare de filiala Vâlcea a asociației, de același harnic și neobosit profesor Eugen Petrescu, căruia toți participanții la simpozion îi sunt recunoscători. Acest proiect își propune ca în 2017 să se ocupe de luptele din Moldova, iar în 2018 să organizeze la Alba Iulia o sesiune finală.

**General de brigadă (r)
Grigore BUCIU**

„Nu vărsați lacrimi pe mormintele eroilor, ci mai curând slăviți-i în cântece, așa ca faima numelor lor să rămână un ecou prin legenda veacurilor”.

(Regina Maria a României)

Copie de pe coperta a IV-a a revistei „Cultul Eroilor noștri”, organ de presă al Societății Mormintelor Eroilor, anul II, nr. 1/1921.

**CENTRUL DE CERCETĂRI ISTORICE
„PR. DUMITRU BĂLAȘA” AL ASOCIAȚIEI NAȚIONALE
CULTUL EROILOR „REGINA MARIA”**

în parteneriat cu

ARHIEPISCOPIA RÂMNICULUI

organizează în perioada 17 – 19 iunie 2016

**Simpozionul Național de Istorie
„România în Primul Război Mondial:
Campania din 1916. Centenar”, ediția I**

**Mănăstirea Bistrița,
com. Costești, jud. Vâlcea**

Amintirile mamei din război

În marea sa modestie, mama mea, Ileana Cerkez (născută Sturdza), nu a consemnat nici eroicele sale fapte de pe front, din timpul ultimului război mondial, nici eroica sa rezistență în perioada comunistă.

Am reținut, însă, din rândurile de mai jos, scrise de mama și păstrate în familia noastră, spiritul său de sacrificiu, conștiinciozitatea, umanismul, simțul datoriei, toate izvorâte dintr-o excelentă educație, educație care se regăsea la o întreagă clasă socială (mult hulită de comuniști). În această educație constă adevărata noblețe și adevăratul patriotism.

Atașez scrisoarea doctorului Țurai către bunica mea Irina Sturdza. Doctorul Țurai confirmă cele spuse de mama privind conștiinciozitatea tuturor surorilor cu care a lucrat în Spitalul de Campanie din Rusia.

Prof. Constantin CERKEZ

21 iunie 1941. Generalul Ion Antonescu dă ordinul „Români, vă ordon treceți Prutul!”. Așa intra România în războiul mondial alături de armata germană pentru redobândirea Basarabiei și Bucovinei, furate de ruși (în urma ultimatumului din iunie 1940).

Eu, proaspăt absolventă a școlii de surori a Crucii Roșii, semnasem un angajament că sunt la dispoziția Crucii Roșii timp de 5 ani. Dar și fără acest angajament, tot așa fi plecat imediat.

Am format o echipă cu prietenele mele – cele două surori Alexandra Sculy (Greceanu) și Zoe Cantacuzino

Ileana Cerkez (Sturdza)

(Greceanu) – și am plecat la Chișinău. Știam că acolo e mare lipsă de apă. Mamele noastre ne-au aprovizionat cu apă minerală. Niciuneia dintre noi nu ne plăcea apa minerală, așa că ne spălam cu apa minerală și beam apa de acolo.

Am stat puțin la Chișinău, căci după cucerirea Basarabiei frontul a mers mai departe. Ne-am întors acasă. Am lucrat la un spital la Sinaia, iar în septembrie 1942 am plecat în marea aventură – Rusia. Un tren întreg cu tot Spitalul nr. 5 de Campanie al Crucii Roșii din România. La plecare, mama, care era o persoană deosebit de echilibrată, plângea (ii pleca odorul în necunoscut).

Trenul format din două vagoane de clasă, restul de marfă cu trupă, medici ofițeri, surori, ofițeri de administrație și foarte mult material spitalicesc bine chibzuit pentru dotarea unui spital. Trebuie să spun că înzestrarea spitalelor de campanie a Crucii Roșii a fost făcută de mama mea (Maria Irina Sturdza, născută Câmpineanu), președinta Crucii Roșii, înzestrare (de la mânuși chirurgicale la masă de operații, autoclav până la ambulanțe, tot) pentru care a fost felicitată mai târziu de medicii cu care am lucrat în acest spital.

Dina Balș, sora șefă, Roxana

Callimachi, conducător auto pe ambulanță, și cu mine am format un trio nedespărțit. Noi ne-am instalat într-un vagon de marfă și am lăsat pe ceilalți la vagoanele de persoane. Ne-am instalat paturi, noptiere, masă, taburete, un felinar, lighean, cană, farfurii, pahare din zestrea spitalului, găletă de apă caldă luată de la locomotivă, care ne permitea să ne spălăm perfect. Hartă, radio cu baterii pentru a urmări situația frontului, iar cu ace de gămălie pe post de stegulețe poziționam pe hartă diverse zone. Pe post de W.C. se folosea o cutie de conserve, dar o dată pe zi mergeam la W.C. din vagon.

Ofițerii din vagoane veneau și urmăream împreună mersul operațiunilor militare. Ne alesesem din trupă un soldat – Vasile (Bazil), ca ordonanță. El ne aducea în fiecare zi o găleată cu apă caldă; astfel ne puteam spăla foarte bine.

Rămași pe peron, părinții Constantin și Irina Sturdza (în dreapta), 1942

Trecuți în Rusia prin Lemberg și nu prin Ungheni, drumul nostru a durat 14 zile din cauza opririlor nesfârșite în diverse gări. Aveau prioritate trenurile cu trupe.

După 14 zile ajungem la Kemensk pe Doneț (regiune carboniferă), unde nemții ne repartizează la o școală fără ferestre. Comandamentul german ne spune cu seninătate

să luăm geamuri de la o casă vecină. Noi replicăm că este locuită. Răspunsul: „și ce dacă” – spune neamțul. Nu mai știu de unde, în cele din urmă, s-au pus geamuri, apoi tot materialul, am instalat paturi, noptiere, sala de mese, o cameră pentru fete (în număr de 12) și una pentru ofițeri (doctori, intendenți) – tot 12.

Septembrie, e cald facem baie în Doneț. Satul e pustiu, doar bătrânii, populația e la război. Suntem păziți de câte un soldat înarmat din trupa spitalului. Noi îl aveam pe Vasile, un ardelean din Turda, liniștit, tăcut și tare cumsecade. Îl considerăm fecior de casă și astfel devine Bazil, pronunțat de el „Bezi”. Prieten credincios Bezi (zis Vasile) ne-a mai scris mult timp și ne-a vizitat după întoarcerea acasă.

Abia ne-am instalat că au și venit răniți și am început munca. Activitate intensă, zile cu 36 ore de muncă, urmate de perioade de acalmie. Venea un tren

Formația Spitalului 5 Campanie Crucea Roșie, Kamensk, 1 noiembrie 1942. Ileana Cerkez este pe rândul al doilea, îmbrăcată în alb, prima din stânga. În dreapta Ilenei se află Dina Balș (mama cunoscutului istoric Dan Berindei) cu registrul în mână.

Plecarea, septembrie 1942

sanitar, munceam pe brânci: schimbam ghipsurile puse în grabă la primul ajutor din linia întâi, ghipsuri în care mișunau păduchii și bieții soldați erau fericiți când scăpau de ei și făceau o baie bună, apoi li se aplica un nou aparat ghipsat curat și pe o piele curată. Mai toți răniții români (din toate colțurile țării) aveau la gât o iconiță cu Maica Domnului.

Toți primeau o supă sau o ciorbă caldă. Cum nu-i puteam satisface pe toți, o zi se făcea supă, iar a doua zi ciorbă acră. La spital o solidaritate extraordinară ne unea pe toți, de la colonel la soldat. Nu au existat certuri, bârfe, intrigi; se muncea pe brânci cu colegialitate și veselie. Nimeni nu pleca până nu terminau toți treaba; cei care terminau veneau în ajutorul celorlalți.

O figură mi-a rămas și s-a impus în minte când venea vorba de Spitalul nr. 2, este figura lui „Oncă Didi” – Doctor Munteanu, pediatru, aici pe post de radiolog. Ce nu găseai la Oncă Didi; de la o vorbă

bună, un sfat, o glumă, până la lada fermecată din care scotea ce gândești și ce nu gândești: Pervitin, cărți, băutură, ace, ață de cusut, câte și mai câte.

Într-o noapte, în urma unui bombardament a fost distrus peretele exterior de la camera fetelor. Ne-am luat calabalâcul și ne-am mutat la băieți, nevoiți să se instaleze câte doi în pat, cedându-ne nouă șase paturi – tot câte două în pat. Ca să ne treacă sperietura provocată de bombardament, Oncă Didi ne-a liniștit spunându-ne că la înapoierea în țară vom fi decorați cu „Marele Cordon ombilical” unii, iar alții cu „Trecerea Nistrului cu mâinile în șold”.

Primim ordin de plecare. Am ajuns cu tot spitalul la lasinovataia. Aici se bombarda intens. De cum am sosit a și venit un tren cu răniți. Răniții sunt spălați, despăducheați și apoi îi preluăm noi. Sala de operație era însă distrusă. Un rănit grav, cu hemoragie mare, e preluat de un doctor neamț, care în ciuda faptului că avea pe

masa de operație un rănit de-al lor, îl dă jos de pe masă (fiind ușor rănit) și-l preia pe-al nostru – grav rănit – și-l operează. Din păcate a fost prea târziu.

Stăm foarte puțin la lasinovataia. Între timp se produce încercuirea de la Cotul Donului. Ne pomenim cu Ștefan Balș (în viața civilă arhitect șef al Monumentelor Istorice) scăpat din încercuire. După un scurt popas (o baie, puțină mâncare), pleacă să-și regăsească regimentul.

Într-unul din drumurile noastre cu trenul ne intersectăm cu Soni Keller, ofițer în armata română. Se ducea pe front, nu s-a mai întors. Părinții lui n-au primit nicio veste, nu au știut niciodată dacă a fost luat prizonier sau a murit.

În curând primim un nou ordin de plecare mai spre apus. Ajungem la Dniepropetrovsk în seara de Crăciun. Cântăm colinde. De la nemți (care ocupaseră Franța) avem șampanie, coniac și ciocolată. Se face troc coniac contra ciocolată. Am reușit să trimit ciocolată și acasă.

La Dniepropetrovsk sosește și mama. Stăm puțin, lucrăm, dar cum frontul rusesc evolua repede, pe noi ne-a trimis acasă în martie 1944.

Ajunsă acasă, găsesc pe tata (Costache Sturdza - n.m., C.C.) singur. Merg seara la masă la Mișucă Jora (compozitorul Mihail Jora - n.m., C.C.) cu tata, care era poftit la cină.

Mi se pare nemaipomenit să mănânc pe față de masă de

Arhivele statului } Pach. I act. 38
Pitești

Ion Sturdza - Sturdza

Sorisoare opt. Dr. I. Turai către
D-na Maria Irina Sturdza
Președinta Crucii Roșii

Căpitanul Dr. Turai a devenit mai târziu
cunoscutul profesor chirurg Ion Turai

8.XI.1942

Mult Stimată D-nă Sturdza

Vă scriu de la Spitalul Crucii Roșii nr. 5, un spital unde armonia perfectă domnește - să vă spun cinstit, nu mi-aș fi putut închipui ca 15 doamne să lucreze și să conviețuiască la un loc și totuși să existe cea mai perfectă camaraderie; nici un fel de intrigă, nici o discuție inutilă, încît cu tot regretul că Dvs. nu ați putut vizita spitalul deși ați făcut un drum obositor, - vă pot felicita de disciplina, dragul de muncă, uneori excesivă, - voința de a face numai binele și îngrijirea foarte atentă a bolnavilor și răniților - pe care ați putut-o insufla colaboratoarelor și infirmierelor Crucii Roșii.

Am admirat totodată activitatea Crucii Roșii, ca din nimic, numai prin muncă și mijloace proprii, săpoată înzestra zeci de spitale cu tot materialul și din belșug, cu personal destul de bine pregătit și conștiincios, dar acum, cînd le-am văzut la lucru pe Doamne și domnișoare, - afirm sus și tare că defăimarea ce s-a aruncat uneori asupra ei, este, nu numai neîntemeiată, ci o adevărată calomnie - și cred că o fac oameni interesați care de ani de zile aruncă ou piatra.

O adevărată surpriză a fost pentru mine Doamnele, care crescute în condiții sociale altele decît noi cei mulți, muncesc cu o trageră de inimă excepțională și nu se dau înapoi de la nici o muncă, oricare ar fi ea, de exemplu, să vedeți pe d-na Balș spălînd bolnavii și deparazitîndu-i, ba chiar au fost scena noastră : printre răniți odată un vinzător din București de la "Vulturul de Mare" care o știa și care i-a spus - "ei bine, asta nu aș fi crezut niciodată, că Dvs să mă spălați pe mine". Domnișoara Sturdza, admirabilă, foarte muncitoare și foarte conștiincioasă, face orice, de la ștersul instrumentelor - sterilizare, pansamente, face chiar treabă brută, șterge geamuri și pe jos, încît a trebuit să le iau de scurt. Doamna Callimachi, pe lângă activitatea ei la mașini și zeci de hirtii, face și pansamentele de la triaj. Toate în general, și nu le numesc, căci se poate să nu le știți pe nume, sînt excepțional de bune. Astfel că, deși pentru noi este mare tristețe că nu ați putut veni, să fiți fără grijă în privința personalului, iar în ceea ce privește spitalul, deasemenea este destul de bine aranjat, gravă a fost problema geamurilor, de aceea a trebuit să astupăm ferestrele, ceea ce strică oarecum din estetică, dar cred că va avea parte utilă la iarnă - în-călzitul este oarecum asigurat.

Stimată Doamnă, în speranța că ne veți vizita odată cu toată greutatea drumului de care știu că nu vă alarmați, vă sărut mîinile cu cel mai profund respect și vă rog tot atît de respectuos să transmiteți D-lui Dr. Burileanu cele mai bune salutări și D-nei, sărutări de - mîini.

Dr. Ion Turai

Scrisoarea căpitanului dr. Ion Turai către doamna Maria Irina Sturdza, președinta Crucii Roșii.
Căpitanul dr. Turai a devenit mai târziu celebrul profesor chirurg.

Spitalul nr. 5 la Dnepropetrovsk, februarie 1943; dreapta, plecarea spitalului din Dnepropetrovsk

Damasc, cu tacâmuri de argint și pahare de cristal; cu doar două zile în urmă mâncam din gamelă între șinele de cale ferată împreună cu trupa. Ciudat, dar mi-a plăcut mai mult mâncatul din gamelă (probabil că atmosfera era mai simpatcă).

Încep să lucrez sporadic pe unde apuc, pe unde sunt solicitată. Rușii avansează, Basarabia e din nou teritoriu rusec. Încep să sosească refugiații. În Gara de Nord, post

de prim ajutor pentru refugiați, mai toți sunt cuprinși de panică după zile întregi pe drum, mulți plini de păduchi, nemâncați, prizoniți a doua oară în doar 4 ani.

4 aprilie, sirena anunță bombardamentul; tocmai schimbam tura, predasem serviciul și mă întorceam acasă. Am sentimentul dezertării. Cum a încetat bombardamentul american m-am întors la gară să văd ce s-a întâmplat. Pe drum... grozăvii nevăzute nici pe front: trupuri fără cap, șine îndoite, tramvaie făcute țandări, orașul pustiu, gara distrusă, dar victime printre refugiații din Basarabia și colegile mele din fericire nu sunt.

23 august 1944. Discursul Regelui – de mâine suntem dușmanii foștilor aliați. După un timp acasă, reiau munca la spitalul nr. 2 de campanie în diverse orașe Călărași, Sinaia, Curtea de Argeș, Sfântu Gheorghe (nu mai știu exact ordinea). Aici regăsesc pe Jana Filipescu pe post de soră șefă. La Curtea de Argeș, un spital cu 300 de prizonieri nemți, demoralizați, dezordonați, își

fură unul altuia pâinea și ce brumă mai aveau. Încercăm să fim cât mai omenoase cu ei. Ce s-a întâmplat cu ei ulterior nu știu fiindcă am fost transferată la Călărași.

Începe invazia sovietică în numele „eliberării”. Prădăciuni, violuri, furturi, înjunghieri în plină stradă. Mă gândesc că așa au procedat și hunii.

Noi ne întoarcem la treburile cotidiene. Plec la țară, la Slobozia (județul Argeș), aici parcă nu s-a întâmplat nimic de sute de ani, dar nu pentru mult timp. Începe instalarea comunismului. Se impune ce se seamănă, când se recoltează, se confiscă recolta (sistemul cotelor). Țăranii se plâng că se întorc de la treierat cu o „pălărie de grâu”.

Martie 1945. Se instaurează guvernul Petru Groza. Tancurile rusești defilează pe Calea Victoriei.

Anunț părinții de logodna mea cu Radu Cerkez – avocat –, proprietar la Râșești, nepot al generalului Mihail Cerchez, eroul căruia i s-a predat la Plevna, în 1877, marele Osman Pașa.

Dina Balș, Ileana Cerkez (Sturdza), Pussi Calimachi

Domnul colonel în retragere Constantin Bostan, din București, a venit într-o bună zi la redacție și ne-a adus câteva pagini scrise despre veteranii de război din Hudești. Unul dintre ei este chiar tatăl domniei sale, soldatul Toader V. Bostan, din satul Vatra, comuna Hudești, județul Botoșani. Născut în anul 1903. A luptat pe frontul celui de-al doilea război mondial în Regimentul 6 Vânători, din Divizia 14 Infanterie. A căzut prizonier în campania din Est, în URSS. A murit în anul 1977.

Soldatul Toader V. Bostan

Trei ani de lagăr la ruși

Aveam nouă ani și încă nu fusesem trimis la școală. Mama ducea tot greul casei. Tata plecase pe front și, deși război

Într-o seară de iarnă, când stăteam cu toții în casă fiindcă terminasem treburile gospodărești, a bătut cineva la ușă. Mama, speriată, s-a dus la ușă, care era zăvorâtă.

- Cine e? – a întrebat mama.
- Eu sunt, Toader, nu mă recunoști? – s-a auzit o voce de afară.

Am rămas cu toții înmărmuriți. Mama parcă și-a pierdut glasul. A tras zăvorul. Ușa s-a deschis și în casă a intrat un bărbat. Mama l-a îmbrățișat cu lacrimi în ochi. Tata ne-a sărutat pe toți și s-a așezat pe un scaun. Noi stăteam pe cuptor, nedumeriți și cam speriați. Și parcă nu-l cunoșteam. Îl știam după o fotografie, un flăcău frumos, îmbărcat militar, cu pălărie, și aveam impresia că este foarte mândru de uniforma lui din regimentul de vânători, unde făcuse armata. Acum era slăbit și tras la față, nebarbierit și părea mult îmbătrânit. Purta haine vătuite (pufoiacă), o

căciulă rusească, cu clape, niște bocani de trupă cu tălpile rupte. A scos dintr-un sac o trusă cu materiale de bărbierit și o biblie cu foi subțiri, adusă din lagăr.

Și cum stătea acolo, pe scaun, a început să povestească prin ce-a trecut în cei trei ani de lagăr la ruși. Spunea că poate această speranță i-a făcut pe mulți militari români să reziste la regimul aspru impus de sovietici în lagărele de prizonieri. Cel mai greu i-a fost când a auzit că în scurt timp rușii le vor da drumul acasă. Parcă nu se mai sfârșeau zilele, iar nopțile visa că pleca cu trenul.

Zvonul că a venit tata acasă s-a răspândit a doua zi în tot satul. S-a umplut casa de rude și de vecini curioși să-l vadă și să-l audă pe tata, pentru că unii îl credeau dispărut, deoarece n-a mai scris acasă de mult timp. Ba au venit chiar și oameni din satele vecine, care se interesau de-ai lor. Tata le povestea despre câte a pățimit în lagăr, prin câte necazuri a trecut. O vecină glumeață, mătușa Maria lui Mitrofan, îi zice: "Măi Toadere, credeam că te-ai însurat cu o

rusoaică, de nu mai veneai acasă. Alții au venit de mult și noi ne-am saturat așteptându-te".

Tata ne-a povestit cum a ajuns prizonier. În lunile iunie și iulie 1944, Regimentul 6 Vânători a trecut în apărare în zona Orheiului, încercând să reziste în fața unui inamic care era din ce în ce mai numeros. La 22 august 1944, regimentul, care a suferise mari pierderi în ofițeri, subofițeri și trupă, a primit ordin de retragere spre Huși. Coloana trenului regimentar, unde era încadrat tata, a început prima retragerea, a trecut prin comunele Striseni și Lăpușa, din Basarabia, a ajuns la Prut, a trecut cu bine apa pe la Leușeni și s-a instalat într-o pădure, la vest de Huși. În ziua de 23 august a început retragerea întregului regiment, dar a fost ajuns de coloanele de cavalerie și tancuri rusești și a fost capturat aproape tot regimentul. La 24 august, rușii au înconjurat pădurea de la vest de Huși și au capturat și personalul trenului regimentar, pe care l-au dezarmat și i-au luat toate alimentele. Militarii români au

fost încolonați și trimiși, în marș, pe jos, spre Iași. Ajunsă la Iași, coloana de prizonieri a stat vreo două săptămâni în niște barăci din grădina Copou, sub pază severă. Apoi au fost imbarcați în tren, în vagoane de marfă, și trimiși în Uniune Sovietică.

În gara Fălești din Basarabia, tata s-a întâlnit cu Toader Pușcașu, consătean, care luptase într-un regiment de cai ferate. Aici, la Fălești, s-a făcut o nouă organizare a trenului. Prizonierii au fost deparazitați și imbarcați în tren. Tata s-a urcat în același vagon cu Toader Pușcașu. După aproape două săptămâni de mers cu trenul, au ajuns în localitatea Rustava, lângă Tbilisi, în Georgia. Au fost debarcați și duși în niște barăci de lemn, cu paturi comune. Dormeau câte doi sau chiar trei într-un pat. Tata a dormit în același pat cu Toader Pușcașu. După ce s-au construit și alte barăci, a dormit fiecare în patul lui. În primii doi ani, erau peste 1100 de prizonieri - germani, italieni, români, unguri, polonezi. Santinelele se purtau foarte sever cu prizonierii, mai ales cu cei germani.

Tata a fost repartizat la bucătărie, căci se pricepea să pregătească mâncarea. A fost numit chiar bucătar șef. Când rămânea mâncare, avea grijă să-i dea câte un polonic în plus consăteanului lui. Ca bucătar, a dus-o mai bine ca alții. Dar, cam după un an de lagăr s-a îmbolnăvit de tifos exantematic și a fost izolat la infirmerie. A avut norocul să scape cu zile. Ne povestea că erau zile când mureau câte 40-50 de prizonieri

din cauza condițiilor mizerabile și a hranei insuficiente. Când a ieșit din infirmerie era așa de slăbit că abia se mai ținea pe picioare. O comisie medicală a hotărât să fie trimis în alt lagăr, unde condițiile ar fi fost mai bune ca aici.

Așa s-a pomenit într-un lagăr izolat, într-o zonă împădurită, de unde greu s-ar fi încumetat cineva să evadeze. Viața era destul de grea și aici, căci erau puși de dimineață până seara să taie lemne în pădure. A stat în acel lagăr până în 1948, când au fost anunțați că vor pleca acasă. Acum rușii din conducerea lagărului se purtau mai omenește cu prizonierii români, lăsându-i de multe ori liberi, fără santinele. Știind că nu mai au mult de stat, oamenii

nu se gândeau să fugă. Oricum ar fi fost prinși sau omorâți în pustietatea aceea. Resemnați, se înapoiau seara în lagăr, așteptând ordinul de plecare în țară, mai ales că se făcea și o intensă propagandă în legătură cu "prietenia" sovieto-română.

Viața grea din lagăr l-a marcat pentru toată viața. Noaptea avea coșmaruri, striga în somn, de multe ori se scula speriat și-i spunea mamei că visase că niște santinele rusești îl urmăreau și voiau să-l împuște. Cu timpul, coșmarurile au mai dispărut, dar tata n-a uitat niciodată de anii trăiți în lagărele rusești.

**Colonel în retragere
Constantin BOSTAN**

Cimitirul din Mircea-Vodă. Capela.

De cum se pălesc frunzele, un bătrânel începe să se plimbe pe trotuarul de vis-a-vis. Primăvara, cam pe când înfloresc salcâmi, dispăre. Te trezești într-o dimineață că nu-l mai vezi plimbându-se și prin minte îmi trece un gând întunecat. Dar, nu, trece vara, se pălesc frunzele iar, și când mă uit îl văd pe trecând agale pe trotuar.

De ani buni povestea e aceeași, până și vorbele sunt aceleași. Trece în sus și în jos sprijinit într-un baston și cu un zâmbet bun pe fața îmbătrânită. Ca o jucărie de demult, de care-ți pare bine când o vezi.

E mărunțel și atent. Se bucură de fiecare dată când îl salut sau îl întreb de vorbă.

– Uite, mă iau copiii la ei, să nu fiu singur peste iarnă și mă plimb și eu pe acilea. Fac un pic de mișcare, că nu e bine să stai numai în casă. Mă iau copiii aștia, alde Sândica și Toader, să nu fiu singur, că soția mi-a murit.

Vara stă la casa lui, la țară, unde are grijă de roșii, de vinete, de zarzavat. Are și niște nepoți, care-l ajută și mai văd de el.

– Da, unde-i țara dumitale, bunicule?

– Acum e la Țândărei, îmi spune, dar nu a fost întotdeauna așa.

Satul lui era pe malul Dunării, pe buza Bărăganului, la vreo 5 km mai la vale de Hârșova. S-au strămutat în urma inundațiilor din anii '70. Pe locul vetrei s-a făcut digul cel mare. Satul s-a rupt în trei-patru bucăți, sătenii adică, și s-au mutat în tot atâtea localități stabilite de autorități. Fiecare pe unde a vrut.

– Noi ne-am ales Țândăreii. Ne-au dat loc de casă și un lot în folosință. Atât ne-au dat. Au zis că e colectivă și ne ajunge. Noi am avut în Piuă Petrii patru pogoane,

unu de la tata, unu adus de soție și două primite de mine după război. Atunci ni le-a luat pe toate.

Au fost ajutați să-și facă o casă. În trei zile a fost gata. În ea stă moș Petre și acum, când se întoarce la el acasă.

Acolo o să se întoarcă definitiv, chiar dacă se va întâmpla să plece de pe aici. Îi ține loc lângă ea, soția, care a plecat dincolo acum

– Păi, atunci sunteți consăteni, poate veri, așa mai pe departe.

– Ba nu, pricepe el ironia, e adevărat. Acolo i s-a împlinit timpul și l-a născut pe el.

– Matale ai fost și la război. Îți mai aduci aminte cum a fost?

– Sigur că m-au concentrat. Ne-au luat pe noi două contingente atunci, că rușii erau pe aci, pe aproape. Nu știu cum a

Veteranul de pe strada mea

mulți ani în urmă. A rămas singur, dar nu vrea să se desprindă de locul lui, deși ar avea unde. Din șase copii, câți a avut, mai are trei fete și un băiat.

– Primii doi ne-au murit.

Mergea femeia și-i naștea și erau sănătoși. Așa ni se părea, că sunt bine și că o să trăiască, dar nu s-a putut. Au murit după naștere. Nu știu de ce s-a întâmplat, dar așa a fost.

Moș Petre e liniștit. Spune despre copiii lui morți la naștere ca și cum ar vorbi de o biserică care nu găsește locul sfințit în care să se zidească.

– Așa a fost să fie. Apoi au fost ceilalți, care au trăit și sunt toți bine.

Bunicul s-a născut acum 94 de ani și a prins războiul. Era tânăr pe atunci, când era război, numai bun de trimis pe front.

– Da la satul dumitale cum îi zicea?

– Piuă Petrii! Acolo m-am născut și am trăit până la strămutare. E satul în care s-a născut Mihai Viteazul, îmi spune el, respirând un aer de noblețe.

fost de ne-au luat pe toți din două contingente. Eu n-am fost la ruși, nici în Basarabia, numai în vest ne-am dus.

– Și cum era?

– Păi, cum să spun, era că eu eram. Era primăvară și mă trimisese tata să ar pogonul, să punem orz. Și mă pomenesc cu tata că vine din sat. Îl întreb de ce vine, că pot eu să termin, că nu-i mult. Da' el zice, lasă că termin eu, tu du-te, că ai ordin. Ți-a venit ordinul. Du-te, să-l iei. M-am dus. Eram 19 chemați cu ordin. Eram strânși toți în sat și se cinsteau în crâșmă. Din toți veteranii din Piuă Petrii mai suntem doi, amândoi în Țândărei. Aliați nu mai sunt, vorbesc de ai de s-au întors și n-au murit pe front. Era o crâșmă numai pentru bătrâni, cum să vă spun. O ținea unul lăncu Roșu, mai în vârstă, care nu lăsa niciun tânăr să intre acolo înainte de armată. Așa era și lăncu ăsta, era mai aspru. Am intrat la băieți și el mă ia de guler să mă dea afară. Credea că-s prea mic, știa că n-am armată. I-am dat un pumn între ochi și i-am spus că am ordin. Îl

aveam, că trecusem înainte pe la post și mi-l dăduseră și scria unde trebuie să merg. Îmi era ciudă că nu știe cine eram atunci, adică aveam ordin de mers la război. Ortacii au sărit să ne despartă, spunând că am ordin. Iancu Roșu s-a uitat urât la mine, s-a scuturat și mi-a dat un țoi de rachiu. Așa am plecat eu la armată și în război. Dar atunci războiul era prin Basarabia. Până ne-am instruit noi, am fost de partea rușilor și s-a mutat războiul în Ardeal.

Nu știe moș Petre Zamfir în ce an anume a fost dus la armată. Își aduce aminte de fapte, de drumul lung și de tunuri. A făcut războiul la tun. Un obuzier de doi-douăzeci, unde era servant și trebuia să tragă cu tunul în tancuri.

I-au dus pe recruți la Regimentul 3 Gardă Călărași. Au intrat direct în teorie și practica la tun. Era instruit cu mișcările, cu pasul, cu pozițiile, cu toate astea, cu instrucția primară, zice moș Petre, de la premilitărie. N-avea rost să mai piardă vremea. Patru luni s-a tot instruit apoi s-au imbarcat la Ciulnița. Oameni și cai, un general, comandantul, ofițerii și trupa. Au imbarcat niște cai aduși din Brăila, nutrețul pe care-l balotaseră după instrucție și au plecat pe drumul lung către front. El avea comandant de baterie pe un căpitan Mangăru - băiatul unui boier, dar cumsecade om.

Au ajuns în București-Triaj, unde au stat destul de mult până li s-a stabilit traseul. Începând cu Triajul, firul amintirilor lui moș Petre Zamfir începe să se subțieze. Parcă ar fi pornit într-o călătorie de inițiere în care trebuia să se întâlnească și el cu moartea și frontul se tot îndepărta. Era ca o "fata morgana". Dar fără îndoială s-au angajat în luptă. Ține minte că au trecut cu tunurile peste un

pod de lemn dincolo de Mureș. Aceasta ar însemna că erau pe la Oarba, dar el de luptele acelea nu-și amintește, doar drumul înfrorător de lung îl are în minte.

Știe că au trecut prin Satu Mare, își aduce aminte de două poduri mari, frânte, peste Dunăre, în Budapesta, apoi iar drumul lung până s-au trezit în Tatra. S-ar putea ca unitatea lui să fi fost rezerva unei mari unități, și s-a angajat doar sporadic în luptă. Știe însă că au întârziat mereu pe drum, că nu era loc în trenuri din cauza rușilor care le-o luau înainte.

– Acolo, în munții ăia, era la granița cu Germania. Nemții ne tot atacau din față, noi dădeam cu tunurile. În stânga noastră erau rușii. Nu ne amestecam cu ei. Era iarnă, era frig. Nemții dăduseră foc la o fabrică de zahăr și se retrăseseră în niște grote. De acolo ne tot atacau. Am tras cu tunul în patru tancuri de-ale lor. Nu i-am dovedit până când niște cercetași de-ai noștri s-au târât până în ascunzători și i-au lichidat. Am ajuns la fabrică și răzuia cu baioneta zahărul topit și afumat și făceam ceai și cafea în gălețile cailor. Ne încălzeam și mai uitam de foame. Într-un timp a trecut pe acolo regele și le-a zis cehilor să ne dea de mâncare, cum or putea și ei. Cumsecade oameni. Ne-au dat cartofi și ce aveau și veneau pe la noi și ne-am înțeles bine cu ei. Eu nu fumam. Le dădeam lor tutunul și la tovarășii mei. Nu mi-a plăcut să fumez. Asta a fost războiul. Apoi s-a făcut cald în Munții Tatra. Nu știu ce lună era, dar era cald că trebuia să ștergem într-una caii de spume, când forțau la chesoane. Acolo ne-a prins terminarea războiului.

Aceasta e povestea de front a lui moș Petre Zamfir. A urmat întoarcerea. Au venit pe jos din Tatra, cu tunurile și caii. Până la

cazarma regimentului. Nu puteau folosi trenuri că erau ocupate de ruși.

S-a întors acasă la plugul lui, la rostul lui de țaran, care avea datoria să se însoare și să aibă copii. Colectivizarea a stricat rânduiala. I-a luat pogoanele de la părinți și ale lui ca recompensă de război. A lucrat pe Dunăre cu pescarii, apoi după mutarea satului a fost paznic la silozul din Țândărei și la un liceu agricol, unde făcea de toate, că nu-l răbda inima să nu îndrepte și să nu rânduiască ce era în dezordine pe lângă el. S-a remarcat în ochii șefilor.

– Da mă întrebau, bine, mă Petre, tu nu prinzi niciun hoț. Eu le spuneam că la mine nu vin hoții de frica câinilor. Aveam opt câini și o cățea, Bălana, harnică și rea. Cum se apropia un de gardul silozului săreau pe el. Eu veneam cu pușca și-i strigam să nu miște că-l împușc. Cățeaua îl ținea pe loc. Îl întrebam: "Ce cauți mă aici?". Și el zicea că "boabe pentru păsări." Păi, să-i dau eu boabele pe care le păzeam? Îi ziceam să plece de unde a venit, că nu-i fac nimic, nici n-am să-l cunosc vreodată, da să nu mai vină. Și nu mai veneau. Așa am fost eu cu hoții, că nu vream să le fac rău, eu nu-i lăsam să mă fure. Și nu m-au furat până am ieșit la pensie. Am zece milioane, cu front cu tot, și îmi ajunge. Dar hoților le spuneam: «du-te, mă, acum și să nu te mai întâlnească»...

Asta a fost povestea veteranului de pe strada mea. Dimineață, la orele șase, pleacă la casa lui din Țândărei. Aștept să se pălească frunzele în toamna aceasta și moș Petre să se întoarcă iar în București.

Grigore Buciu

În nr. 1, din ianuarie 1919, revista *Luceafărul*, a lui Octavian C. Tăslăuanu, publică o poezie semnată de Nichifor Crainic. Agapă eroică. O publicăm la rubrica noastră, fără alte comentarii.

Nichifor Crainic

Agapă eroică

Nu cerem chipuri în aramă
Și nici în marmori de statui,
Vecia nu-i a nimănui
Căci moartea toate le dăramă.
Dar va trăi nemuritor
În viața celor fără număr
Cine-a căzut purtând pe umăr
Ideea tuturor.

Semeți rămânem, și-n pofida
Durerii, stăm înfiți aici:
Ea face pustnici din voinici,
Din țara noastră Tebaida.
Ca la un vechiu ospăț senin,
Noi strânși în valea funerară
Topim această clipă rară
În cupele cu vin.

Ce repede renunți la toate
Când moartea-ți piuie-n auz
Fanfare stranii de obuz
Și clipele și le socoate!
Sus inimile! Vă-nterup
Pahare-n clinchet de pahare;
Doar clinchetul e-o fulgerare
Că mai trăim în trup.

Deci, toarne-și sorțile amarul
Ce face din viteaz martir:
În mână ținem un potir -
Sus inimile! Sus paharul!
Să-l bem cu sete de eroi,
Să-l bem râzând! Ce guri nebune
Ar cuteza o rugăciune
Să-l treacă dela noi?

Revin isprăvile uitate
Cu cei ce-n clipa morții fac
Ospăț ca vechiul rege dac
În cotropita lui cetate.
El bea și hohotia-n necaz
Și el creștea, sorbind veninul,
Mai uriaș decât Destinul,
Râzându-i în obraz.

Iar cel, pe care azi îl bântui,
E neamul regelui de-atunci:
Etern, ca ierburile-n lunci,
El va renaște din pământu-i
Și toată lumea celor foști
Te-o râde-n lumile urmașe
Că-n fiii noștri, Ucigașe,
Va să ne recunoști!

Deveselu, satul antirachetă...

Tudor Nicola este ofițer de geniu, armă în care cunoștințele și înclinațiile tehnice – cu care pleci din start obligatoriu – trebuie să se bizuie pe o mare rezistență fizică și psihică, astfel încât să faci față solicitărilor, care sunt aproape identice în vreme de pace ca și la război. După ce a trecut în rezervă, la vârsta de 50 de ani, și-a descoperit două pasiuni pe gustul lui, stupăritul și scrisul, tocmai bune să-l ajute să se reconforteze și să uite de calvarul unei arme, care – o spun din proprie experiență – nu este atât de grea pe cât o fac cei chemați să o slujească (pe această temă aș avea ceva-ceva de brodat, dar o las pe altădată). Și-a făcut o prisacă în ograda părintească din Deveselu și tot de acolo și-a ales și subiectele. Așa că prima lui carte, pe care o prezentăm în rândurile de față, se numește *Monografia comunei Deveselu*, Editura Hoffman, 2014.

Deveselu este o așezare rurală din Câmpia Română, ajunsă celebră după ce americanii au decis să instaleze aici faimosul lor „scut antirachetă”, un fel de sperietoare care să-i țină în șah pe ruși și să nu-i lase să doarmă nici noapte, nici zi, cât or fi ei de ruși.

Tudor Nicola și-a ales o temă de scris pentru care s-a documentat la sânge și a pus mult suflet. Ceea ce mi se pare firesc, întrucât este vorba de satul lui natal, de amintiri din copilărie, de părinți, de prieteni, de locuri dragi, de armată și sătenii care au plecat la război și nu s-au mai întors niciodată. Toate acestea te fac să te cutremuri în fața hârtiei și să pui har în tot ceea ce așterni pe ea. Este și cazul colegului meu de promoție (în 1972 am absolvit Școala de ofițeri de geniu, construcții și căi ferate), care, într-un dialog imaginar cu stejarul secular crescut nu departe de Cartierul Aviatorilor din Deveselu, scrie cu duioșie: „Într-o inegalabilă simfonie,

frunzele stejarului îmi șopteau: Cunoaște și iubește satul natal, iar la vremea ta, adaugă-i ceva la înflorire. Și atunci am realizat că ador acest loc ocrotit de Dumnezeu, loc unde am făcut primul pas pe lume, unde am zis pentru prima dată mamă, unde mi-am petrecut copilăria. Aici am învățat să-mi construiesc aripi pentru a zbura, aici am simțit că pot să țin în palme zâmbete, aici mă voi întoarce să regăsesc parfumul copilăriei, să mângâi respirația unui trecut ce pentru mine nu va apune niciodată.”

Tudor Nicola a absolvit școala generală în comuna natală, a urmat prima clasă de liceu la Caracal apoi s-a îndreptat, ca mulți alți băieți crescuți în preajma aerodromurilor militare, spre armată. Traseul ascendent: Liceul militar „Dimitrie Cantemir”; Școala Militară de Ofițeri Activi „Nicolae Bălcescu”, arma Geniu; Academia Militară.

În 1980, la absolvirea acesteia din urmă, este repartizat la Regimentul 56 Parașutiști Caracal. Un accident la o parașutare îl aduce în situația de „inapt personal navigant”. Este mutat, la cerere, la Deveselu, la Regimentul 91 Aviație Vânătoare. Trece în rezervă în anul 2000. În anii aceia, în sarabanda desființării – deseori inconștiente – a unităților militare, s-a luptat pentru ca Regimentul de aviație de la Deveselu să nu fie desființat. Dar câți generali și ofițeri cu grade mari de atunci au făcut asta? (În cele din urmă, regimentul a fost desființat în anul 2002!).

În anii de pensie adună material pentru monografia satului. Înzestrat cu talent de povestitor, își captivează cititorul cu o sumedenie de date din lumea satului de altădată, strânse cu multă râvnă de prin arhive și de la oamenii locului – cam cum fac albinele lui când culeg polenul din floare în floare – și așezate măiastru (din nou mă gândesc la albine!) în acest fagure dulce ca mierea care este cartea. Aș invoca și

eu aici versurile lui Arghezi – cum se știe, oltean și el, și mare iubitor al stupăritului –, cu „cartea frumoasă...”, dar nu vreau să cad în banalitatea repetiției... Așa că trec direct la subiect.

Satul Deveselu și-ar trage numele, în opinia unor istorici, de la cuvintele slave „deviat” (nouă) și „selo” (sat”), fiind „al nouălea sat” pe drumul comercial ce lega, în vremea stăpânirii romane, Sucidava (Celeiul de azi) de Romula Malva (Reșca de azi), capitala Daciei Malvensis. După ce trece în revistă și alte ipoteze, pe care le respinge cu argumente pertinente, Tudor Nicola se oprește la tradiția populară, potrivit căreia, de-a lungul istoriei, vatra satului s-a devesit, adică s-a schimbat de nouă ori, în urma repetatelor incendieri provocate de năvălitori, penultima așezare fiind locul numit „Pârliți”. Un sătean născut pe la 1900 pomenea de „devesirea vetrei satului din cauza năvălirilor turcilor, care ardeau satele, răpeau fetele și robeau tinerii”.

Spațiul nu permite să enumerăm toate argumentele pe care autorul le aduce în sprijinul ipotezei sale. Să reținem un fapt extrem de important: așezat de veacuri în inima câmpiei Române, în apropierea unor importante drumuri comerciale, satul a avut perioade de înflorire, dar și de decădere, fiind deseori supus năvălirilor și jafurilor turcilor. Atestat documentar de la 1537, este amintit și într-un „hrisov al lui Mihai Viteazul pentru satele sale din județul Românei”.

Era firesc ca o monografie realizată de un ofițer să cuprindă și un spațiu substanțial despre jertfa de sânge a localnicilor pentru apărarea gliei strămoșești. Astfel, reținem, din capitolele consacrate apărării țării, că *deveselenii*, cum îi numește autorul și cum probabil își zic și oamenii locului, fie că au fost înrolați în unitățile militare care au ființat în această parte a țării (Regimentul 2 Linie, Regimentul 19 Dorobanți, ulterior Regimentul II Românei nr. 19, cu garnizoana la Caracal, Regimentul 59 Românei, Batalionul de miliții Românei), fie în

alte unități (Regimentul 1 Infanterie Craiova, Batalionul 1 Vânători Turnu Severin, Regimentul 2 Infanterie Râmnicu Vâlcea, Regimentul 3 Dorobanți Slatina ș.a.), au luptat deopotrivă în Războiul pentru neam 1877-1878, în războaiele balcanice și în cele două conflagrații mondiale. Admirabil efortul de documentare al autorului, care reușește să adune date despre aproape toți cei căzuți pe câmpurile de luptă, în prizonierat, ori în spitalele de campanie.

Un reper important în istoria comunei începe în noaptea de 17 iulie 1953, când, într-un secret desăvârșit, o unitate de aviație special constituită – este vorba de Regimentul 226 Aviație Vânătoare cu Reacție, dotat cu avioane MIG-15 – este îmbarcat în stația CFR Fulger-Bragadiru cu destinația Deveselu-Caracal. Așa a început istoria militară a satului Deveselu, istorie care avea să-i schimbe și înfățișarea, și oamenii,

mulți tineri din sat, între care și Tudor Nicola, îndreptându-se spre cariera armelor. Primul zbor deasupra satului Deveselu este consemnat la 28 august 1953. Curând, în pădurea din apropiere este ridicat Cartierul Aviatorilor, format din opt blocuri de locuit, o Casă a Armatei, un centru comercial etc. La 1 ianuarie 1958 este înregistrată o altă operațiune strict secretă: 12 avioane MIG-19 P, recepționate la Socola-Iași, sunt îmbarcate în 24 de vagoane acoperite cu indicativul „Transport combine” și transportate la Deveselu. Aici, în același secret desăvârșit, sunt montate și pregătite pentru zbor. Primii care au zburat acest tip de avion au fost piloții militari Bodiș, Sorică, Brișcă, Gârbaciu, Dorobanțu, Priescu, Vasilescu, Grigorescu, Zaboș, Vătcă, Sabău!

La 15 mai 1958, regimentul este reorganizat și primește denumirea Regimentul 91 Aviație Vânătoare. Este

unitatea pe care s-au luptat comandorul Tudor Nicola și alți ofițeri să o salveze de la desființare, în urma reformelor începute în Armata Română după anul 1990. Anul 2002 înseamnă sfârșitul aviației militare la Deveselu. O altă epocă începe, sub semnul NATO și al scutului antirachetă, sistem de apărare menit să descurajeze potențialii inamici de la granița de Est a NATO. Ce va aduce viitorul pentru Deveselu, Dumnezeu știe! Oricum, sătenii de la Deveselu nu-și fac iluzii. Din când în când, asemeni lui Ilie Moromete, țăranul lui Marin Preda, de la Siliștea Gumești, își pun mâinile căuș la ochi și se „binoclează” spre baza militară din coasta satului, așteptând un semn de bunăstare. Care nu se știe dacă va veni vreodată!...

Colonel (r) Dumitru Roman

Tudor Nicola, *Monografia comunei Deveselu*, Editura Hoffman, 2014

Dulcea povară a dragostei de țară

Prin strădania și perseverența demne de toată admirația și, mai ales, prin nelișiștea și neodihna colonelului IULIAN PATCA, județul Cluj are, pentru prima dată, un album documentar al monumentelor închinat eroilor care s-au născut ori și-au jertfit viața pe aceste meleaguri.

Apărut sub egida Societății „Cultul Eroilor” Cluj și intitulat simbolic și firesc CLUJUL EROIC, albumul este rodul unor îndelungi, laborioase și ample cercetări în arhive, dar și pe teren, constituindu-se el însuși într-un veritabil monument de sinteză a mărturiilor recunoștinței locuitorilor din așezările clujene.

Monumentele, grandioase sau mai modeste, purtând patina vremii ori mai recent dezvelite, toate amintesc și vorbesc trecătorilor despre eroii și martirii căzuți în luptă sau sub

opresiune, în războaie, revoluții ori războaie, pentru apărarea gliei străbune și a idealurilor de dreptate și libertate.

Din ineditul și cuprinzătorul album documentar, cititorii află că în localitățile județului Cluj își dorm somnul de veci peste 37000 de eroi și martiri, cunoscuți și necunoscuți, militari și civili, în morminte, parcele, cimitire comune sau ale eroilor. Prin grija administrației locale, a școlilor sau, pur și simplu, prin pasiunea unor români

cu suflet mare, monumentele și crucile care marchează perimetrele eroismului sunt îngrijite, păstrate și cinstitute așa cum se cuvine.

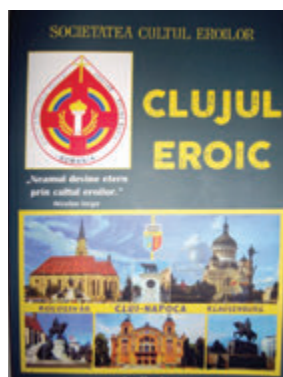
După o muncă de câțiva ani, colonelul Iulian Patca, președintele Societății „Cultul Eroilor” Cluj, a reușit, străbătând orașele, comunele și satele, să identifice aceste mărturii ale recunoștinței și să le cuprindă într-un volum, ca o jerbă de flori nepieritoare.

Pe lângă imaginea și istoricul fiecărui monument, autorul prezintă dumui parcurs de Societatea „Cultul Eroilor”, povestea Eroului Necunoscut, statistici privind eroii români înhumați în alte state de pe toate continentele lumii.

Scriitor și jurnalist talentat și sensibil, colonelul Iulian Patca își încheie excelentul album documentar „Clujul eroic” cu o antologie a celor mai frumoase cântece și poezii despre eroi, purtând semnătura lui Andrei Mureșanu, Ciprian Porumbescu, Ioan Nenițescu, Ionel Brătianu, Nicolae Iorga, George Coșbuc, Octavian Goga, Ioan Horea, Mircea Micu, Ioan Costea și alții.

Purtând semnătura și pecetea unui cronicar ostaș, care și-a închinat viața și activitatea Armatei și Țării, albumul „Clujul eroic” îndeamnă la reflecție și reverberază în sufletele cititorilor, resuscitând datoria recunoștinței pentru cei care s-au jertfit purtând pe umeri și în suflet dulcea povară a dragostei de țară.

EUGEN BURGHELEA

ÎN CĂUTAREA CELOR DISPĂRUȚI ÎN RĂZBOAIE

**Caporal
Vasile D. Roman**
(foto).

Născut în anul 1919, în comuna Tanacu, județul Vaslui, fiul lui Dumitru și Măndița Roman. Dat dispărut în luptele de la Cotul Donului în toamna anului 1942.

În așteptarea unui răspuns despre soarta căpitanului aviator Alexandru Manoliu

Data nașterii: 8 aprilie 1908 în Dolhești, județul Baia (astăzi jud. Suceava)

Numele părinților: Gheorghe și Maria.

Comandantul Escadrilei 57
Vânătoare / Grupul 7 Vânătoare;

A căzut în atacurile aeriene asupra Stalingradului, în ziua de 12 septembrie 1942. Se afla la bordul avionului Me.109 E, nr.16. A fost doborât într-o luptă aeriană. Nici acum nu se știe dacă acest pilot a murit sau a căzut prizonier.

De soarta celui dispărut se interesează fiul lui, domnul dr. Radu Manoliu, din Olanda.

Sublocotenentul de rezervă Petru Popescu

Felicitări pentru apariția nr.1/2015 al revistei *România Eroică*. Apreciez înființarea rubricii care să conducă la identificarea locului de veci al eroilor căzuți pe câmpul de luptă. Printre acești eroi fără morminte se află și sublocotenentul de rezervă Popescu Petru, din Regimentul 14 Dorobanți „Roman”, erou al Primului Război Mondial, despre care am trimis un articol către dvs. În speranța unui răspuns favorabil solicitării mele, vă mulțumesc.

Cu respect, Plt.adj. Grumuș Sorin

Din Italia, domnul Marco Baratto lansează inițiativa de a se ridica un monument în onoarea militarilor români

Cu ceva timp în urmă, domnul Marco Baratto s-a adresat Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” cu propunerea de a se face demersurile necesare pentru a se ridica un monument în memoria militarilor români care au luptat alături de armata italiană și au căzut pe pământul Italiei în timpul Primului Război Mondial. Mai mult, domnia sa și-a exprimat dorința de a contribui personal cu 500 Euro la realizarea acestui monument!

Iată o inițiativă pe care o salutăm și o susținem cu bucurie. Nutrim speranța că se vor găsi români sau asociații și instituții românești care să ne susțină financiar în realizarea acestui proiect generos.

OFICIUL NAȚIONAL AL INVALIDILOR ORFANILOR ȘI VĂDUVELOR DIN RĂZBOI
I.O.V.
 ÎNFIINȚAT PRIN LEGEA PROMULGATĂ LA 24 AUGUST 1920 CU ÎNALTUL DECRET NR 3529
 PUS SUB
PREȘEDINȚIA DE ONOARE A M.S. REGINA MARIA

*Creditorilor noștri
 Recunoștință*

*Între - cât ați făcut
 munca dintr' excepti-fați
 ai mai prea mici,
 mie ați făcut.
 (Chiașă Cap. 25-40)*

Chiașă:

VICTOR ION POPA

